

ERICo

ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave
Koroška 58, Velenje,
SI-3322, p.p. 22
E-mail: erico@erico.si
URL: www.erico.si

ERICo Velenje DP 10/04/03

PROGRAM VARSTVA OKOLJA ZA OBČINO JESENICE

1. FAZA

POROČILO O STANJU OKOLJA V OBČINI JESENICE ZA
OBDOBJE 1990 - 2002

4. ZVEZEK

DEMOGRAFSKE, EKONOMSKE IN SOCIALNE ZNAČILNOSTI
OBČINE JESENICE

Velenje, NOVEMBER 2004

PROGRAM VARSTVA OKOLJA ZA OBČINO JESENICE

(1. FAZA – POROČILO O STANJU OKOLJA V OBČINI JESENICE ZA OBDOBJE 1990 - 2002)

4. ZVEZEK – DEMOGRAFSKE, EKONOMSKE IN SOCIALNE ZNAČILNOSTI OBČINE JESENICE

Naročnik:
Občina Jesenice

Oznaka pogodbe:
P 12/04/02

Izvajalec:
ERICo Velenje, Inštitut za ekološke raziskave

Podizvajalec:
MARBO d.o.o. Bled

Odgovorni nosilec:
Klemen Kotnik, univ. dipl. geog.

Sodelavci:
Alenka Markun, univ. dipl. inž. kem.
mag. Emil Šterbenk, prof. geog., soc.
Matjaž Šalej, univ. dipl. geog., soc. kult.
Aleš Janžovnik, univ. dipl. inž. kr. arh.
Zoran Pavšek, prof. geog., soc.
Mojca Ževart, prof. geog., zgod.

Avtorji poročila:
Klemen Kotnik, Zoran Pavšek, Aleš Janžovnik

Datum:
2004-11-04

Direktor ERICo Velenje
mag. Marko Mavec, univ. dipl. inž. rud.

KAZALO

1. UVOD - DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA	..1
2. PREBIVALSTVO	..3
2.1 ŠTEVILO PREBIVALCEV IN NJEGOVO SPREMINJANJE	..3
2.1.1 UGOTOVITVE	..9
2.2 RODNOST, SMRTNOST, NARAVNI PRIRASTEK	..9
2.2.1 UGOTOVITVE	..11
2.3 GOSTOTA PREBIVALSTVA	..12
2.3.1 UGOTOVITVE	..13
2.4 STAROSTNA SESTAVA	..14
2.4.1 UGOTOVITVE	..17
2.5 SPOLNA SESTAVA	..18
2.5.1 UGOTOVITVE	..19
2.6 IZOBRAZBENA SESTAVA	..20
2.6.1 UGOTOVITVE	..21
2.7 NARODNA IN JEZIKOVNA SESTAVA	..22
2.7.1 UGOTOVITVE	..24
2.8 MIGRACIJE	..24
2.8.1 UGOTOVITVE	..27
2.9 SELITVE	..27
2.9.1 UGOTOVITVE	..30
2.10 ZDOMSTVO	..30
2.10.1 UGOTOVITVE	..31
2.11 KMEČKO PREBIVALSTVO	..32
2.12 PREBIVALSTVENI TIPI NASELIJ	..33
3. RABA TAL	..34
4. ZEMLJIŠKA RAZDROBLJENOST	..36
5. KMETIJSTVO	..37
5.1 TIPI KMETIJSKE RABE ZEMLJIŠČ	..37
5.2 NJIVSKE KULTURE	..39
5.3 ŽIVINOREJA	..39
6. GOSPODARSTVO	..40
6.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB V OBČINI	
JESENICE	..41
6.2 ANALIZA POSLOVNIH REZULTATOV	..43
7. PROMET	..45
7.1 CESTNI PROMET	..45

7.2 ŽELEZNIŠKI PROMET	..46
7.3 PROMET PREKO DRŽAVNE MEJE	..48
8. TELEKOMUNIKACIJE	..49
9. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA	..50
10. TURIZEM, ŠPORT IN REKREACIJA	..51
11. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	..54
12. ZDRAVSTVO	..56
13. KULTURA	..59
14. ZAPOSLOTIVENA SESTAVA	..61
15. BREZPOSELNOST	..64
16. GOSPODARSKA MOČ PREBIVALSTVA	..67
17. POSELITEV	..69
17.1 ZNAČILNOSTI URBANIZACIJE	..69
18. ZELENİ SISTEM MESTA	..70
18.1 POMEN IN VLOGA ZELENEGA SISTEMA V MESTU	..70
18.1.1 VREDNOTE	..70
18.1.2 TRENDI	..71
18.1.3 PROBLEMI	..72
18.2 PROSTORSKA ANALIZA OBSTOJEČEGA STANJA V OBČINI JESENICE	..73
18.2.1 OSNOVNA IDENTIFIKACIJA ZNAČILNOSTI PROSTORA	..73
18.2.1.1 ZNAČILNOSTI ZALEDJA MESTA	..73
18.2.1.2 POPIS ZELENIH POVRŠIN ZNOTRAJ MESTNEGA PROSTORA	..73
18.2.1.3 STANJE ZELENIH POVRŠIN V MESTU	..73
18.2.1.4 OPREDELITEV KVALITET IN POTENCIALOV PROSTORA ZA OBLIKOVANJA NOVIH ZELENIH POVRŠIN	..84
18.2.2 VZDRŽEVANJA IN UREJANJE JAVNIH ZELENIH POVRŠIN	..85
18.3 UGOTOVITVE	..85
19. VIRI IN LITERATURA	..87

KAZALO TABEL, GRAFOV, SLIK IN KART

KAZALO TABEL

Tabela št. 1: Gibanje števila prebivalcev v Sloveniji, Gorenjski statistični regiji in občini Jesenice v obdobju 1991 – 2002;	...4
Tabela št. 2: Naselja v občini Jesenice (število prebivalcev in indeks rasti v obdobju 1869 – 2002);	...5
Tabela št. 3: Velikost, število prebivalcev in gostota poseljenosti v občinah Gorenjske statistične regije (2001);	...12
Tabela št. 4: Spreminjanje velikosti posameznih starostnih skupin in povprečne starosti prebivalstva na območju Gorenjske statistične regije;	...15
Tabela št. 5: Prebivalstvo po starostnih skupinah v občini Jesenice;	...15
Tabela št. 6: Spolna sestava prebivalstva v nekaterih slovenskih občinah (1991 – 2002*);	...18
Tabela št. 7: Spolna sestava prebivalstva v Občini Jesenice (2002*);	...19
Tabela št. 8: Spreminjanje števila učencev, dijakov in študentov v občini Jesenice v obdobju 1996 – 2001;	...21
Tabela št. 9: Priselitve, odselitve v občini občine Jesenice (1995 - 2001);	...30
Tabela št. 10: Družinske kmetije v občinah Gorenjske regije po številu in velikosti;	...37
Tabela št. 11: Delež kmetijskih površin (po panogah) v občinah Gorenjske regije v hektarih (ha);	...37
Tabela št. 12: Usmerjenost in število kmetij v občinah Gorenjske statistične regije;	...38
Tabela št. 13: Število gospodarskih družb, število zaposlenih v občini Jesenice (kriterij lastnine);	...41
Tabela št. 14: Gospodarske družbe v občini Jesenice po številu in dejavnosti (1995-2001);	...42
Tabela št. 15: Število zaposlenih v gospodarskih družbah – po posameznih dejavnostih;	...43
Tabela št. 16: Podatki o izvozu in uvozu v občini Jesenice (v 1.000 \$ po tekočih tečajih);	...43
Tabela št. 17: Struktura prihodkov in odhodkov gospodarskih družb v občini Jesenice;	...44
Tabela št. 18: Število vozil v občini Jesenice (primerjava s Slovenijo) v letu 2002;	...46
Tabela št. 19: Promet prek mejnih prehodov na območju mejnega odseka PU Kranj;	...48
Tabela št. 20: Število gospodinjstev, stanovanj, povprečno število članov na gospodinjstvo po popisih 1991 in 2002;	...50
Tabela št. 21: Opremljenost stanovanj v nekaterih slovenskih občinah (31.12.1999);	...50
Tabela št. 22: Velikost stanovanj v nekaterih slovenskih občinah (31.12.1999);	...51

Tabela št. 23: Nastanitveni objekti, število turistov, število nočitev v občinah Gorenjske statistične regije (2001);	...51
Tabela št. 24: Turistično - rekreacijski objekti v občini Jesenice;	...53
Tabela št. 25: Turistični promet v občini Jesenice (1999 – 2001);	...54
Tabela št. 26: Organizacija vzgoje in izobraževanja v občini Jesenice;	...
Tabela št. 27: Struktura aktivnega prebivalstva po občinah gorenjske statistične regije (december 2002);	...61
Tabela št. 28: Struktura aktivnega prebivalstva v občini Jesenice (1999 - 2002);	...
Tabela št. 29: Število brezposelnih in indeks brezposelnosti v občinah gorenjske statistične regije (januar 2003);	...63
Tabela št. 30: Brezposelnost v občini Jesenice po stopnji izobrazbe;	...
Tabela št. 31: Podatki o neto in bruto plačah po občinah Gorenjske statistične regije (februar 2003);	...66
Tabela št. 32: Funkcija, opremljenost naselij v občini Jesenice;	...68
Tabela št. 33: Delež mestnega prebivalstva na območju občine Jesenice 1869 – 2002;	...69

KAZALO SLIK

Slika št. 1: Območje Gorenjske statistične regije z občino Jesenice;	...1
Slika št. 2: Gostota prebivalstva v nekaterih slovenskih občinah (december 2001);	...12
Slika št. 3. : Delež Slovencev leta 1991 v občinah Gorenjske regije;	...23
Slika št. 4: Deleži in število dnevnih migrantov (iz posamezne občine) v nekaterih občinah Gorenjske statistične regije (ob popisu leta 1991);	...25
Slika št. 5: Delež dnevnih migrantov v nekaterih slovenskih občinah;	...26
Slika št. 6: Cestno omrežje v občini Jesenice;	...45
Slika št. 7: V. in X. vse – evropski koridor v Republiki Sloveniji;	...47
Slika št. 8: Dolgoročna zasnova železniškega omrežja Slovenije;	...47

KAZALO GRAFOV

Graf št. 1: Gibanje števila prebivalcev na območju Slovenije 1869 - 2002;	...3
Graf št. 2: Gibanje števila prebivalcev na Jesenicah (Jesenice + Slovenski Javornik + Koroška Bela) v obdobju 1869-2002;	...8
Graf št. 3: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek v občini Jesenice 1995 – 2001;	...10
Graf št. 4: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek moških v občini Jesenice 1995–2001;	...10

Graf št. 5: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek žensk v občini Jesenice 1995 – 2001;	...10
Graf št. 6: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek v Gorenjski statistični regiji 1997 – 2001;	...10
Graf št. 7: Primerjava stopenj naravnega prirastka v nekaterih občinah gor. stat. regije;	...11
Graf št. 8: Primerjava stopenj naravnega prirastka v nekaterih slovenskih občinah;	...11
Graf št. 9: Povprečna starost prebivalstva v slovenskih statističnih regijah (2001);	...13
Graf št. 10: Razmerje med velikimi starostnimi skupinami v občini Jesenice;	...16
Graf št. 11: Starostna piramida za občino Jesenice za leto 1996 (občina Jesenice + občina Žirovnica) (po štiriletnih starostnih skupinah);	...16
Graf št. 12: Starostna piramida za občino Jesenice za leto 2001-dec. (po 4-letnih starostnih skupinah);	...16
Graf št. 13: Razmerja med velikimi starostnimi skupinami v nekaterih občinah (december 2001);	...16
Graf št. 14: Izobrazbena struktura prebivalcev starih 15 let ali več v občini Jesenice (primerjava s Slovenijo) - popis 2002;	...20
Graf št. 15: Prebivalstvo glede na materin jezik v občini Jesenice – popis 2002;	...23
Graf št. 16: Območja kamor se prebivalci Gorenjske regije odseljujejo;	...28
Graf št. 17: Območja od koder se ljudje v Gorenjsko regijo priseljujejo;	...28
Graf št. 18: Priselitve, odselitve, sel. prirastek v občini Jesenice;	...29
Graf št. 19: Primerjava stopenj s. prirastka v nekaterih občinah;	...29
Graf št. 20: Naravni, selitveni in skupni prirastek v občini Jesenice v obdobju 1995 - 2001;	...30
Graf št. 21: Delež kmečkega prebivalstva v občinah Gorenjske statistične regije (2002);	...32
Graf št. 22: Kmetije po velikostnih razredih v Sloveniji (2000);	...36
Graf št. 23: Kmetije po velikostnih razredih v Gorenjski regiji (2000);	...36
Graf št. 24: Kmetije po velikostnih razredih v občini Jesenice (2000);	...36
Graf št. 25: Kmetije po tipu kmetovanja v občini Jesenice (2000);	...38
Graf št. 26: Deleži kmetijskih zemljišč v občini Jesenice (2000);	...39
Graf št. 27: deleži kulturnih rastlin v občini Jesenice (2000);	...39
Graf št. 28: Struktura sadovnjakov v občini Jesenice;	...39
Graf št. 29: Velikostna struktura gospodarskih družb v gorenjski regiji;	...40
Graf št. 30: Delež gospodarskih družb pri celotnem prihodku regije;	...40
Graf št. 31: Delež gospodarskih družb pri celotnem prispevku regije;	...40
Graf št. 32: Struktura aktivnega prebivalstva (2002);	...62
Graf št. 33: Aktivno prebivalstvo;	...62
Graf št. 34: Delovno aktivno prebivalstvo;	...62
Graf št. 35: Zaposleni;	...62

Graf št. 36: Samostojni podjetniki posamezniki;	...62
Graf št. 37: Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost;	...63
Graf št. 38: Gibanje registrirane brezposelnosti v občini Jesenice v letih 1999 – 2002;	...64
Graf št. 39: Gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v občini Jesenice (jan–dec 2002);	...64
Graf št. 40: Stopnja registrirane brezposelnosti v občinah gorenjske statistične regije (dec. 2002);	...64
Graf št. 41: Primerjava bruto in neto osebnih dohodkov med letoma 1999 in 2003(feb);	...66

KAZALO KART

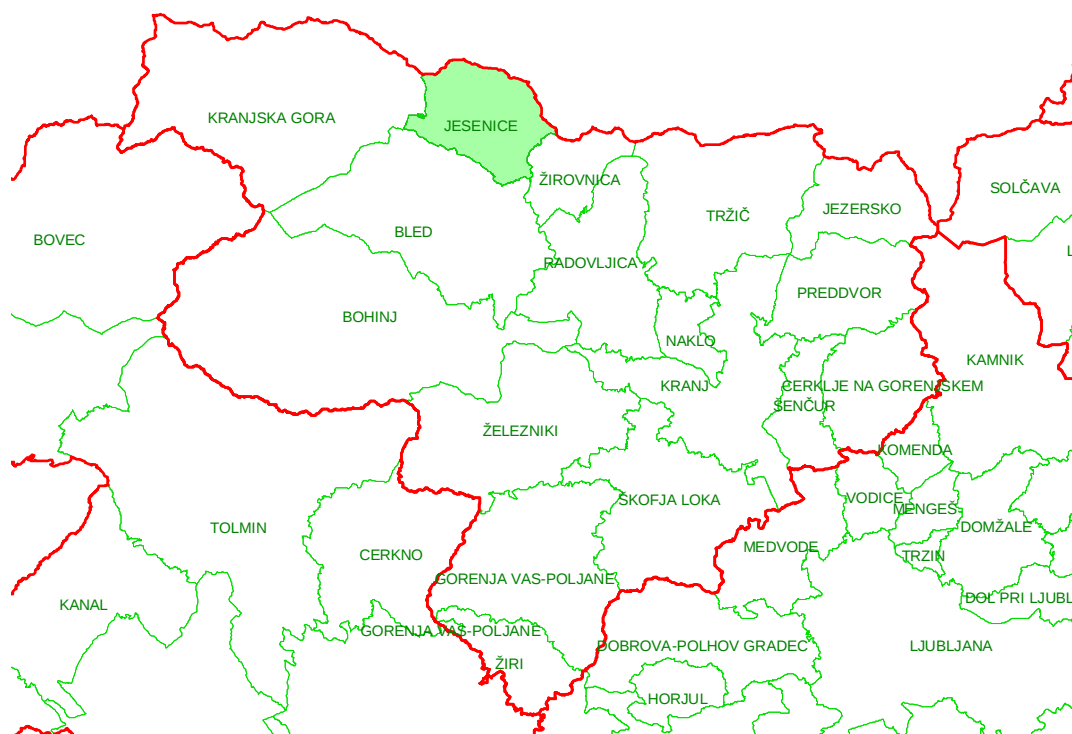
Karta št. 1: Občina Jesenice;	...2
Karta št. 2: Spreminjanje števila prebivalcev med letoma 1991 in 2002;	...7
Karta št. 3: Raba tal v občini Jesenice;	...35

KAZALO FOTOGRAFIJ

Fotografija št. 1: Vrtički na prehodu iz individualne gradnje v blokovno gradnjo (Foto: Janžovnik, 2003);	...74
Fotografija št. 2: Ureditev prostora za posedanje (Foto: Janžovnik, 2003);	...75
Fotografija št. 3: Postavitev igral (Foto: Janžovnik, 2003);	...76
Fotografija št. 4: Parkiranje v Jesenicah predstavlja velik problem (Foto: Janžovnik, 2003);	...76
Fotografija št. 5: Ureditev obrežja Save Dolinke (Foto: Janžovnik, 2003)	...77
Fotografija št. 6: Vrt pred vrtcem Julke Pibernik (Foto: Janžovnik, 2003);	...80
Fotografija št. 7: Trg pred gledališčem Toneta Čufarja (Foto: Janžovnik, 2003);	...81
Fotografija št. 8: Hokejska dvorana Acroni Jesenice (Foto: Janžovnik, 2003);	...82
Fotografija št. 9: Nogometna igrišča v Športnem parku pod Mežaklo (Foto: Janžovnik, 2003);	...82
Fotografija št. 10: Tenis igrišča v bližini hokejske dvorane (Foto: Janžovnik, 2003);	...83
Fotografija št. 11: Spominski park (Foto: Janžovnik, 2003);	...84

1. DRUŽBENOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

Slika št. 1: Območje Gorenjske statistične regije z občino Jesenice;

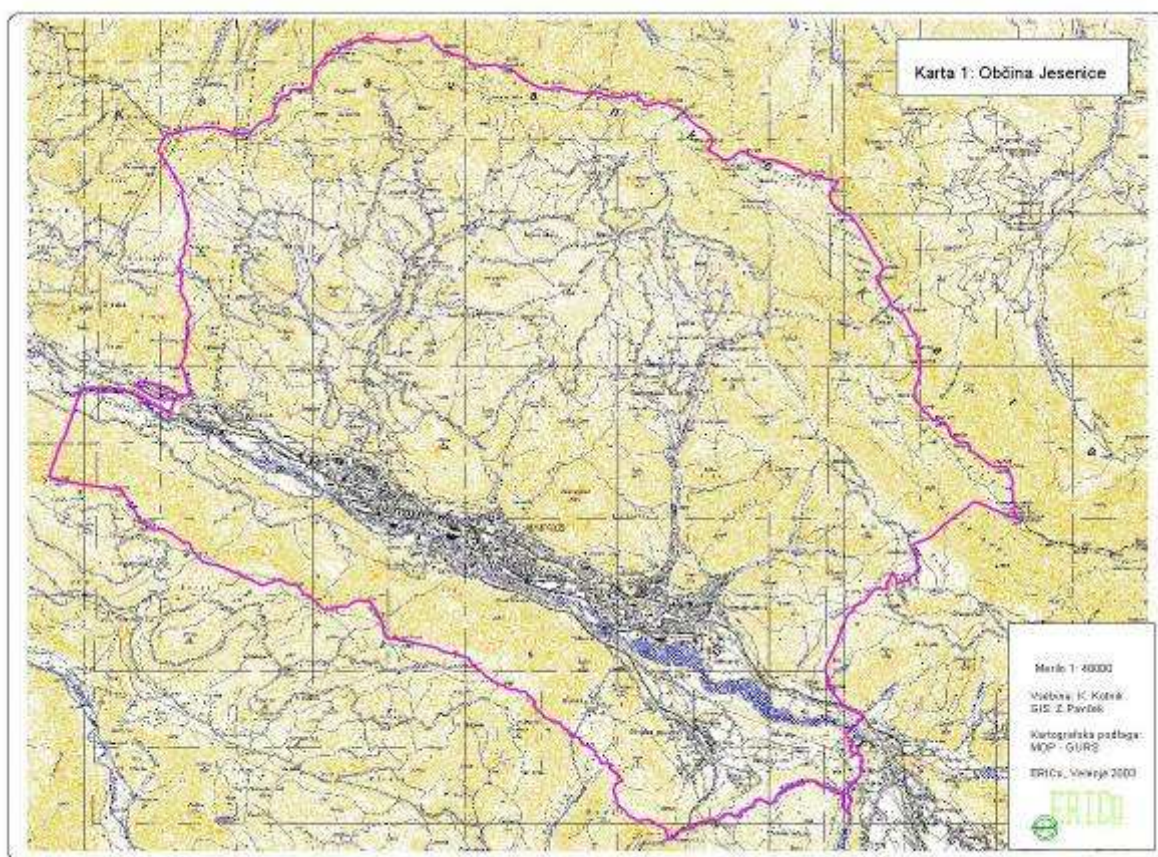

Avtor slike: Zoran Pavšek, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>, MOP – GURS;

Gorenjska statistična regija je z 2137 km² površine na šestem mestu med slovenskimi regijami; večje so Osrednje-slovenska regija, regija JV Slovenija, Podravska regija, Savinjska regija ter Goriška regija. Decembra 2001 je v regiji živel 197.277 prebivalcev, kar jo uvršča na četrto mesto v Sloveniji. Po občinski razdelitvi iz leta 1998 obsega 17 občin: Bled, Bohinj (največja občina po površini), Cerklje na Gorenjskem, Gorenja vas – Poljane, Jesenice, Jezersko, MO Kranj (največja občina po številu prebivalcev), Kranjska Gora, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Tržič, Železniki, Žiri in Žirovnica.

Občina Jesenice je v sedanjem obsegu nastala leta 1998, ko se je »stara« občina Jesenice razdelila na dve novi: občino Jesenice ter občino Žirovnica. Leži na začetku Zgornjesavske doline na obeh straneh Save Dolinke. S površino 75.8 km² (3.5% regijskega površja) spada med manjše, po številu prebivalcev (21.660-popis 2002; 11% prebivalstva regije) pa je na tretjem mestu med občinami Gorenjske regije (za MO Kranj in občino Škofja Loka). Na S je omejena s slovensko – avstrijsko državno mejo, na SZ meji na občino Kranjska Gora, na J na občino Bled ter na V na občino Žirovnica. V sestav občine poleg Jesenic kot osrednjega kraja spada še 12 naselij.

Karta št. 1: Občina Jesenice;

2. PREBIVALSTVO

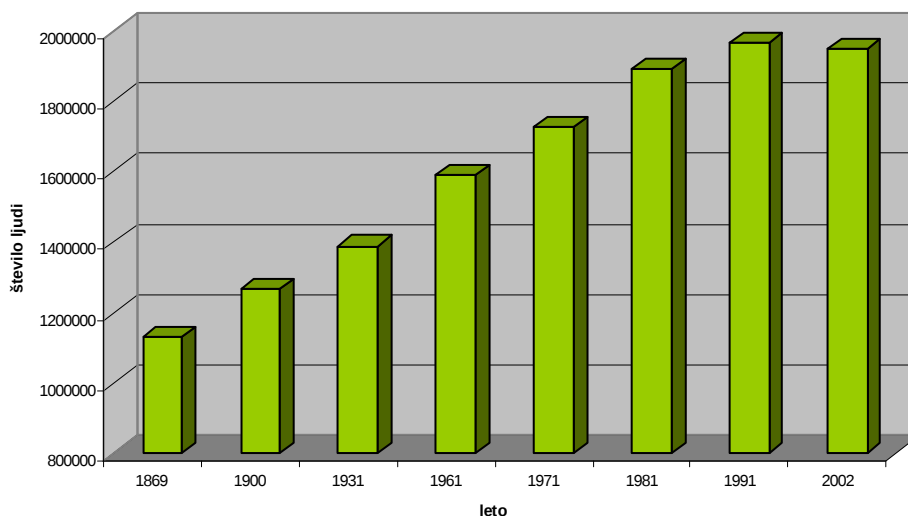
Prebivalstvo s svojimi značilnostmi, delovanjem, ustvarjanjem daje svojevrsten pečat ne le sedanjim razmeram, temveč je glavni povzročitelj vsega, kar se je dogajalo v preteklosti in kar se bo zgodilo v prihodnosti. Je nosilec razvoja nekega območja. Značilnosti prebivalstva se zaradi njegove vsakodnevne izpostavljenosti in odvisnosti tako od naravnih kot tudi družbenih razmer zelo hitro spreminjajo.

2.1 ŠTEVILO PREBIVALSTVA IN NJEGOVO SPREMINJANJE

Pred 1. svetovno vojno je število prebivalstva na območju Slovenije razmeroma enakomerno naraščalo (stopnja letne rast je bila 3 do 4‰). Zaradi posledic vojne in množičnega izseljevanja se je število prebivalcev med letoma 1910 in 1921 precej zmanjšalo, nato pa do leta 1931 spet povečalo (letna rast okoli 6‰). Na podoben način kot prva je posegla v rast prebivalstva tudi druga svetovna vojna, vendar je takoj po njenem koncu pričelo število prebivalstva zopet hitreje naraščati (med letoma 1948 in 1953 beležimo rast skoraj 9‰). Trend precejšnje rasti števila prebivalstva se je nadaljeval vse do leta 1981 (letna rast se je v obdobju med letoma 1953 in 1981 gibala med 7 in 9‰).

Čas po letu 1961 je obdobje sodobnega razvoja prebivalstva Slovenije z zmanjševanjem rodnosti in naravnega prirastka, stagnacijo umrljivosti, staranjem, počasno rastjo, z izrazitim zgoščanjem prebivalstva na dobri desetini ozemlja in depopulacijo na dobri polovici ozemlja, s hitrim zmanjševanjem deleža kmečkega in rastjo mestnega prebivalstva.

Graf št. 1: Gibanje števila prebivalcev na območju Slovenije 1869 - 2002;

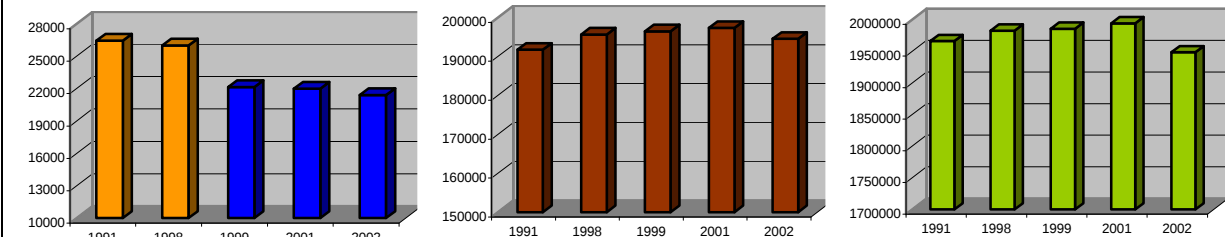

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Tabela št. 1: Gibanje števila prebivalcev v Sloveniji, Gorenjski statistični regiji in občini Jesenice v obdobju 1991 – 2002;

LETO/ OBMOČJE	OBČINA JESENICE	GORENJSKA REGIJA	SLOVENIJA
1991-popis	26.427	191.688	1.965.986
1995		194.601	1.987.505
1996	26.193	195.652	1.991.169
1997	26.158	195.823	1.986.848
1998	25.984	195.580	1.982.603
1999	22.134	196.436	1.985.557
2000	21.995	196.867	1.988.230
2001-mar.	21.958	196.701	1.990.740
2001-junij	21.955	197.102	1.992.035
2001-sept.	21.975	197.217	1.992.969
2001-dec.	21.976	197.277	1.994.026
2002-popis	21.620	194.476	1.964.036

Občina Jesenice	Gorenjska statistična regija	Slovenija
-----------------	------------------------------	-----------

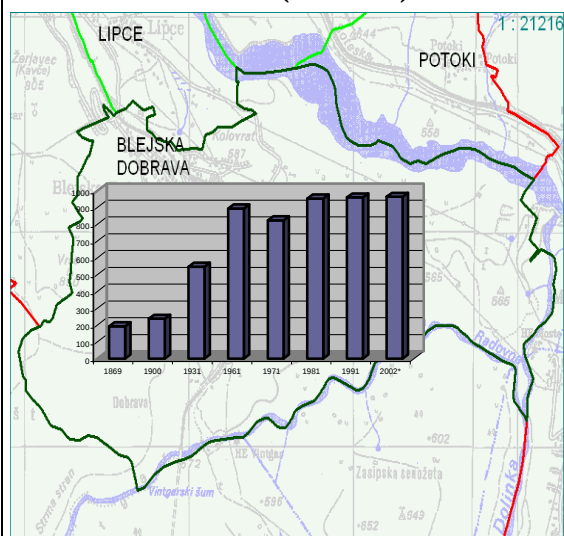
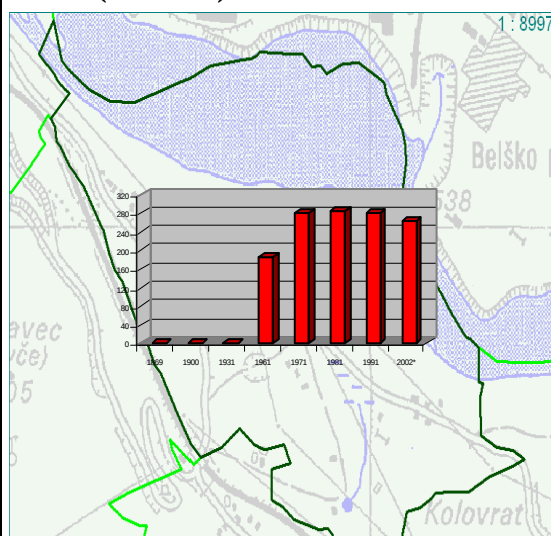
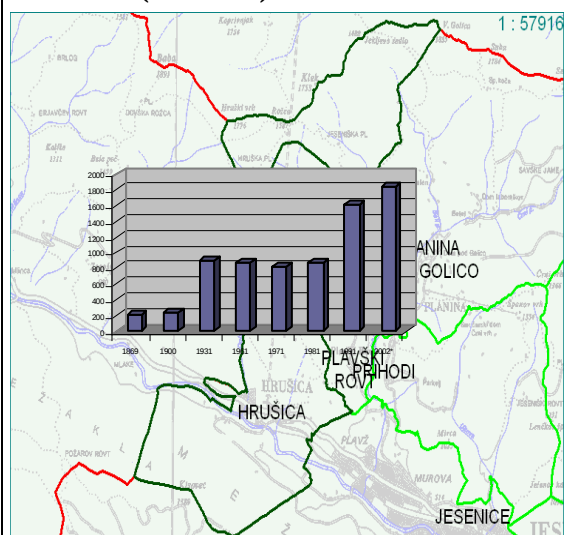
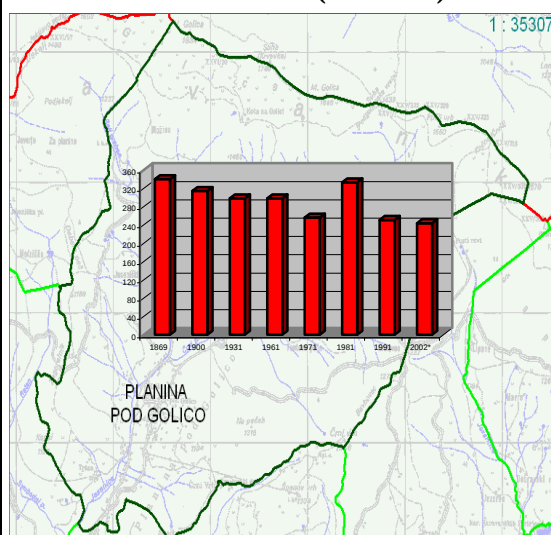
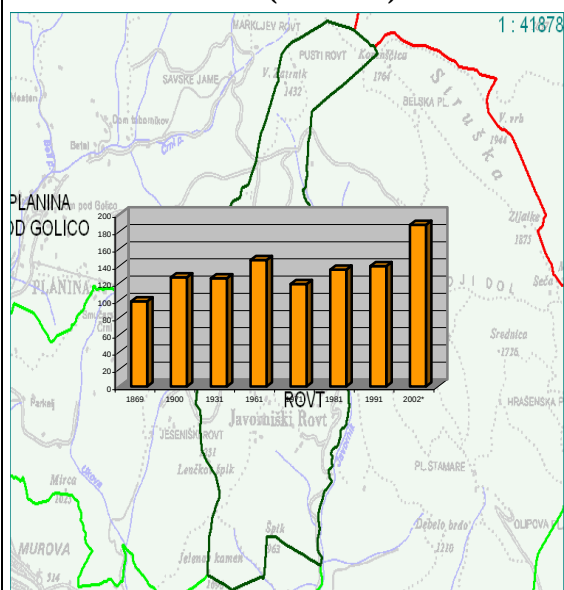
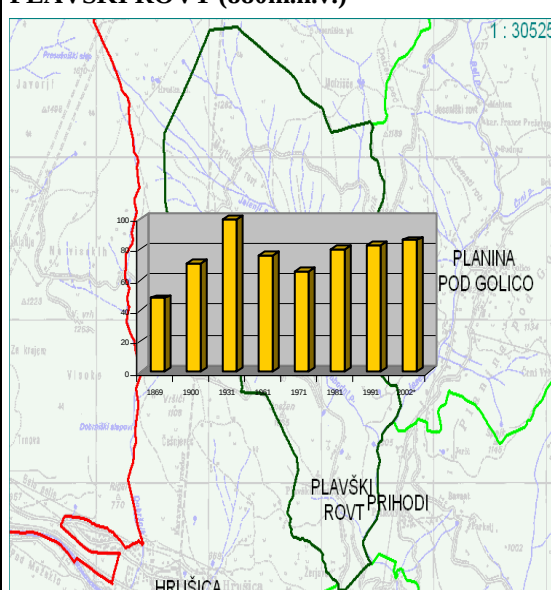
■ stara občina Jesenice (Jesenice + Žirovnica) ■ nova občina Jesenice

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Ob delnem popisu leta 1985 so v Sloveniji zabeležili 1.973.151 prebivalcev, ob delnem popisu leta 2001 (december) pa 1.994.026 prebivalcev (gre za 1% rast). Podatki za leto 2002 (podatki popisa 2002) kažejo na upad števila prebivalcev. Od leta 1990 naprej, ko je bilo zabeleženih največ prebivalcev (1.998.090), do leta 2001 (december), se je število prebivalcev zmanjšalo za 0.2%. Po podatkih naj bi se v obdobju 2001 (dec.) – 2002 (popis) število prebivalstva zmanjšalo za 1.5%.

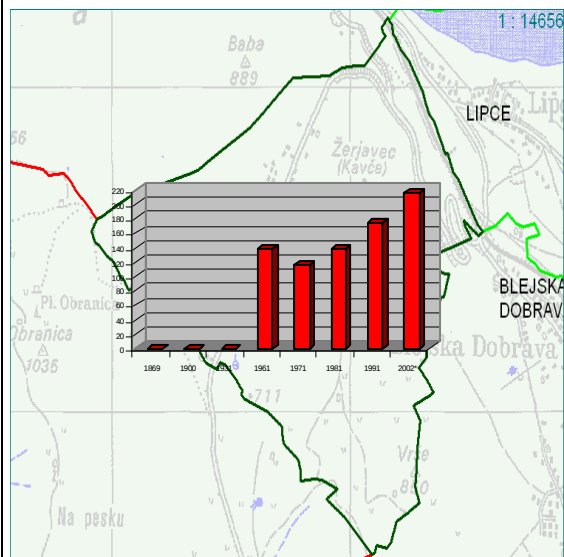
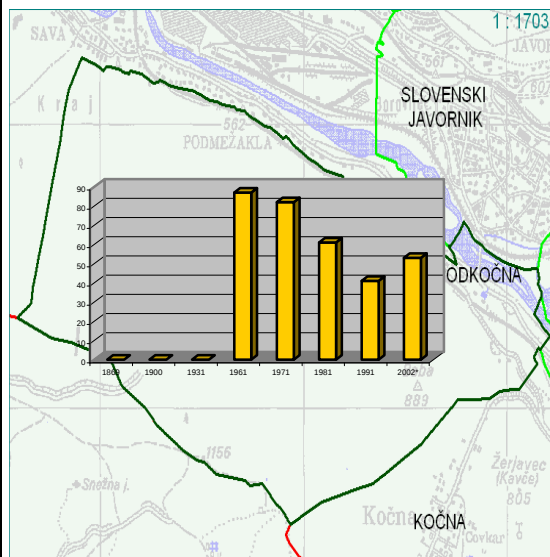
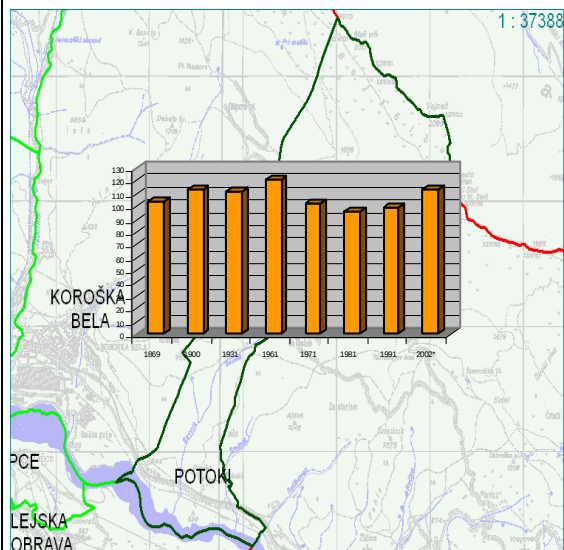
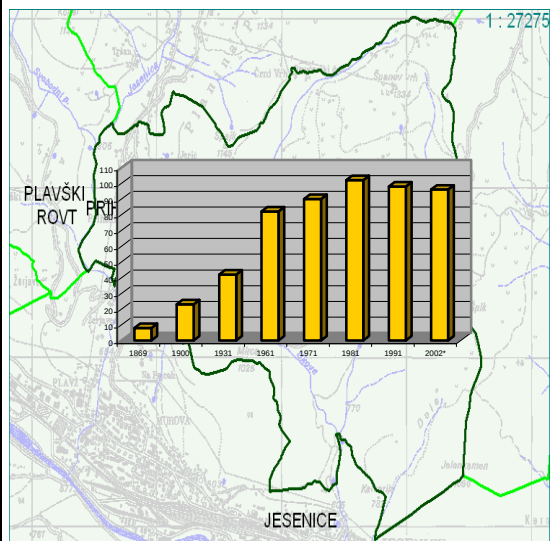
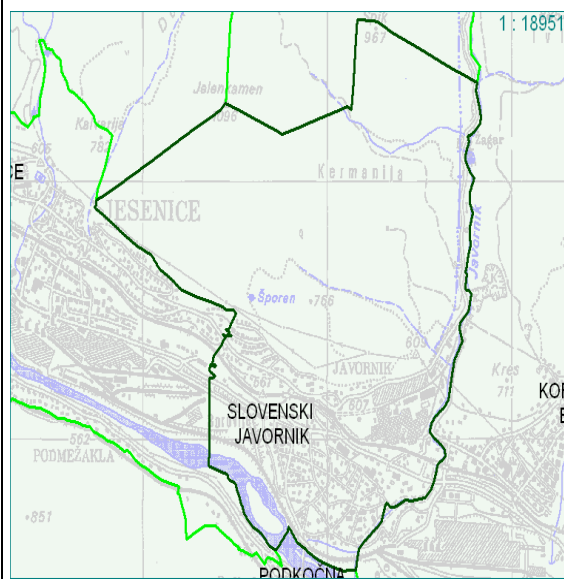
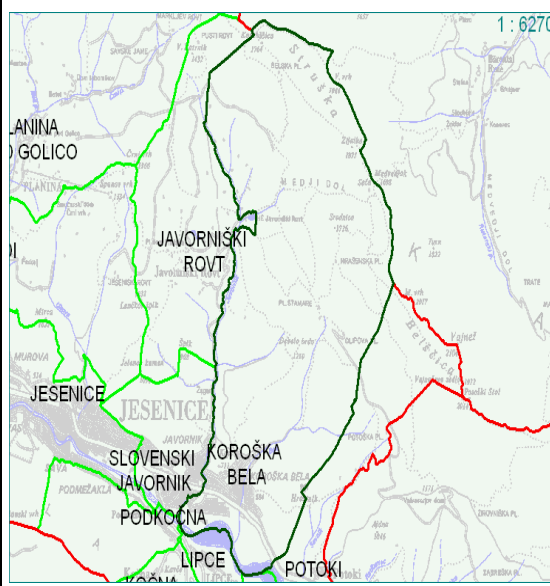
Število prebivalcev v Gorenjski statistični regiji narašča. Najbolj, za 7.379 oz. za skoraj 4%, se je povečalo med letoma 1985 in 1990. Med letoma 1990 in 2001 (december) pa je naraslo za skoraj 2%, kar regijo uvršča na drugo mesto med slovenskimi regijami (večjo rast prebivalstva v tem obdobju je imela le statistična regija JV Slovenija). Največ prebivalcev je bilo zabeleženih decembra leta 2001 in sicer 197.277.

V Občini Jesenice se je v obdobju 1991 – 2002 število prebivalcev, zaradi razdelitve na dve občini zmanjšalo za 20% (izrazito zmanjšanje med letoma 1998 in 1999). Med letoma 1991 – 1998 (stara občina Jesenice) se je število prebivalcev zmanjšalo za 1.7%. V obdobju 1999 – 2002 (popis) (današnja občina Jesenice) pa je število prebivalcev upadlo za 2.1%.

Tabela št. 2: Naselja v občini Jesenice (število prebivalcev in indeks rasti v obdobju 1869 – 2002);
BLEJSKA DOBRAVA (575m.n.v.)

LIPCE (565m.n.v.)

HRUŠICA (615m.n.v.)

PLANINA POD GOLICO (940m.n.v.)

JAVORNIŠKI ROVT (980m.n.v.)

PLAVŠKI ROVT (880m.n.v.)

0.95
1.44

0.97
0.82
0.82
0.72

1.04
1.13
0.86
1.79

KOČNA (674m.n.v.)

PODKOČNA (565m.n.v.)

POTOKI (590m.n.v.)

PRIHODI (850m.n.v.)

SLOVENSKI JAVORNIK

KOROŠKA BELA

indeks 2002/1991

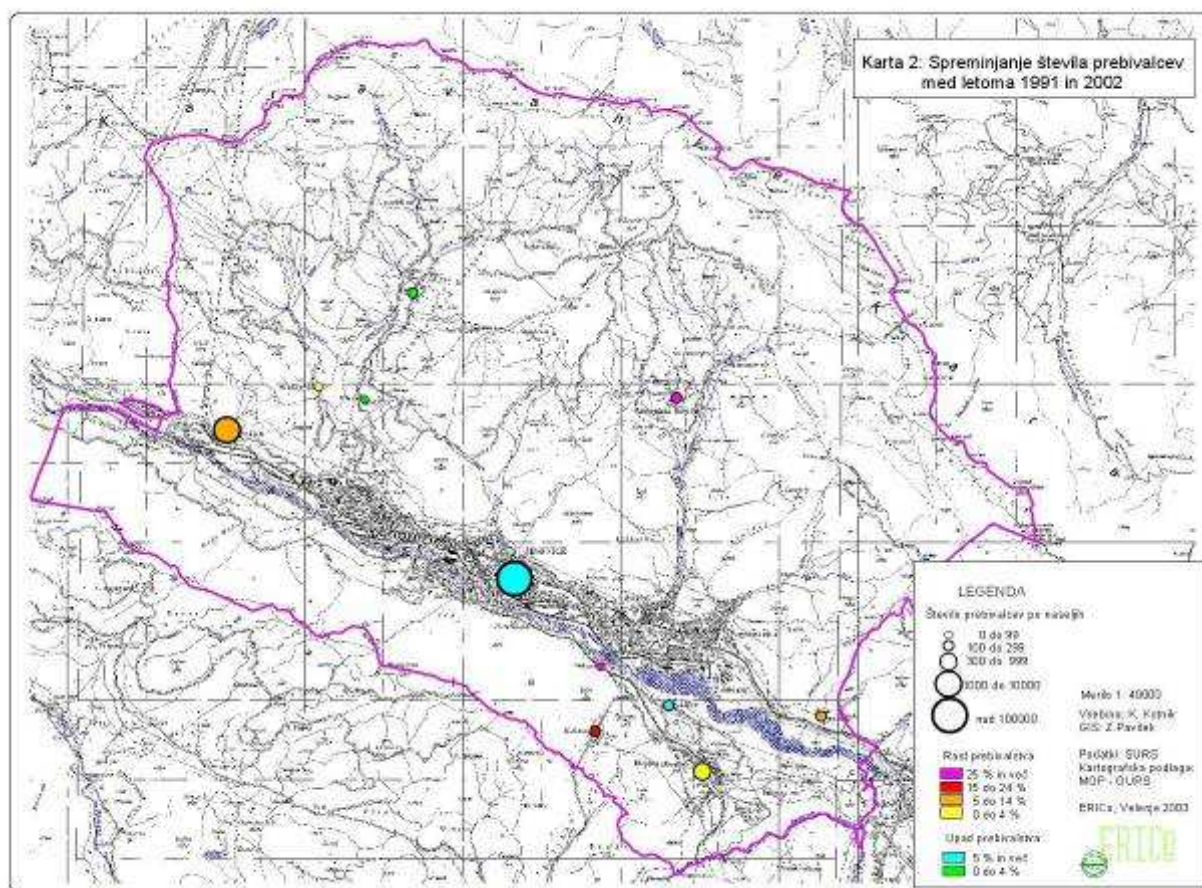
indeks 2002/1961

indeks 2002/1931

indeks 2002/1869

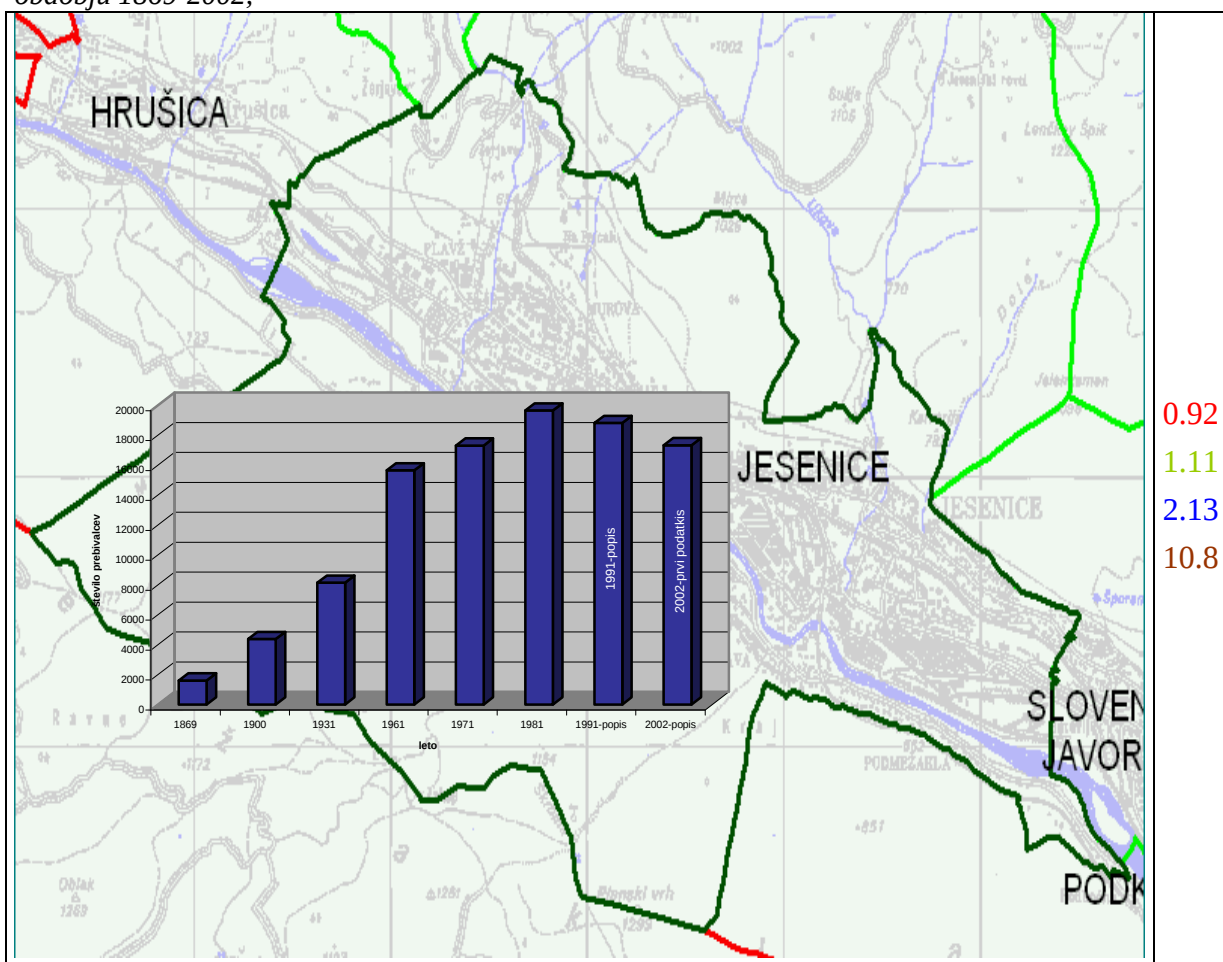
Avtor grafa: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www3.gov.si>;

Karta št. 2: Spreminjanje števila prebivalcev med letoma 1991 in 2002;

Med naselji v občini Jesenice glede na število prebivalcev močno izstopajo Jesenice, kjer živi (po prvih podatkih popisa 2002*) 17.323 prebivalcev (skupaj s Koroško Belo – 2.195 prebivalcev in Slovenskim Javornikom – 1.892 prebivalcev), kar predstavlja več kot 80% prebivalstva celotne Jeseniške občine. Ostala naselja so bistveno manjša. V skupino do 100 prebivalcev spadajo 3 naselja (najmanjše med vsemi je Podkočna s 53 prebivalci – 2002*), med 100 in 250 prebivalcev imajo 4 naselja in nad 250 prebivalcev 3 naselja (v to skupino nista všteta Koroška Bela in Slovenski Javornik; največja je Hrušica s 1839 prebivalci). V obdobju 1991-2002* je v večini naselij opaziti relativno stagnacijo števila prebivalcev (majhen upad oz. rast).

Graf št. 2: Gibanje števila prebivalcev na Jesenicah (Jesenice+Slovenski Javornik+Koroška Bela) v obdobju 1869-2002;

indeks 2002/1991

indeks 2002/1961

indeks 2002/1931

indeks 2002/1869

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>; <http://www3.gov.si>;

Z grafa št. 2 je razvidno, da je število prebivalcev na Jesenicah od leta 1869 naprej naraščalo. Po 2. svetovni vojni se je trend naraščanja, pogojen z velikimi družbenimi spremembami (vsesplošen razvoj, industrializacija, deagrarizacija – praznjenje podeželja in preseljevanje v mesta) še stopnjeval in dosegel svoj vrh na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Ob

popisu leta 1981 so na Jesenicah našeli 19.650 prebivalcev (največ doslej). V zadnjih dveh desetletjih pa se je trend obrnil, tako da lahko danes govorimo o počasnem upadanju števila prebivalcev. Razlogov za to je več, med pomembnejše pa prav gotovo sodi »sodoben način življenja in razmišljanja«, ki se vse bolj vkoreninja po vsem »razvitem« svetu in se odraža v kazalcih kot so npr. izrazito neugodna starostna sestava, zmanjševanje rodnosti – posledično negativni naravni prirastek ipd. Na območju občine Jesenice so pomembno vlogo odigrale tudi spremenljive, gospodarske razmere (razcvet težke industrije, ki je v veliki meri temeljila na železarstvu) in posledično veliki okoljski problemi, ki so povzročali izseljevanje prebivalstva z najbolj prizadetih območij v nekatera propulzivnejša območja Slovenije oz. tujine (Osrednje slovenska regija).

2.1.1 UGOTOVITVE

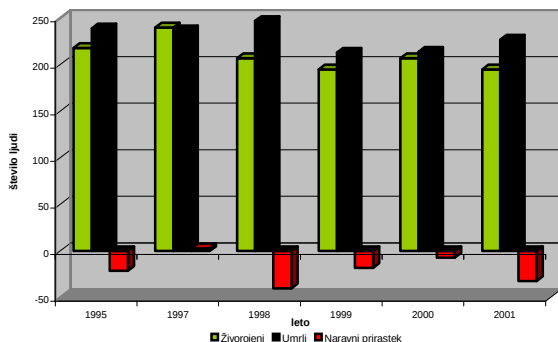
Število prebivalcev v občini Jesenice se od leta 1991 naprej počasi zmanjšuje. Leta 1999 (po nastanku »nove« občine Jesenice) je bilo zabeleženih 22.134 prebivalcev, ob popisu 2002 pa 21.660 prebivalcev (zmanjšanje za 474 prebivalcev oz. za več kot 2%).

Med posameznimi naselji glede na število prebivalcev močno izstopajo Jesenice, kjer živi podatkih popisa 2002) 17.323 prebivalcev (skupaj s Koroško Belo – 2.195 prebivalcev in Slovenskim Javornikom – 1.892 prebivalcev), kar predstavlja več kot 80% prebivalstva celotne Jeseniške občine. V zadnjih 10 letih se je število prebivalcev najbolj povečalo v Hrušici ter Javorniškem Rovtu, najbolj pa se je zmanjšalo na Jesenicah.

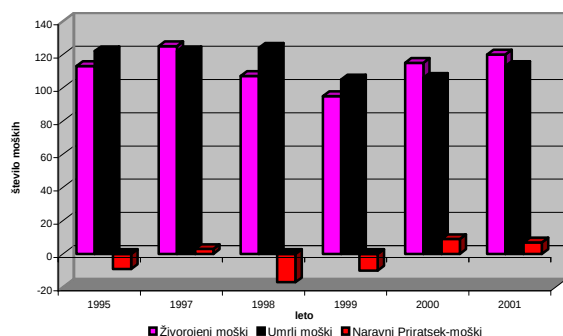
2.2 RODNOST, SMRTNOST, NARAVNI PRIRASTEK

Rodnost, smrtnost in naravni prirastek so demografski pojavi, ki kažejo na biološke, gospodarske, družbene, antropološke, kulturne in psihološke dejavnike (značilnosti) vsake družbe. Danes lahko v »razvitem« svetu, kamor spada tudi Slovenija, govorimo o trendih zmanjševanja rodnosti, relativne stagnacije smrtnosti in vse nižjega naravnega prirastka, ki ponekod že prehaja v negativne številke. Slovenija je v devetdesetih letih izkazovala zelo nizko raven tako rodnosti kot naravnega prirastka. Po nekaterih podatkih smo bili uvrščeni na samo dno tako evropske kot tudi svetovne lestvice. Po statističnih podatkih je bilo tako leta 2000 v Sloveniji 18.180 živorojenih otrok, od tega 9.368 dečkov in 8.812 deklic (za primerjavo: leta 1995 je bilo 18.980 živorojenih otrok, od tega 9.741 dečkov in 9.239 deklic). Po drugi svetovni vojni se je največ otrok rodilo leta 1950, in sicer 35.992, še leta 1979 pa več kot 30.000 otrok. Od takrat naprej število rojstev hitro upada. Podobno velja v večji ali manjši meri tudi za posamezna območja znotraj Slovenije.

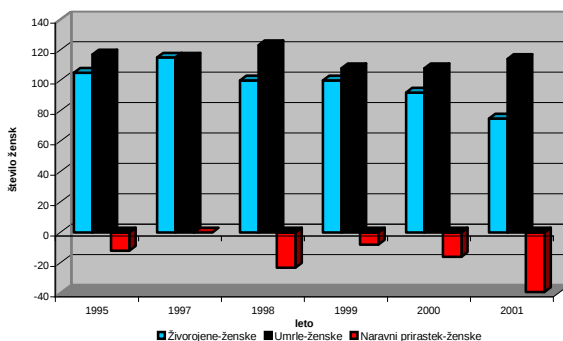
Graf št. 3: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek v občini Jesenice 1995 – 2001;

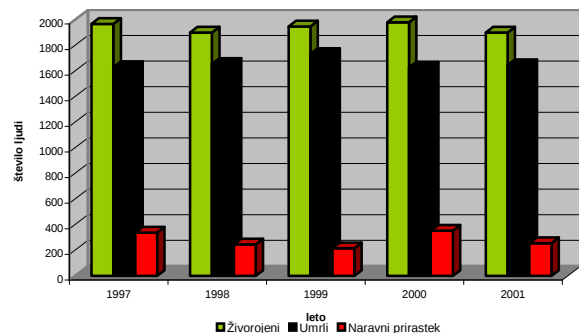
Graf št. 4: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek moških v občini Jesenice 1995 – 2001;

Graf št. 5: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek žensk v občini Jesenice 1995 – 2001;

Graf št. 6: Rodnost, smrtnost in naravni prirastek v Gorenjski statistični regiji 1997 – 2001;

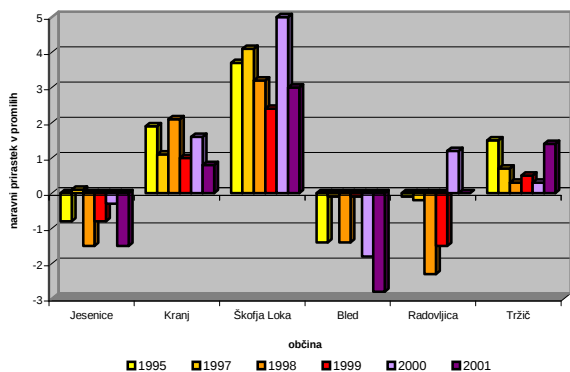
Od leta 1995 naprej (izjema je bilo leto 1997) ima občina Jesenice negativen naravni prirastek. Najnižja stopnja je bila dosežena v letih 1998 in 2001 in sicer -1.5% . V zadnjih nekaj letih je bil naravni prirastek nižji od slovenskega povprečja (-0.2 do -0.7%) in povprečja v Gorenjski statistični regiji (1 do 1.7%).

Splošna stopnja rodnosti, ki se je do leta 1999 gibala med 8 in 9% (stara občina Jesenice) je bila pod slovenskim in regijskim povprečjem. Od leta 1999 naprej se stopnja rodnosti giblje med 9 in 9.5% , kar je v okviru slovenskega (9.1%) in nekoliko pod regijskim povprečjem (10%).

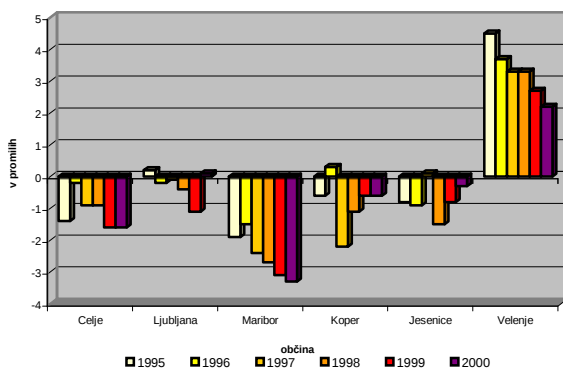
Stopnja umrljivosti se je v obdobju do leta 1999 gibala med 9.1 in 9.5% in je bila v okviru slovenskega in precej nad regijskim povprečjem. V zadnjih treh letih pa se giblje med 9.7 in 10.3% in je višja tako od slovenskega (9.3%) kot tudi regijskega povprečja (8.3%).

Splošna stopnja umrljivosti, ki je v veliki meri povezana oziroma odvisna od starostne sestave prebivalstva, ni najbolj primerna za primerjavo »rezultatov« med pokrajinami oziroma območji, kljub temu pa lahko na določene značilnosti območja sklepamo tudi s tega vidika. Ob tem je potrebno upoštevati tudi dejavnike umrljivosti, ki so lahko povezani z normalnim procesom staranja (biološko pogojeni, bolezni, dedne hibe ipd.) ali pa so posledica načina življenja v nekem okolju (kot npr. na območju občine Jesenice – tež-

Graf št. 7: Primerjava stopenj naravnega prirastka v nekaterih občinah Gorenjske statistične regije;

Graf št. 8: Primerjava stopenj naravnega prirastka v nekaterih slovenskih občinah;

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

2.2.1 UGOTOVITVE

Od leta 1999 naprej ima občina Jesenice negativen naravni prirastek, ki se giblje od -1% do -1.5% , kar je tako pod slovenskim (-0.2% do -0.7%) kot tudi regijskim povprečjem ($+1\%$ do $+1.7\%$). Od leta 1999 naprej se stopnja rodnosti giblje med 9% in 9.5% , kar je v okviru slovenskega (9.1%) in nekoliko pod regijskim povprečjem (10%). Stopnja umrljivosti se je v obdobju do leta 1999 (stara občina Jesenice) gibala med 9.1% in 9.5% in je bila v okviru slovenskega in precej nad regijskim povprečjem. V zadnjih treh letih pa se giblje med 9.7% in 10.3% in je višja tako od slovenskega (9.3%) kot tudi regijskega povprečja (8.3%).

*** RODNOST, NATALITETA:** vitalni proces, ki kaže pogostnost rojstev; merimo jo s **splošno mero rodnosti** (število živorojenih na 1000 prebivalcev, **splošno mero fertilitnosti** (število živorojenih otrok na 1000 žensk reprodukcijske starosti 15-49 let), **koeficientom brutoreprodukcije** (število deklic, ki jih rodi ženska v svoji reprodukcijski dobi, pod pogojem, da vse ženske doživijo konec svoje reprodukcijske dobe), **koeficientom netoreprodukcije** (brutokoeficient reprodukcije, zmanjšan za vpliv smrtnosti žensk med reprodukcijsko dobo), itd.

*** SMRTNOST, MORTALITETA:** vitalni proces, ki neposredno zmanjšuje število prebivalcev; merimo jo s **splošno mero smrtnosti** (število umrlih na 1000 prebivalcev), s **specifičnimi merami smrtnosti** (po starosti, spolu itd.), s **tablicami smrtnosti**, itd.

*** NARAVNI PRIRASTEK:** razlika med številom živorojenih in umrlih v koledarskem letu.

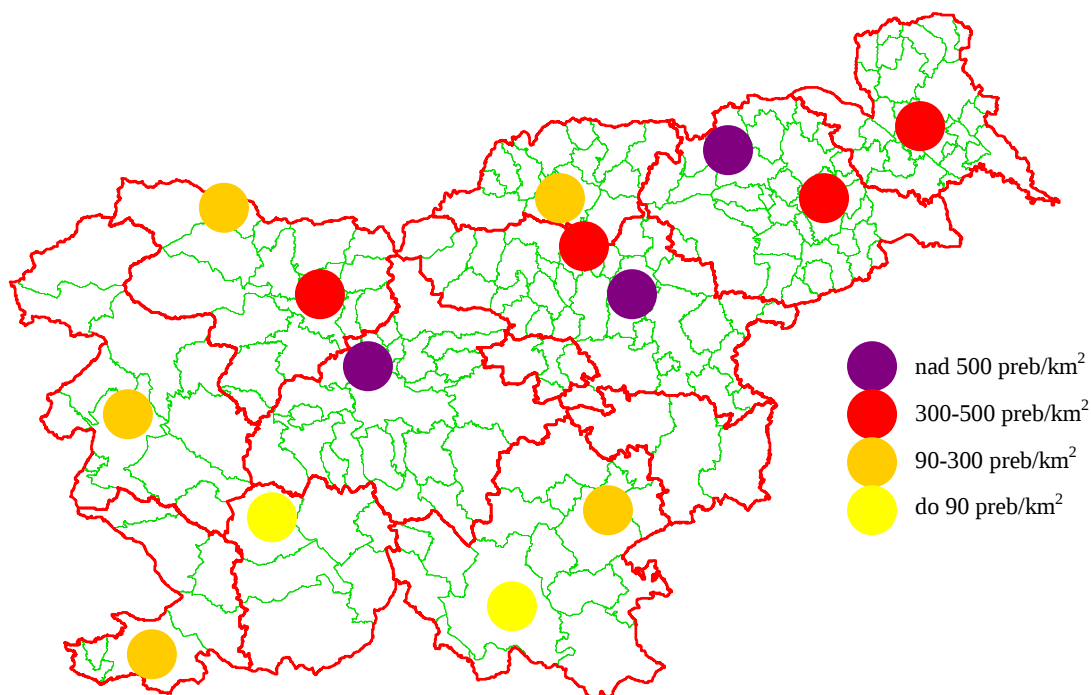
2.3 GOSTOTA PREBIVALSTVA

Tabela št. 3: Velikost, število prebivalcev in gostota poseljenosti v občinah Gorenjske statistične regije (2001);

Občina	Velikost (v km ²)	Število prebivalcev	Gostota (št.p/km ²)	Mesto v regiji
Bled	188.5	11.074	58.7	11
Bohinj	333.7	5.239	15.7	16
Cerklje na Gorenjskem	78	6.263	80.3	10
Gorenja vas – Poljane	153.3	6.823	44.5	12
Jesenice	75.8	21.976	289.9	2
Jezersko	68.8	680	9.9	17
Kranj	148	51.805	350	1
Kranjska Gora	256.3	5.382	21	15
Naklo	28.3	4.890	172.8	4
Preddvor	87	3.017	34.7	14
Radovljica	118.7	18.173	153.1	5
Šenčur	43.2	8.354	193.4	3
Škofja Loka	145	22.099	152.4	6
Tržič	155.4	15.203	97.8	8
Železniki	164.8	6.778	41.1	13
Žiri	49.2	4.859	98.8	7
Žirovnica	42.6	4.067	95.5	9

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Slika št. 2: Gostota prebivalstva v nekaterih slovenskih občinah (december 2001);

Avtorja slike: Zoran Pavšek, Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Gostota prebivalstva je razmerje med številom prebivalcev in velikostjo (površino) ozemlja, na katerem ti živijo. Gostota prebivalstva v Sloveniji je zaradi pokrajinske raznolikosti območno zelo različna. Leta 1991 je v Sloveniji živel 98.6 prebivalcev/ km², v letu 2000 je bila gostota poseljenosti 98.15 prebivalcev/ km², po prvih podatkih za leto 2002* pa le še 96.2 prebivalcev/ km².

Gorenjska regija spada med gosteje poseljena območja v Sloveniji (leta 2001 – 93 prebivalcev/ km²). Večina poselitve je skoncentrirana na dnu dolin in kotlin. Kljub »ostrejšim« življenjskim (podnebne, prometne...) razmeram je gostota poselitve nekoliko višjih predelov večja kot v nekaterih drugih območjih v Sloveniji (npr. dinarske pokrajine).

Občina Jesenice je po gostoti naseljenosti na drugem mestu med vsemi občinami Gorenjske statistične regije. Velika gostota prebivalstva je odraz tako velikega števila prebivalcev kot tudi relativne majhnosti občine. Ob predpostavki, da je velikost ozemlja občine stalnica, je torej gostota odvisna od gibanja števila prebivalstva; glede na trend upadanja števila prebivalstva, bo tudi gostota vse manjša.

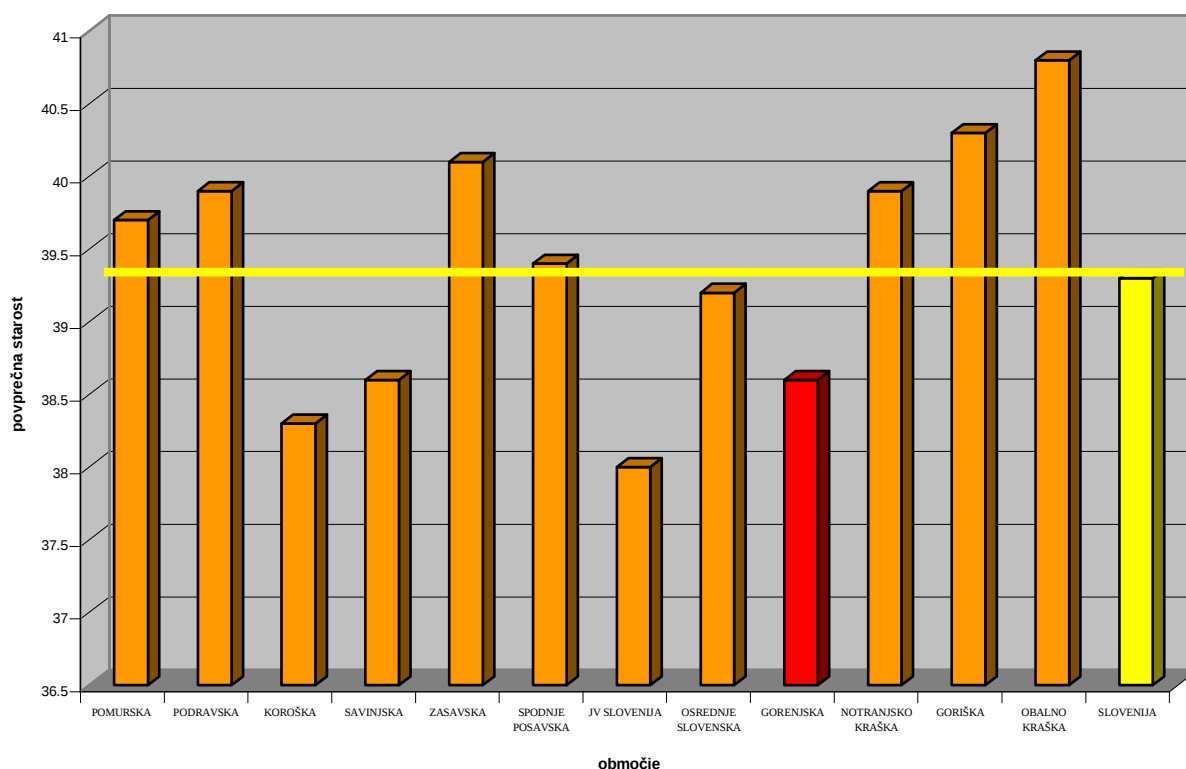
2.3.1 UGOTOVITVE

Z 290 prebivalci/km² je občina Jesenice po gostoti naseljenosti na drugem mestu med vsemi občinami Gorenjske statistične regije. Relativno velika gostota prebivalstva je odraz tako velikega števila prebivalcev kot tudi relativne majhnosti občine.

2.4 STAROSTNA SESTAVA

Slovenija je država z vse več starimi ljudmi. To v večji ali manjši meri velja tudi za vsa območja znotraj države. Zaradi zmanjševanja rodnosti na eni in »podaljševanja« življenja na drugi strani se bo starostna sestava prebivalstva – kljub predvidenemu stagniranju oziroma minimalnemu upadu števila prebivalcev – še slabšala. Leta 1931 je bila povprečna starost prebivalstva v Sloveniji 23.2 let (moških 22.3 let in žensk 24.1 let). Leta 1961 se je povprečna starost dvignila že na 32 let (moški 30.6 in ženske 33.3 let). Povprečna starost leta 2001 pa je že presegla 39 let (39.3 let).

Graf št. 9: Povprečna starost prebivalstva v slovenskih statističnih regijah (2001);

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Gorenjska statistična regija izkazuje v primerjavi z ostalimi regijami ugodno starostno sestavo. Povprečna starost prebivalcev regije leta 2001 je bila 38.6 let (najnižja povprečna starost je bila v JV Sloveniji in sicer 38.0 let, najvišja pa v Obalno-kraški regiji, kar 40.8 let). Vendar pa se je v zadnjih nekaj letih (1997 do 2001) povprečna starost dvignila za več kot eno leto (s 37.3 let 1997 na 38.6 leta 2001).

Za prikaz starostne sestave na manjših območjih se ponavadi uporablja indeks staranja (indeks starosti), ki prikazuje razmerje med starimi (nad 60 oz. nad 65 let) in mladimi prebivalci (do 15 oz. 20 let). Večji kot je indeks staranja, večja je prevlada starejšega prebivalstva in

obratno. Pri idealnem demografskem razvoju naj bi bil indeks staranja ok. 40. Vrednosti večje od 80 pa pomenijo, da lahko pričakujemo zmanjševanje števila prebivalcev. Starostno sestavo torej lahko prikažemo s primerjavo deležev temeljnih starostnih skupin: mladega prebivalstva, zrelega prebivalstva in starega prebivalstva. Na podlagi tega ločimo štiri tipe starostne sestave in sicer: mlado starostno sestavo (več kot 35% mladih in manj kot 8% starih), zrelo starostno sestavo (manj kot 35% mladih in več kot 8% starih), staro starostno sestavo (manj kot 35% mladih in več kot 12% starih) in ostarelo starostno sestavo (manj kot 30% mladih in več kot 15% starih) (*Geografski atlas Slovenije, 1998, str. 148-149*).

V primerjavi z drugimi slovenskimi regijami ima Gorenjska statistična regija relativno ugodno razmerje med starostnimi skupinami, saj predstavlja skupina od 0-14 leta 16.4%, skupina od 15 – 64 leta 69.5% in skupina nad 65 let »le« 14.1% vsega prebivalstva (tabela št.).

Tabela št. 4: Spreminjanje velikosti posameznih starostnih skupin in povprečne starosti prebivalstva na območju Gorenjske statistične regije;

leto/starostna sk.	0 – 14	15 - 64	nad 65	povprečna starost/indeks staranja					
				skupaj	indeks	moški	indeks	ženske	indeks
2001-december	16.4%	69.5%	14.1%	38.6	85.6	36.9	62.5	40.3	110.2
2001-junij	16.7%	69.4%	13.9%	38.4	83.4	36.7	60.6	40.1	107.7
2000	16.8	69.5	13.7	38.3	81.4	36.6	58.9	39.9	105.3
1999	17.2	69.5	13.3	37.9	77.5				
1998	17.7	69.3	13	37.6	73.6				
1997	18.2	69.2	12.6	37.3	69.5				

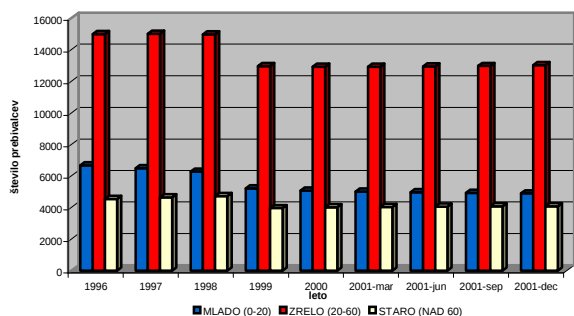
Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Tabela št. 5: Prebivalstvo po starostnih skupinah v občini Jesenice;

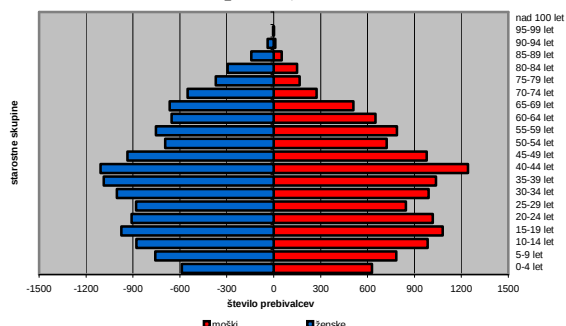
Občina Jesenice	Prebiv.	0-14	15-64	65+	0-14 %	15-64 %	65+ %	0-14/65+	povp.st.	indeks
2001-dec	21.976	3.291	15.774	2.911	15%	71.8%	13.2%	1.13	39	88.5
2001-sep	21.975	3.321	15.752	2.902	15.1%	71.7%	13.2%	1.14	38.9	87.4
2001-jun	21.955	3.355	15.711	2.889	15.3%	71.5%	13.2%	1.16	38.8	86.1
2001-mar	21.958	3.369	15.714	2.875	15.3%	71.6%	13.1%	1.17	38.7	85.3
2000	21.955	3.389	15.714	2.852	15.4%	71.6%	13%	1.19	38.6	84.2
1999	22.134	3.511	15.798	2.825	15.9%	71.3%	12.8%	1.24	/	80.5
1998	25.984	4.303	18.316	3.365	16.6%	70.5%	12.9%	1.29	/	78.2
1997	26.158	4.480	18.364	3.314	17.1%	70.2%	12.7%	1.35	/	74
1996	26.193	4.620	18.345	3.228	17.6%	70.1%	12.3%	1.43	/	69.9
1991	26.427	5.631	17.998	2.793	21.3%	68.1%	10.6%	2.02	/	49.6

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

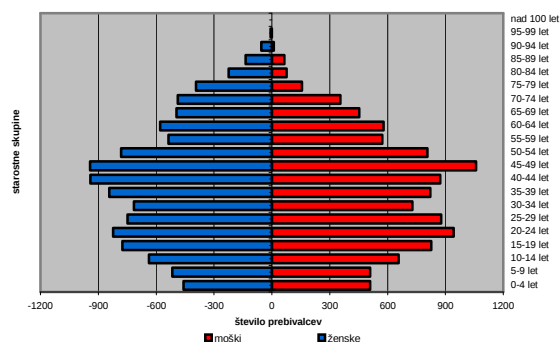
Graf št. 10: Razmerje med velikimi starostnimi skupinami v občini Jesenice;

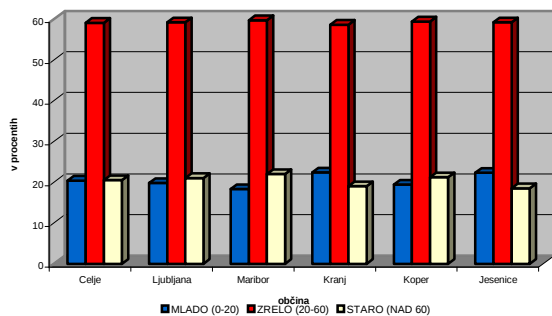
Graf št. 11: Starostna piramida za občino Jesenice za leto 1996 (občina Jesenice + občina Žirovnica) (po štiriletnih starostnih skupinah);

Graf št. 12: Starostna piramida za občino Jesenice za leto 2001-dec. (po 4-letnih starostnih skupinah);

Graf št. 13: Razmerja med velikimi starostnimi skupinami v nekaterih občinah (december 2001);

V zadnjih nekaj letih je za občino Jesenice značilna relativna stagnacija števila »zrelega« prebivalstva (20-60 let), razmerje med številom starega (nad 60 let) in mladega prebivalstva (do 20) pa še ni padlo pod faktor 1, kar pomeni, da je število mladih večje od števila starih; v številnih slovenskih občinah je stanje že obratno!

Starostna piramida ali drevo življenja predstavlja enega izmed najbolj nazor-nih prikazov starostne sestave prebivalstva. Z njo sta ločeno prikazani starostni sestavi moških in žensk od mlajših starostnih skupin na dnu do starejših na vrhu piramide. Pri idealni starostni piramidi bi bilo največ prebivalcev starih eno leto, nato pa bi se s staranjem njihovo število zaradi umrljivosti manjšalo. Kot lahko vidimo je dejanska razporeditev (velikost) starostnih skupin precej drugačna. Leta 2001 (dec.) je v občini Jesenice živelo 968 prebivalcev starih od 0-4 let (1996 jih je bilo 1216), kar je približno toliko, kot v starostni skupini 65-69 let (leta 2001 dec. 947, leta 1996 pa 1175)! Starejše skupine (do skupine 65-69 let) so v primerjavi z najmlajšo številčnejše! Na piramidah so opazne vrzeli, ki kažejo tako zdajšnja kot tudi pretekla razmerja med rodnostjo in umrljivostjo ter odse-litvami in priselitvami. Tako Gorenjska regija kot občina Jesenice izkazujeta v slovenskem merilu relativno ugodno starostno sestavo (razmerje med velikimi starostnimi skupinami je ugodno).

Razmerje med mladim in starim prebivalstvom, ki je bilo leta 1931 1:4, leta 1961 1:3, leta 1991 1:2, se danes približuje razmerju 1:1 oz. ga je na nekaterih območjih že preseglo. Izrazi to negativno sliko izkazujejo občine Ljubljana, Maribor, Celje, Koper in Nova Gorica, v katerih je delež »starih« že večji od deleža »mladih« oz. razmerje med mladimi in starimi je manjše od ena. Nekoliko ugodnejšo starostno sestavo izkazujejo občine Kranj, Murska Sobota, Novo Mesto, Kočevje, Postojna, Ptuj, v katerih delež mladih presega 20% (20.5% - 24.3%) vseh prebivalcev, medtem ko se delež starih giblje med 17.6% in 19.4% vseh prebivalcev. Najmanj »ostarelo« med »ostarelimi« starostnimi sestavami pa izkazujeta občini Slovenj Gradec, kjer je bil delež mladih s 24.6% najvišji med vsemi obravnavanimi občinami, delež starih pa je dosegel 16.5%, ter občina Velenje, ki ima med vsemi občinami daleč najnižji delež starega prebivalstva in sicer »le« 13%. Na takšne razmere v veliki meri vplivajo vse manjša rodnost, hitra rast deleža starejših ljudi, deloma pa tudi selitvena gibanja, ki so posledica dejstva, da so tako v notranjih kot tudi med-regionalnih selitvah udeleženi zlasti mladi ljudje.

2.4.1 UGOTOVITVE

Kljub dejstvu, da je v zadnjih nekaj letih opazen trend večanja števila starega prebivalstva (nad 60 let), stagnacija števila zrelega prebivalstva (20 – 60 let) in zmanjševanje števila mladega prebivalstva (do 20 let), pa tako Gorenjska statistična regija kot tudi občina Jesenice v slovenskem merilu izkazujeta relativno ugodno starostno sestavo (»še« ugodno razmerje med velikimi starostnimi skupinami). Za občino Jesenice je značilna relativna stagnacija števila »zrelega« prebivalstva, razmerje med številom starega in mladega prebivalstva pa še ni padlo pod faktor 1, kar pomeni, da je število mladih še večje od števila starih; v številnih slovenskih občinah je stanje že obratno! Povprečna starost prebivalcev je 39 let, kar je pod slovenskim povprečjem. Povprečna starost moških je 3.5 let nižja kot pri ženskah.

2.5 SPOLNA SESTAVA

Spolna sestava je številčno razmerje med moškim in ženskim prebivalstvom, ki se lahko prikazuje s številom moških in žensk, z deležem moških in žensk v skupnem številu prebivalcev in z različnimi koeficienti. Najpogosteje se uporabljata koeficient maskulinitete (označuje število moških na tisoč žensk; količnik med številoma moških in žensk pomnožimo s tisoč) ter koeficient feminitete (označuje število žensk na tisoč moških; količnik med številoma žensk in moških pomnožimo s tisoč) (*Geografski atlas Slovenije, 1998, str. 152*). Zaradi neuravnotežene spolne sestave (zaradi velikih razlik med številom moških in žensk) se lahko poslabša starostna sestava prebivalstva $\Rightarrow$ slabše možnosti obnavljanja, manjše je število sklenjenih zakonskih zvez, nižja sta rodnost in naravni prirastek itd. Neuravnotežena spolna sestava je lahko posledica vojn, bolezni ali pa priseljevanja oz. odseljevanja samo moške ali samo ženske delovne sile.

Tabela št. 6: Spolna sestava prebivalstva v nekaterih slovenskih občinah (1991 – 2002*);

Leto	Število prebivalcev	Število moških	Število žensk	Delež moških v %	Delež žensk v %	Koeficient maskulinitete	Koeficient feminitete
Občina JESENICE							
1991	26427	12967	13460	49.1	50.9	963	1038
1996	26193	12912	13281	49.3	50.7	972	1029
2001(dec.)	21976	10880	11096	49.5	50.5	981	1020
2002*	21386	10433	10953	48.9	51.1	953	1050
MO KRANJ							
1991	50863	24236	26627	47.6	52.4	910	1099
1996	52043	25162	26881	48.3	51.7	937	1068
2001(dec.)	51797	25017	26780	48.3	51.7	934	1070
2002*	50825	24378	26447	48	52	922	1085
Občina ŠK. LOKA							
1991	20933	10129	10804	48.4	51.6	938	1067
1996	22097	10804	11293	48.9	51.1	957	1045
2001(dec.)	22082	10891	11191	49.3	50.7	974	1028
2002*	21822	10636	11186	48.7	51.3	951	1052
SLOVENIJA							
1991	1965986	952611	1013375	48.5%	51.5%	940	1064
1996	1986989	968634	1018355	48.7%	51.3%	952	1051
2001(dec.)	1994026	975002	1019024	48.9%	51.1%	957	1045
2002*	1948250	943994	1004256	48.5%	51.5%	940	1064
MO LJUBLJANA							
1991	272650	127712	144938	46.8%	53.2%	881	1135
1996	276397	131464	144933	47.6%	52.4%	907	1102
2001(dec.)	269824	128874	140950	47.8%	52.2%	914	1094
2002*	264269	124295	139974	47%	53%	888	1126
MO MARBOR							
1991	134475	64062	70413	47.6%	52.4%	910	1099
1996	132860	63570	69290	47.8%	52.2%	917	1090
2001(dec.)	114436	54984	59452	48%	52%	925	1081
2002*	108944	51560	57384	47.3%	52.7%	899	1113
MO KOPER							
1991	45805	22441	23364	49%	51%	960	1041
1996	47692	23522	24170	49.3%	50.7%	973	1028
2001(dec.)	48453	23872	24581	49.3%	50.7%	971	1030
2002*	46757	22893	23864	49%	51%	959	1042
MO VELENJE							
1991	33428	16476	16952	49.3%	50.7%	972	1029
1996	34532	17262	17270	50%	50%	1000	1000
2001(dec.)	34046	17174	16872	50.4%	49.6%	1018	982
2002*	33011	16342	16699	49.5%	50.5%	979	1022
MO CELJE							
1991	50648	24006	26642	47.4%	52.6%	901	1110
1996	49935	23957	25978	48%	52%	922	1084
2001(dec.)	49246	23733	25513	48.2%	51.8%	930	1075
2002*	47660	22844	24816	47.9%	52.1%	921	1086

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

V Sloveniji prevladuje žensko prebivalstvo. V zadnjih desetih letih se je delež moškega prebivalstva gibal med 48.5% in 48.9%. V povprečju se sicer vsako leto rodi nekaj odstotkov več dečkov kot deklic, vendar pa predvsem zaradi vojn, v katerih je delež umrlih med moškimi večji ter zaradi domnevno slabše odpornosti moškega organizma $\Rightarrow$ večja umrljivost in krajša življenjska doba, prevladuje žensko prebivalstvo (*Geografski atlas Slovenije, 1998, str. 152*).

S tabele št. 7 je razvidno, da je v občini Jesenice delež moškega prebivalstva v zadnjih desetih letih nekoliko narasel (49.1% $\Rightarrow$ 49.5%) medtem ko je delež ženskega prebivalstva nekoliko upadel (50.9% $\Rightarrow$ 50.5%). V primerjavi s slovenskim povprečjem izkazuje občina Jesenice višji delež moškega in nižji delež ženskega prebivalstva (relativno ugodna spolna struktura). V mlajših starostnih skupinah je delež moškega prebivalstva večji od deleža ženskega prebivalstva.

* V občini Jesenice (2001 dec.) je bil v starostni skupini 0-4 let delež moškega prebivalstva 52.7%, v skupini 20-24 let 53.4%, v skupini 25-29 let pa kar 54%. Število ženskega prebivalstva začne naraščati v starostni skupini nad 70 let (število moških in žensk do 74 leta starosti je skoraj enako).

Delež ženskega prebivalstva je nekoliko večji v večjih naseljih medtem ko je v manjših naseljih ravno nasprotno.

Tabela št. 7: Spolna sestava prebivalstva v Občini Jesenice (2002*);

Območje	Število prebivalcev	Število moških	Število žensk	Delež moških v %	Delež žensk v %	Koeficient maskulinitete	Koeficient feminitete
Občina Jesenice	21.386	10.433	10.953	48.9	51.1	953	1050
Jesenice	13.236	6.437	6.799	48.6	51.4	947	1056
Ostala naselja	8.150	3.996	4.154	49	51	962	1040

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Od 13 naselij Občine Jesenice, je delež ženskega prebivalstva večji v 8 naseljih (največji je v kraju Podkočna – 56.6%), delež moškega prebivalstva pa je večji v naseljih (največji je v kraju Kočna in sicer 56%). Jesenice izkazujejo v primerjavi z Občino Jesenice in ostalimi naselji nekoliko manj ugodno spolno sestavo (večja razlika med številom ženskega in moškega prebivalstva).

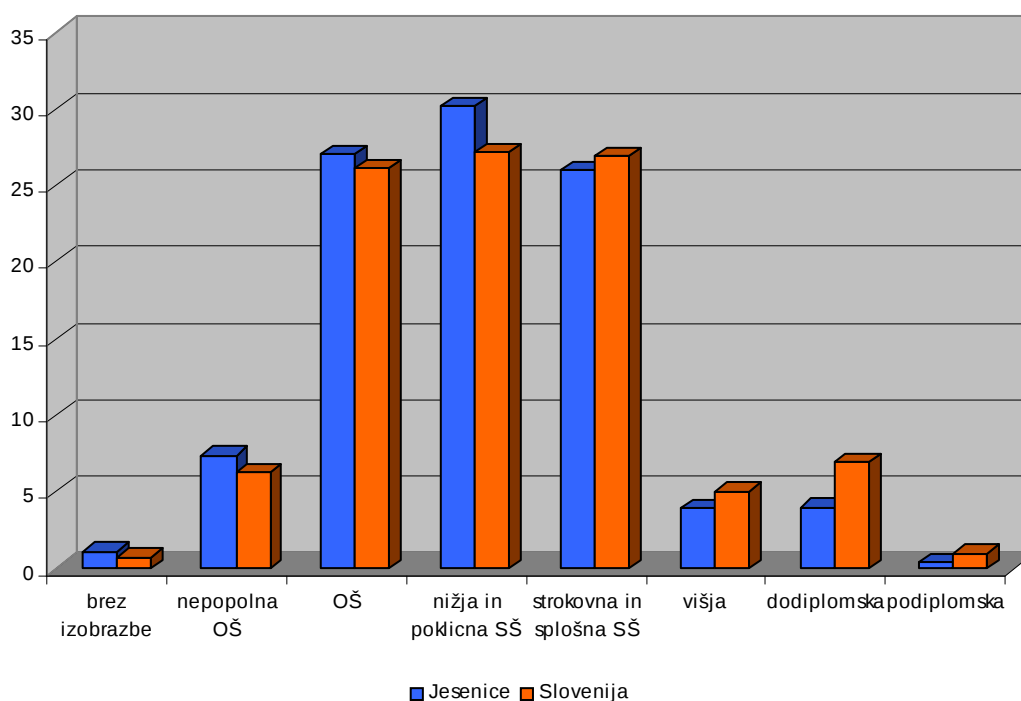
2.5.1 UGOTOVITVE

V primerjavi s slovenskim povprečjem izkazuje občina Jesenice višji delež moškega in nižji delež ženskega prebivalstva (relativno ugodna spolna struktura). V mlajših starostnih skupinah je delež moškega prebivalstva večji od deleža ženskega prebivalstva. Med posameznimi naselji ima največji delež ženskega prebivalstva Podkočna, največji delež moškega pa Kočna. Jesenice izkazujejo v primerjavi z Občino Jesenice in ostalimi naselji nekoliko manj ugodno spolno sestavo (večja razlika med številom ženskega in moškega prebivalstva).

2.6 IZOBRAZBENA SESTAVA

Izobrazbena sestava je prav gotovo pomemben pokazatelj razvitosti nekega območja, neke družbe. Značilnost tako Slovenije kot tudi Gorenjske regije je v tem, da prihaja do velikih razlik znotraj območja. Razlike so še posebej velike med podeželjem ter mesti in seveda med zaposlenimi v različnih dejavnostih. Kazalci nepismenosti in stopnje končanega šolanja (izobrazbe) res kažejo na izobrazbeno strukturo določenega območja, vendar se je ob tem potrebno vprašati, kje so razlogi za nastanek takega položaja.

Graf št. 14: Izobrazbena struktura prebivalcev starih 15 let ali več v občini Jesenice (primerjava s Slovenijo) - popis 2002;

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Po podatkih popisa z leta 2002 je bilo v občini Jesenice brez izobrazbe 199 prebivalcev (1.1% od tistih nad 15 let starosti). Nepopolno osnovno šolo je imelo 1368 prebivalcev (7.4%). Prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo je bilo 4976 oz. 27%. Srednješolsko izobrazbo je imelo 10364 prebivalcev (56.2%), od katerih jih je 5576 (30.2%) končalo nižjo oz. srednjo poklicno šolo, 4788 (26%) pa strokovno oz. splošno srednjo šolo. Višje šolsko izobrazbo je imelo 719 (3.9%) prebivalcev, visoko pa 805 (736 dodiplomsko in 69 podiplomsko) prebivalcev, kar predstavlja 4.4% prebivalstva nad 15 letom starosti.

V primerjavi s Slovenijo izkazuje občina višji delež tistih brez izobrazbe, z nepopolno OŠ, z osnovnošolsko izobrazbo ter s končano nižjo oz. poklicno SŠ. Nižji pa je delež prebivalcev s strokovno oz. splošno srednješolsko izobrazbo ter tistih z višjo in visoko stopnjo izobrazbe.

Če upoštevamo nekatere demografske kazalce (naravni prirastek, starostna sestava) in gospodarsko strukturo območja tako v preteklosti kot tudi danes (težka industrija – poklicne srednje šole), je obstoječe stanje na področju izobrazbene strukture prebivalstva odraz razmer v preteklosti.

Tabela št. 8: Spreminjanje števila učencev, dijakov in študentov v občini Jesenice v obdobju 1996 – 2001;

	Učenci	Dijaki	Študentje	SLO-uč.	SLO-dij.	SLO-štu.
1995/1996	2906 (11.9%)	1139 (4.3%)	510 (1.9%)	10.5%	5.3%	2.3%
1996/1997	2688 (10.3%)	1176 (4.4%)	726 (2.7%)	9.8%	5.4%	3.2%
1998/1999	2557 (9.8%)	1472 (5.6%)	808 (3.1%)	9.6%	5.4%	3.7%
1999/2000	2027 (9.2%)	1523 (6.9%)	776 (3.5%)	9.3%	5.3%	3.9%
2000/2001	1980 (9%)	1364 (6.2%)	847 (3.8%)	9%	5.2%	4.1%

Avtor tabele: Klemen Kotnik, *Vir podatkov:* Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Izobrazbena sestava prebivalstva je najugodnejša v večjih naseljih, ponekod v višje ležečih in nekoliko bolj oddaljenih predelih, pa najdemo še nekaj nepismenih ljudi in največ ljudi z nepopolno oziroma nedokončano osnovno šolo. Občina Jesenice izkazuje v slovenskem merilu relativno visok (nadpovprečen) delež dijakov, povprečju pa se približuje tudi delež študentov (razlog za večje število dijakov in študentov ni v večanju »starostne skupine« iz katere le ti izhajajo, temveč v šolskem sistemu, ki spodbuja in omogoča vse večji vpis tako v srednješolske kot tudi visokošolske programe). Delež učencev se giblje ok. slovenskega povprečja a se postopno zmanjšuje (odraz neugodne starostne sestave, negativnega naravnega in selitvenega prirastka → manj otrok, manj osnovnošolcev). V prihodnje bo verjetno tudi število dijakov in študentov počasi pričelo upadati.

2.6.1 UGOTOVITVE

Občina Jesenice izkazuje v primerjavi s Slovenijo višji delež prebivalcev brez izobrazbe (1.1%), z nepopolno OŠ (7.4%), z osnovnošolsko izobrazbo (27%) ter s končano nižjo oz. poklicno SŠ (30.2%). Nižji pa je delež prebivalcev s strokovno oz. splošno srednješolsko izobrazbo (26%) ter tistih z višjo (3.9%) in visoko (4.4%) stopnjo izobrazbe. Izobrazbena struktura je, ob upoštevanju nekaterih demografskih kazalcev (naravni prirastek, starostna sestava) ter gospodarske strukture oz. gospodarskih značilnosti tako v preteklosti kot tudi danes (težka industrija – poklicne srednje šole), odraz socialno – ekonomskih značilnosti območja.

2.7 NARODNA IN JEZIKOVNA SESTAVA

Merila za ugotavljanje narodne pripadnosti prebivalcev so se na ozemlju današnje Slovenije močno spreminjala. V določenem obdobju je bil merilo jezik sporazumevanja, potem materin jezik, izjava popisane ipd..

Slovenija je narodno dokaj homogena država, saj predstavljajo Slovenci kot najštevilčnejši narod kar 87.8% vsega prebivalstva. Dve avtohtoni narodnostni manjšini, Italijani (3064 oz. 0.2%) in Madžari (8503 oz. 0.5%), predstavljata neznaten del prebivalstva. Avtohtona etnična manjšina so tudi Romi, katerih število je zaradi razpršene poselitve, slabše organiziranosti in razdeljenosti na več etnografsko različnih skupin zelo težko oceniti. Po nekaterih podatkih naj bi jih bilo okrog 5000. Narodna sestava je bila še homogenejša v prvih dveh desetletjih po drugi svetovni vojni. Takrat se je namreč večina nemškega, iz nekaterih drugih delov Slovenije pa tudi italijanskega prebivalstva izselila. Tako je leta 1961 delež Slovencev v prebivalstveni strukturi Slovenije znašal kar 95.7%. Ker je bila Slovenija gospodarsko razvitejša od drugih delov Jugoslavije, se je vse bolj krepilo priseljevanje in zaposlovanje v industriji. Priseljevanje je bilo najmočnejše sredi 60-ih let in v drugi polovici 70-ih. Sprva so bili vzroki za priseljevanje predvsem gospodarski, pozneje pa so postajali vse bolj politični. Zadnje večje priseljevanje so pospešile vojne na območju nekdanje Jugoslavije, od koder so prihajali predvsem Bošnjaki, pa tudi Hrvati, Srbi in v zadnjem času tudi Albanci. Seveda se je s tem narodnostna sestava precej spremenila.

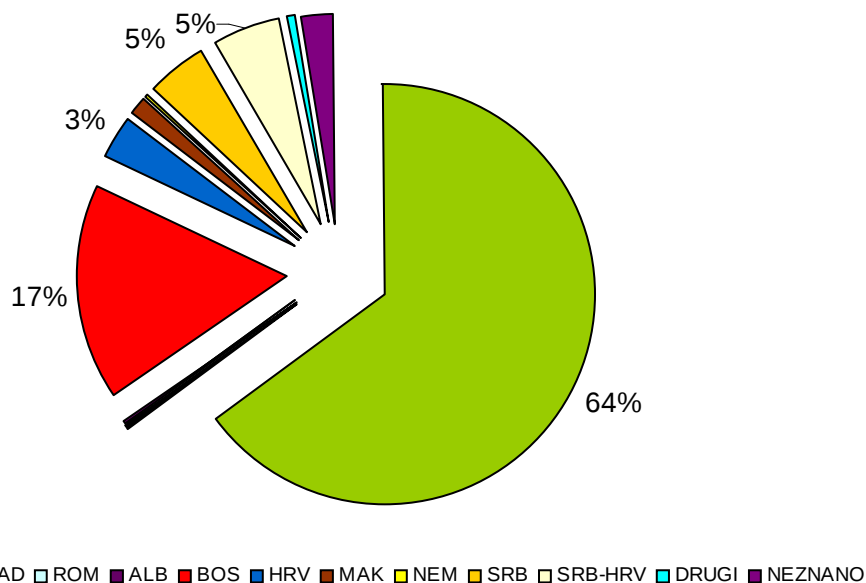
Priseljenci se od slovenskega prebivalstva razlikujejo po nekaterih demografskih in družbeno-gospodarskih značilnostih, vendar je treba poudariti, da so bile razlike še pred desetimi, dvajsetimi leti večje kot danes. Za priseljence je značilno da:

- izkazujejo ugodnejšo starostno sestavo,
- v povprečju imajo slabšo izobrazbeno sestavo,
- so se nadpovprečno zaposlovali v sekundarnem sektorju, kar v določeni meri velja tudi še danes,
- danes se jih mnogo zaposluje v gostinstvu (slaščičarstvo), zdravstvu, še vedno pa tudi v najrazličnejših industrijskih dejavnostih

Kar zadeva vprašanje pogovornega jezika, lahko ugotovimo, da se ta skoraj ujema z narodnostno sestavo, saj je jezik najpogosteje najpomembnejši označevalec narodov in etničnih skupin.

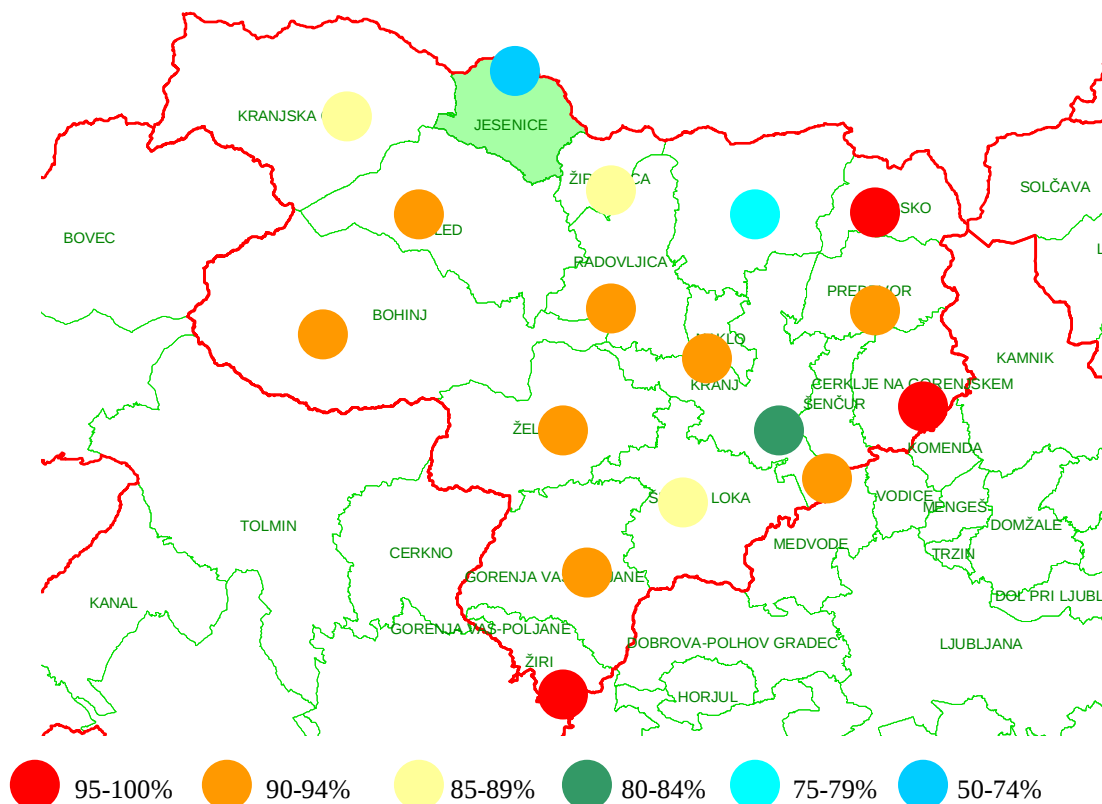
Na območju občine Jesenice kot pogovorni (oz. materin) jezik slovenščino uporablja 14021 prebivalcev (64.7%). Drugi najpogostejši je bosanski jezik (3614 prebivalcev oz. 16.7%), sledijo srbo-hrvaški, srbski, hrvaški, makedonski itd.

Graf št. 15: Prebivalstvo glede na materin jezik v občini Jesenice – popis 2002;

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Slika št. 3. : Delež Slovencev leta 2002 v občinah Gorenjske regije;

Avtorja slike: Zoran Pavšek, Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Gorenjska regija oz. občine se po deležu Slovencev precej razlikujejo. Najmanjši delež izkazujejo gospodarsko razvitejša območja, kamor so se v času hitrega industrijskega razvoja (pospešene industrializacije) množično priseljevali predvsem prebivalci bivših jugoslovanskih republik (Jesenice, Tržič, Kranj, Škofja Loka).

Po podatkih popisa 2002 je bil delež Slovencev v občini Jesenice 70% (od tistih ki so se opredelili).

Poleg etničnih vplivov so na oblikovanje narečij zelo močno vplivale meje, tako naravne kot administrativne, upravne (politične in cerkvene)

Na območju Gorenjske regije ločimo 4 narečne tipe:

- gorenjsko narečje (vzhodno gorenjski govor): Kranj, Bled, Radovljica, Jesenice, Tržič;
- selško narečje: Železniki, Selca;
- škofjeloško narečje: Škofja Loka;
- ziljsko narečje (kranjskogorski govor): Kranjska Gora;

2.7.1 UGOTOVITVE

Na območju občine Jesenice kot pogovorni (oz. materin) jezik slovenščino uporablja 14.021 prebivalcev (64.7%). Drugi najpogostejši je bosanski jezik (3.614 prebivalcev oz. 16.7%), sledijo srbo-hrvaški, srbski, hrvaški, makedonski itd.

V občini Jesenice je bil po podatkih popisa 2002 delež Slovencev (od tistih prebivalcev, ki so se opredelili) 70%, kar je najmanj med vsemi občinami v regiji. Najmanjši delež izkazujejo gospodarsko razvitejša območja, kamor so se v času hitrega industrijskega razvoja (pospešene industrializacije) množično priseljevali predvsem prebivalci bivših jugoslovanskih republik (Jesenice, Tržič, Kranj, Škofja Loka).

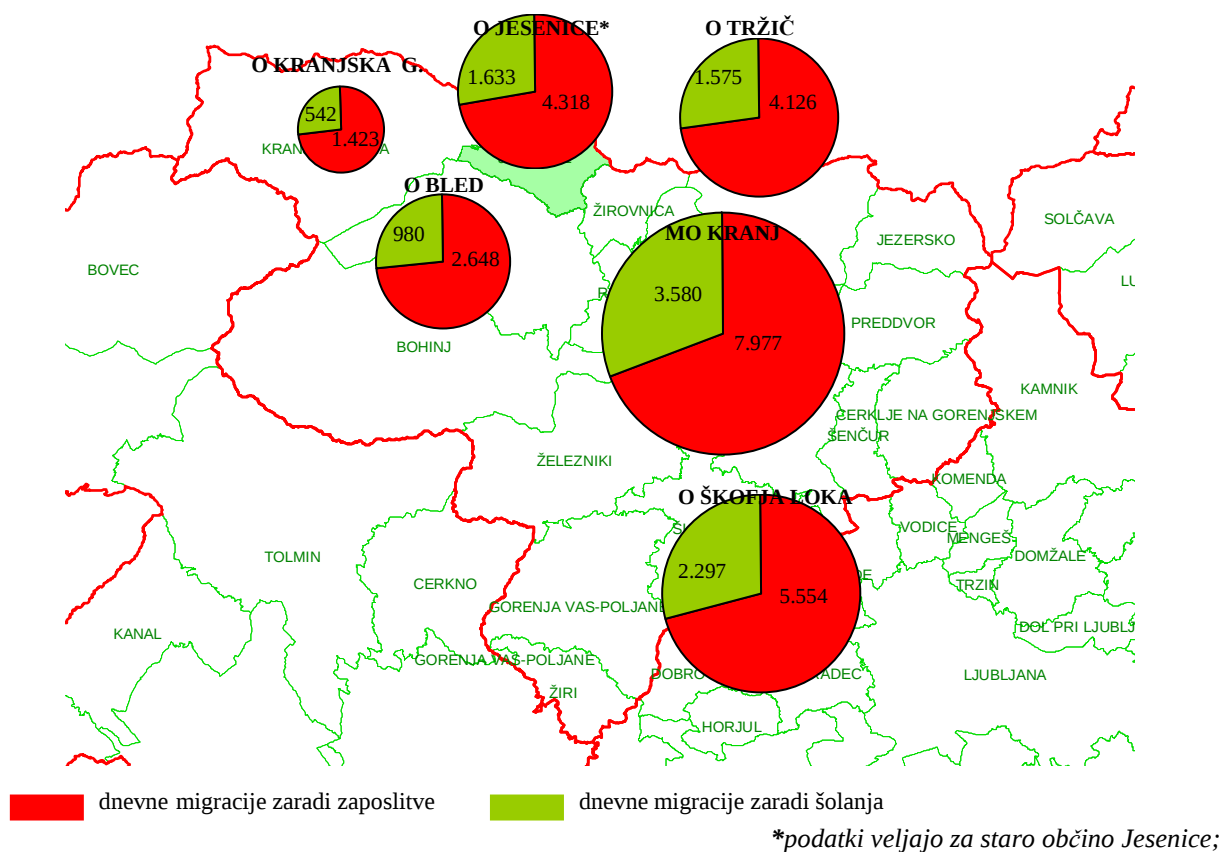
2.8 MIGRACIJE

Obsežnejša dnevna migracija prebivalstva (glavni razlog je zaposlitev in šolanje zunaj kraja bivanja) se je v Sloveniji pričela sredi sedemdesetih in je pomagala upočasniti praznjenje podeželja kot posledico velikopoteznega preseljevanja ljudi s podeželja v mesta. Večina dnevnih migrantov je kljub precejšnji prepletenosti smeri migracij, največ namenjenih proti večjim središčem. V Sloveniji je bilo leta 1991 42 naselij, kamor je na delo vsakodnevno potovalo 500 ali več ljudi. Najbolj je proces dnevne migracije prisoten na širšem območju Ljubljane in na Primorskem (Koper – Izola, Gorica – Nova Gorica). V podravski regiji ima veliko gravitacijsko zaledje Maribor s Ptujem, v savinjski regiji pa sta z vidika dnevnih migracij pomembni

območji Celje in Velenja, kjer gre za dokaj enakomerno izmenjavo dnevnih migrantov (več kot 1000 dnevno).

Tudi v Gorenjski regiji je proces dnevnih migracij zelo pomemben dejavnik, ki vpliva oz. povzroča številne prostorske posledice, tesno povezane s procesoma suburbanizacije in motorizacije. Za dnevne migracije na območju Gorenjske regije je značilno, da potekajo predvsem med kraji znotraj regije in v smeri večjih regijskih naselij kot so Kranj, Jesenice, Škofja Loka, Radovljica, Bled. Zelo pomembno vlogo pa imajo tudi t.i. med-regionalni tokovi dnevnih migrantov in sicer predvsem na relaciji Kranj – Ljubljana in Škofja Loka – Ljubljana.

Slika št. 4: Deleži in število dnevnih migrantov (iz posamezne občine) v nekaterih občinah Gorenjske statistične regije (ob popisu leta 1991);

Avtorja slike: Zoran Pavšek, Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

* **MIGRACIJA:** selitveno ali mehanično gibanje prebivalstva pri čemer migrant pretrga družbene in ekonomske vezi z okoljem, v katerem je živel prej.

* **DNEVNA MIGRACIJA:** vsakodnevna migracija (npr. zaradi službe, šole, ipd.)

Pri dnevnih migrantih lahko govorimo o dveh velikih skupinah le teh in sicer:

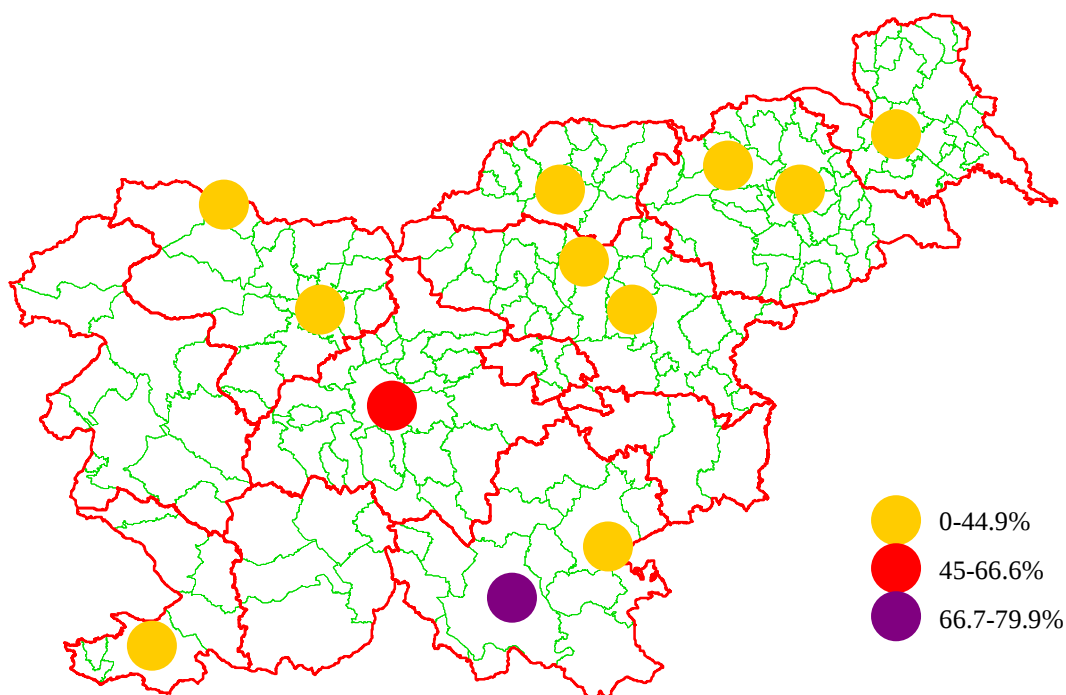
1. vsakodnevne migracije zaradi službe (delovno mesto izven kraja oz. občine bivanja),
2. šolanje izven kraja oz. občine bivanja (predvsem srednješolci in študentje).

Število dnevni migrantov je v veliki meri odvisno od razporeditve prebivalstva, delovnih mest, in šol, nekaj pa prispevajo tudi čisto administrativni razlogi in opredelitev pojma dnevna migracija. O pravi dnevni migraciji govorimo takrat, ko poteka med prostorsko ločenimi naselji.

Med dnevnimi migranti prevladujejo migranti na delo (60-75%) vseh migrantov.

Za občino Jesenice so značilne dnevne migracije znotraj regije (Jesenice – Bled – Radovljica – Kranjska Gora – Kranj – Tržič), čeprav se v zadnjem obdobju, predvsem zaradi ekonomskega vzgiba, povečuje tudi migracija v osrednje-slovensko regijo (Ljubljana). Delež dnevni migrantov v občini Jesenice (iz občine v druga območja) je v primerjavi s sosednjimi občinami Gorenjske regije majhno, saj Jesenice predstavljajo gospodarsko, šolsko, ... središče tega območja in so kot takšne središče (zbirališče) dnevno migracijskih tokov bližnje okolice. Po podatkih popisa leta 1991 je bil delež dnevni migrantov na Jesenicah (iz Jesenic v druga območja) najnižji med občinami Gorenjske regije in je znašal 22.6% (npr. Kranj – 22.7%, Bled – 33%, Škofja Loka – 37.5%, Tržič – 38.1%).

Slika št. 5: Delež dnevni migrantov v nekaterih slovenskih občinah;

Avtorja slike: Zoran Pavšek, Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Delež dnevnih migrantov v izbranih občinah je samo v Ljubljani in Kočevju večji od 45%. Glavni razlog za relativno majhen delež dnevnih migrantov v »centralnih« občinah je v tem, da le te predstavljajo ekonomska, socialna, kulturna... središča posameznih območij (regij), ki prebivalstvo »privabljajo« in ne nasprotno (gravitacijska območja). V zadnjem obdobju, se z izboljšanjem prometne infrastrukture (povezanosti) na eni strani in centralizacijo oz. določenih gospodarskih panog (povezano z diferenciacijo poklicev) na drugi strani, uveljavlja trend med-regionalnih dnevnih migracij oz. migracij med posameznimi večjimi (centr. naselji).

2.8.1 UGOTOVITVE

Za občino Jesenice so značilne dnevne migracije znotraj regije (Jesenice – Bled – Radovljica – Kranjska Gora – Kranj – Tržič), čeprav se v zadnjem obdobju, predvsem zaradi ekonomskega vzgiba, povečuje tudi migracija v osrednje-slovensko regijo (Ljubljana). Delež dnevnih migrantov (iz občine v druga območja) je v primerjavi s sosednjimi občinami Gorenjske regije majhno, saj Jesenice predstavljajo gospodarsko, šolsko, ... središče tega območja in so kot takšne središče (zbirališče) dnevno migracijskih tokov bližnje okolice. Po podatkih popisa leta 1991 je bil delež dnevnih migrantov na Jesenicah (iz Jesenic v druga območja) najnižji med občinami Gorenjske regije in je znašal 22.6% (npr. Kranj – 22.7%, Bled – 33%, Škofja Loka – 37.5%, Tržič – 38.1%).

2.9 SELITVE

Danes lahko v Gorenjski statistični regiji govorimo o dveh skupinah prebivalcev:

- a) »staroselcih« – potomcih prebivalcev, ki na tem območju živijo že več generacij, ki so morda migrirali le znotraj meja regije (gledano z vidika današnje statistične regije)
- b) priseljencih – precejšen val priseljenstva so spodbudila številna nova delovna mesta, ki jih je ponudil industrijski razmah po drugi svetovni vojni. Ljudje so se priseljevali iz vseh koncev Slovenije, pa tudi z drugih republik tedanje SFRJ. Število prebivalcev je še posebej hitro naraščalo v večjih mestih (proces urbanizacije povezan z hitro industrializacijo – posledično deagrarizacija, Jesenice - železarstvo).

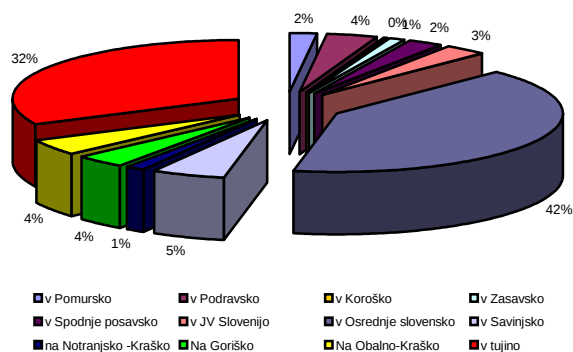
Na selitvene tokove znotraj Slovenije pa tudi znotraj posameznih območij je imela v prvih treh desetletjih po 2. svetovni vojni najpomembnejši vpliv industrializacija, ki je povzročala in povzročila množično odseljevanje kmečkega prebivalstva v mesta in nastajajoča industrijska središča (proces deagrarizacije). Glavni spodbujevalci teh »selitev« so bili boljša možnost za zaposlitev, večji zaslužek, socialna varnost... Najbolj množično je bilo priseljevanje v Ljubljano, Kranj, Celje, Maribor, Novo mesto, Novo Gorico, Koper, kasneje tudi v Velenje.

Za priseljence, ki so se priselili v petdesetih, šestdesetih in tudi sedemdesetih je značilno, da so prišli iz različnih območij (iz Slovenije, bivših republik SFRJ, tudi s tujine).

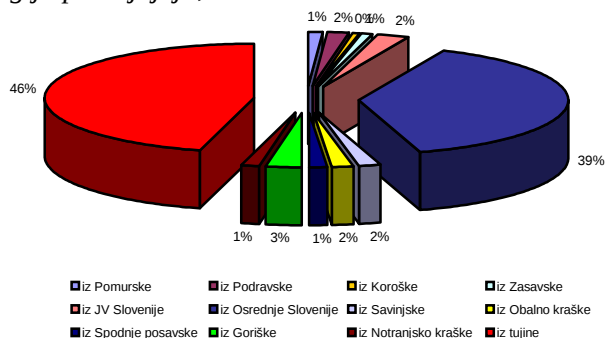
V osemdesetih in devetdesetih, v obdobju stagnacije masovnega zaposlovanja v industrijskih dejavnostih in začetka postopnega razvoja drobnega gospodarstva predvsem na obrobjih srednje velikih in velikih naselij, so se selitveni tokovi preusmerili iz mestnih središč v obmestni prostor (proces suburbanizacije). Za priseljence iz tega obdobja je značilno, da so se zvečine priselili z bližnjih območij oziroma krajev (sosednje regije); ni šlo za selitve na daljše razdalje, ampak le med bližjimi območji. Notranje selitve so v zadnjem obdobju, predvsem zaradi relativne majhnosti regije in relativno majhne oddaljenosti perifernih delov regije od nekaterih večjih regijskih »centrov«, ter dobre prometne povezanosti, vzpodbudile priseljevanje in s tem naraščanje prebivalcev v nekaterih manjših občinah.

Politično-ekonomske razmere konec osemdesetih let pa niso vplivale zgolj na zmanjšanje priseljevanja v Slovenijo iz bivših republik takratne SFRJ, temveč tudi na zmanjšanje intenzivnosti notranjih selitev. V tem obdobju je imela večina naselij zelo nizek selitveni prirastek oz. upad. Nadaljeval in stopnjeval se je proces suburbanizacije, v izpraznjene stare mestne dele pa so se v tem obdobju naseljevali predvsem prebivalci iz bivših republik SFRJ oz. tisti z »dna družbene lestvice«.

Graf št. 16: Območja kamor se prebivalci Gorenjske regije odseljujejo;

Graf št. 17: Območja od koder se ljudje v Gorenjsko regijo priseljujejo;

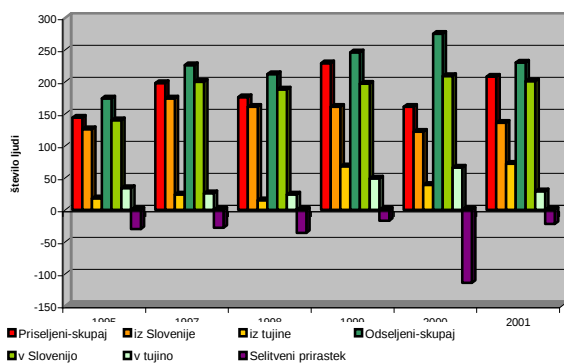

Največ, 58% prebivalcev (odseljenih), se je iz Gorenjske statistične regije, odselilo v ostala območja znotraj matične države, kjer je po deležu na prvem mestu s kar 42% Osrednjeslovenska regija. Odseljavanja v druga območja je bilo bistveno manj. Tako se je v Savinjsko regijo odselilo 5%, v Podravsko (4%), Obalno Kraško (4%), Podravsko (4%) itd. Iz leta v leto narašča delež tistih, ki se odseljujejo v tujino. V letu 2001 je že presegel 30% od vseh odseljenih. V letu 2001 se je v Gorenjsko regijo priselilo 1190 ljudi, od tega kar 46% iz tujine. Med 644 »domačimi« priseljenci se jih je največ priselilo iz Osrednje-slovenske regije (39%) medtem ko je bilo priseljavanja iz drugih območij bistveno manj (skupaj – 15%).

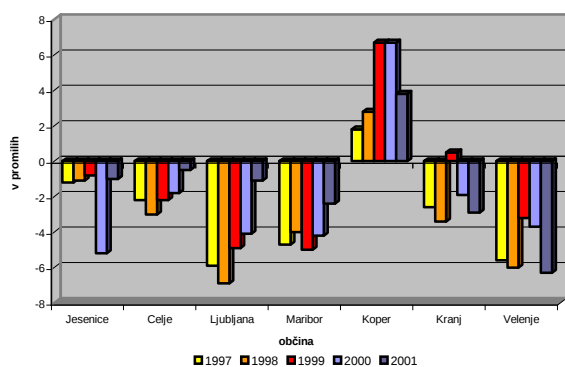
Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Prvih nekaj let po - osamosvojitvenega obdobja je zaznamovalo množično naseljevanje beguncev iz nekdanjih jugoslovanskih republik, ki so se zvečine naselili pri sorodnikih oz v zbirnih centrih; v letih 1991 in 1992 je Slovenija sprejela skoraj 49.000 beguncev (2.5% prebivalstva Slovenije), vendar se s postopnim vračanjem v matične republike njihovo število počasi zmanjšuje. V po - osamosvojitvenem obdobju se je na nekaterih območjih Gorenjske statistične regije pričel oblikovati nov trend, ki sicer ni dosegel takšnih razsežnosti kot v nekaterih drugih delih Slovenije (Koroška, Prekmurje), vendar bi mu bilo potrebno v prihodnosti nameniti še posebno pozornost. Kljub relativno ugodnemu ekonomskemu stanju – v primerjavi z nekaterimi sosednjimi območji - vedno več mladih, predvsem tistih z višjo in visoko izobrazbo, domačo regijo zapušča. Glavni razlog so slabše zaposlitvene možnosti kot v nekaterih drugih območjih (Ljubljana z okolico). Kljub temu, da se je stanje že precej izboljšalo in se počasi, vendar stalno izboljšuje, predstavlja velik problem še vedno tudi precej majhna poklicna diferenciranost, ki pa je v veliki meri posledica delovanja, razmišljanja, življenja v prejšnjem sistemu (plansko gospodarstvo, navidezen socialni mir...), delno pa neustreznega, mačehovskega odnosa države do večine območij znotraj matične države. Izselsevanje pa marsikje pospešujejo tudi okoljski problemi.

Graf št. 18: Priselitve, odselitve, sel. prirastek v občini Jesenice;

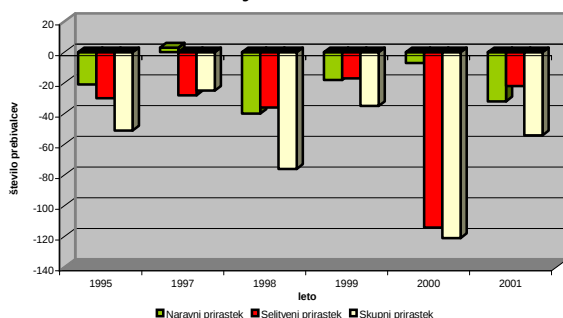

Graf št. 19: Primerjava stopenj s. prirastka v nekaterih občinah;

Za občino Jesenice je bil v zadnjih nekaj letih značilen negativen selitveni prirastek, ki se je gibal med -0.8% in -5.2% , kar pomeni, da se je iz občine odselilo več prebivalcev kot pa se jih je v občino priselilo. Od leta 1995 pa do leta 2001 (brez leta 1996) se je v občino Jesenice priselilo 1.116 prebivalcev od tega 880 iz drugih območij Slovenije ter 236 iz tujine, odselilo pa se je 1.363 prebivalcev, od tega 1.135 v druga območja Slovenije, 228 pa v tujino. V obdobju 1999-2001 lahko opazimo rast števila in deleža tako odseljenih kot tudi priseljenih v tujino oz. iz tujine. Med letoma 1995 in 2001 je bil selitveni prirastek negativen (247 prebivalcev oz. približno 1% prebivalstva občine). Število prebivalcev v občini Jesenice zadnjih nekaj let postopno upada, na kar kaže tako negativen naravni prirastek kot tudi negativen selitveni prirastek. Medtem ko je

Graf št. 20: Naravni, selitveni in skupni prirastek v občini Jesenice v obdobju 1995 - 2001;

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Tabela št. 9: Priselitve, odselitve v občini občine Jesenice (1995 - 2001);

občina Jesenice	Skupaj priseljeni	Iz tujine	index	Iz SLO	index	Skupaj odseljeni	V tujino	index	V SLO	index	Selitveni prirastek
1995	144	18		126		174	34		140		-30
1997	198	24	1.33	174	1.38	226	26	0.76	200	1.43	-28
1998	176	15	0.625	161	0.93	212	24	0.92	188	0.94	-36
1999	229	68	4.53	161	1	246	49	2.04	197	1.05	-17
2000	161	39	0.57	122	0.76	275	66	1.35	209	1.06	-114
2001	208	72	1.85	136	1.11	230	29	0.44	201	0.96	-22

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

2.9.1 UGOTOVITVE

Za občino Jesenice je bil v zadnjih nekaj letih značilen negativen selitveni prirastek, ki se je gibal med -0.8% in -5.2% , kar pomeni, da se je iz občine odselilo več prebivalcev kot pa se jih je v občino priselilo. V obdobju 1999-2001 lahko opazimo rast števila in deleža tako odseljenih kot tudi priseljenih v tujino oz. iz tujine. Vzroki za negativen selitveni prirastek imajo predvsem ekonomsko-socialno-okoljski predznak.

2.10 ZDOMSTVO

Tako kot za zdomce drugod po Sloveniji je tudi za zdomce z območja Gorenjske regije značilno, da jih velika večina začasno odhaja v tujino predvsem zaradi dela (delavci na začasnem delu v tujini) in šolanja (študenti). Zdomstvo se v večji meri pojavlja v obdobju po drugi svetovni vojni, ko se je povpraševanje po »ceneni« delovni sili v razvitih evropskih državah (Nemčija, Italija, Švica, Avstrija, Skandinavske države...) močno povečalo in se je v teh državah pričela hitra gospodarska rast. Ljudje so odhajali v tujino zaradi želje po boljšem zaslužku, nekateri pa tudi zaradi stalne zaposlitve.

Za prve zdomce (prvo generacijo) je bilo značilno, da so bili brez »primerne« izobrazbe, prihajali so s t.i. migracijsko labilnih območij, velika večina jih je bilo nekvalificiranih.

Struktura zdomcev se je sčasoma spremenila in se še vedno spreminja, saj v tujino vse bolj odhajajo tudi visoko izobraženi ljudje, ki v okviru matičnega območja (občine, regije oz. države) ne vidijo/ najdejo možnosti za doseg osebni ciljev (slabše delovne razmere, podcenjenost dela, nezadovoljstvo,...). Še posebej je to značilno za območja, ki jih država razvojno zapostavlja (S in SV del Slovenije – Koroška, deli Štajerske, Prekmurje)

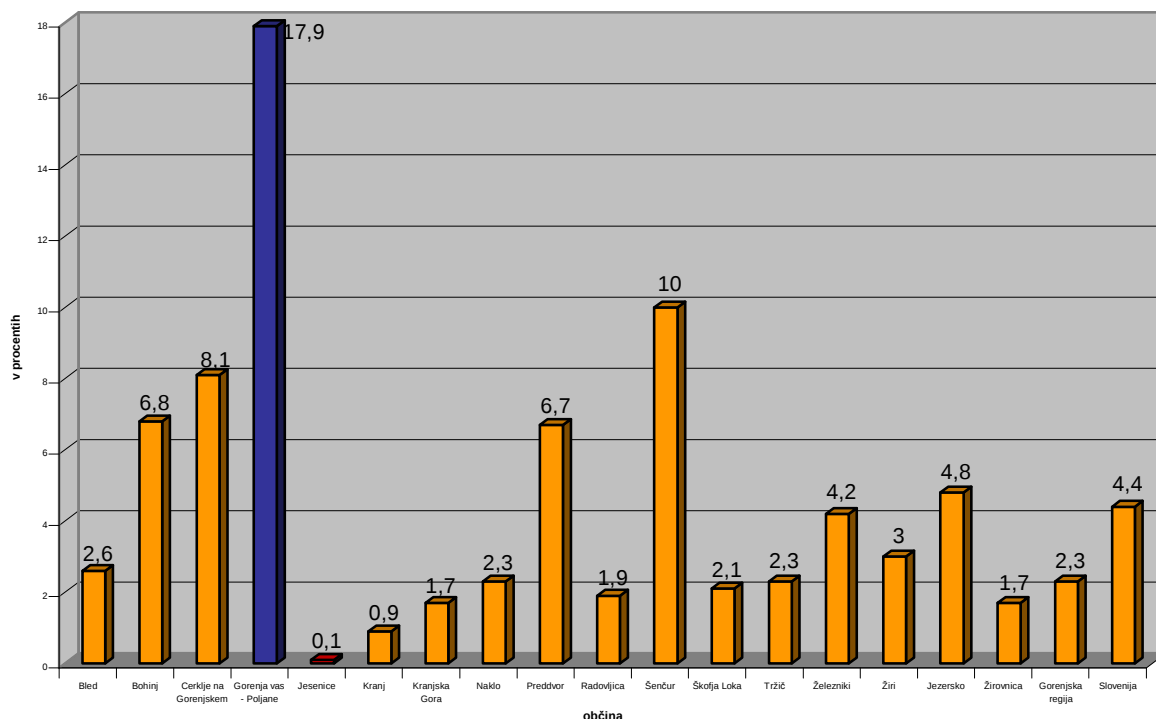
Posamezna območja gorenjske regije se precej razlikujejo po deležu zdomcev in po državah, v katerih delajo. Največji delež zdomcev izkazuje občine Jesenice, Žirovnica, Kranjska Gora, Bled in Bohinj - njihov delež se giblje med 2 in 3% od vseh prebivalcev, najmanjšega pa občine Škofja Loka, Žiri, Gorenja vas – Poljane ter Železniki, kjer je delež zdomcev nižji od 1%. Največ zdomcev z območja regije živi v Nemčiji (25-40%), Švici (5-15%), Avstriji (10-20%), Italiji (0-10%) na ostale države pa odpade 10-25%. Podobno velja za občino Jesenice, kjer je na prvem mestu Nemčija (35%), sledijo pa Avstrija (12%), Italija (10%), Švica (10%), ostale evropske države (8%), Severna Amerika (5%) in druga območja (20%).

2.10.1 UGOTOVITVE

Delež zdomcev v občini Jesenice se giblje med 2 in 3%. Največ jih živi v Nemčiji, sledijo pa Avstrija, Italija, Švica itd. Njihova struktura se počasi spreminja, saj v tujino vse bolj odhajajo visoko izobraženi ljudje, ki v domačem okolju ne najdejo možnosti za zaposlitev.

2.11 KMEČKO PREBIVALSTVO

Graf št. 21: Delež kmečkega prebivalstva v občinah Gorenjske statistične regije (2002);

Avtor grafa: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Ob popisu leta 1991 je bilo v regiji kmečkega prebivalstva, po zadnjih podatkih pa delež kmetov presega 2%, kar je pod slovenskim povprečjem, ki znaša 4.4% (podatki za november 2002). Med občinami so velike razlike, ki so predvsem posledica naravnih danosti (primernosti območja za kmetijsko rabo) ter tradicije (Jesenice – prevladujoča industrija). V povprečju izkazujejo najmanjši delež kmečkega prebivalstva občine Jesenice, Kranj, Kranjska Gora, Žirovnica, Radovljica, Škofja Loka, Trzin in Naklo, kjer je delež nižji od regijskega in slovenskega povprečja. Največji delež kmečkega prebivalstva izkazujejo občine Gorenja vas – Poljane (17.9%), Šenčur (10%), Cerklje na Gorenjskem (8.1%), Bohinj (6.8%) ter Preddivor (6.7%).

Občina Jesenice ima najmanjši delež kmečkega prebivalstva (8 kmetov - 0.1%) med vsemi občinami Gorenjske statistične regije.

2.12 PREBIVALSTVENI TIPI NASELIJ

Prebivalstvena območja so deli pokrajin s podobno sestavo in gostoto prebivalstva ter podobnim spreminjanjem števila prebivalcev. V Sloveniji so naselja in območja, kjer število prebivalcev že nekaj desetletij: stalno narašča, stalno upada ali pa se naraščanje in upadanje menjavata. Zaradi razlik v spreminjanju števila prebivalcev s čimer je močno povezana sestava in z njo številne značilnosti prebivalstva, so se oblikovali različni prebivalstveni (demografski) tipi naselij in območij. Prebivalstveni tipi naselji temeljijo na treh prebivalstvenih kazalcih:

- spreminjanju števila prebivalcev med letoma 1961-2002 (naravni, selitveni prirastek),
- starostni sestavi prebivalstva ter
- deležu kmečkega prebivalstva.

Glede na razvoj prebivalstva med letoma 1961-2002 ločimo štiri prebivalstvene tipe območij:

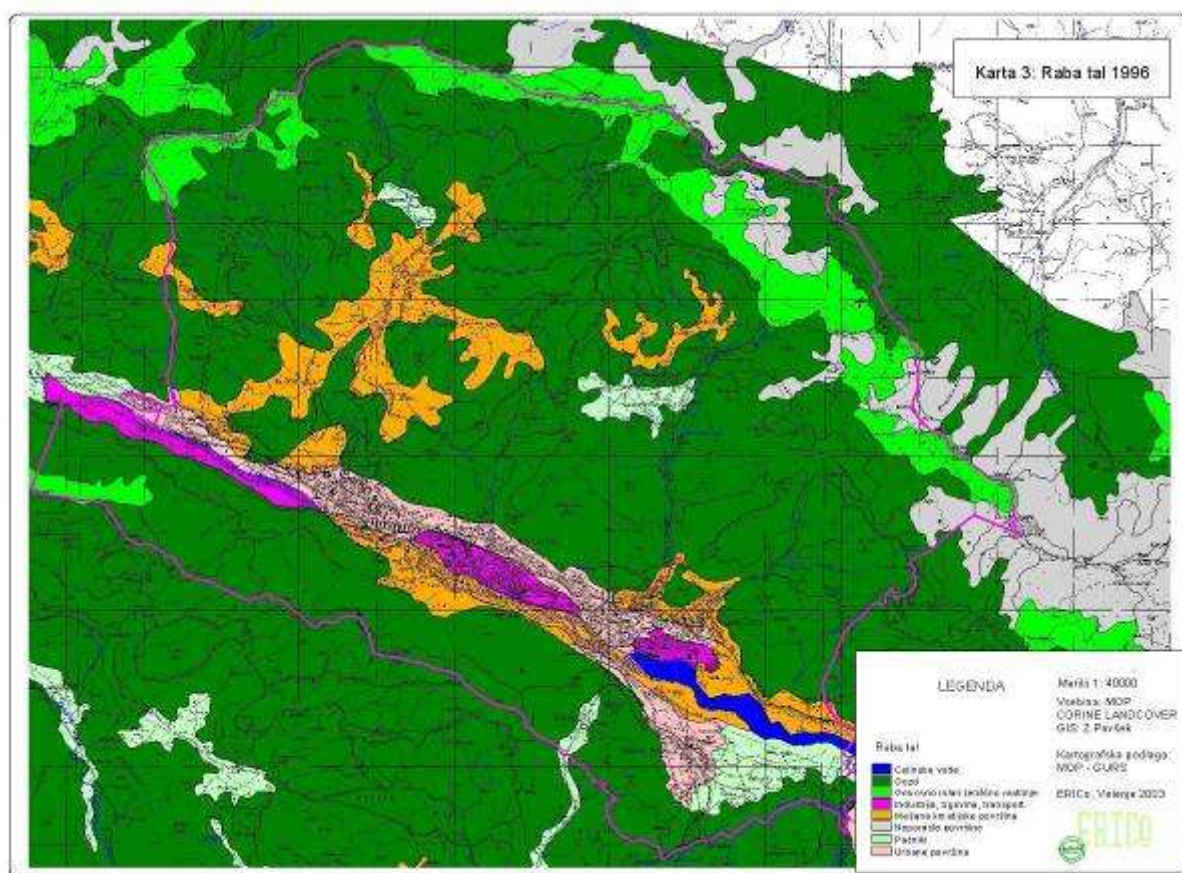
- a) območje močnega zgoščanja prebivalstva (v obdobju 1931 – 2002 se je gostota prebivalstva povečala za več kot 3 krat, območja ležijo v ravninskem svetu...),
- b) območje šibkega zgoščanja prebivalstva (večanje števila prebivalcev; gre za območja, ki ležijo na robu območij z največjo koncentracijo prebivalstva),
- c) območje močnega redčenja prebivalstva (stalno zmanjševanje števila prebivalstva, izrazito neugodna starostna sestava, negativna naravni in selitveni prirastek),
- d) območje šibkega redčenja prebivalstva (zmanjševanje števila prebivalcev; proces oz. kazalci niso tako očitni kot pri »močnem redčenju prebivalstva«)
- e) Območje brez zgoščanja oziroma redčenja prebivalstva.

Območje občine Jesenice lahko glede na demografske značilnosti uvrstimo med tista s šibkim zgoščanjem prebivalstva. Število prebivalcev je v obdobju 1931 – 2002 naraslo za faktor 2, v obdobju 1961 – 2002 pa se praktično ni spremenilo. Kazalci rodnosti, smrtnosti, naravnega in selitvenega prirastka se sicer iz leta v leto poslabšujejo (to je splošen trend v Sloveniji), vendar so v primerjavi z ostalimi »primerljivimi« območji relativno ugodni. Delež kmečkega prebivalstva, ki nikoli ni bil posebno visok, še upada in je precej pod regijskim in slovenskim povprečjem. Precejšnje razlike lahko opazimo med posameznimi naselji znotraj občine. Med naselja s šibkim oz. močnim zgoščanjem prebivalstva lahko uvrstimo Jesenice, Hrušico ter Slovenski Javornik (kot del Jesenic). Še posebej visoko rast števila prebivalcev izkazuje Hrušica, kjer se je v obdobju 1961 - 2002 le to več kot podvojilo. Ostala naselja spadajo med tista brez zgoščanja ali redčenja prebivalstva in tista za katera je značilno šibko redčenje prebivalstva). Z zgoščanjem prebivalstva je povezano zgoščanje njegovih dejavnosti. To ima posledičen oz. neposreden vpliv na onesnaževanje oz. degradacijo območja, pomanjkanje prostora ter na nasprotja med različnimi rabami prostora, predvsem kmetijstvom, industrijo, gradbeništvom, turizmom in varstvom okolja.

** podatki o spreminjanju števila prebivalcev, rodnosti, smrtnosti, naravnem prirastku, selitvenem prirastku, starostni sestavi itd. so podrobneje predstavljeni v poglavjih od 7.1.1 do 7.1.6.*

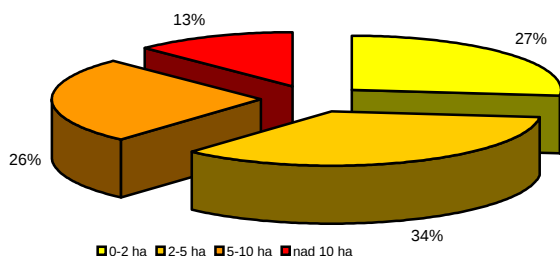
3. RABA TAL

Raba tal v občini Jesenice je zaradi naravnih značilnosti prostora zelo pestra. Prevladujejo gozdovi, ki pokrivajo 65% celotnega ozemlja občine. Gre pretežno za lesno-proizvodni gozd, katerega vrstna sestava se z nadmorsko višino bistveno spreminja. Varovalni gozdovi so ohranjeni le na zelo strmih in manj stabilnih pobočjih. Pod kategorijo gozd sta všteta tudi grmičast gozd ter zaraščajoče površine. Poleg gozda najdemo v občini še dva tipa naravnega rastja. To so naravni travniki (4%) in ruševje z resavo (4%). Omenjena tipa se nahajata na višjih nadmorskih višinah, kjer zaradi klimatskih razmer gozd ne more več uspevati. Kmetijske površine prekrivajo 16,4% tal. Od tega odpade 13,3% na kmetijske površine z večjimi območji narave, 3,1% pa na ekstenzivne pašnike. Urbane površine v občini obsegajo 7,8% ali 5,9 ha celotne površine. Največ površin zavzema poselitev (4,71%). Kljub dejstvu, da industrija vsaj na prvi pogled obvladuje prostor, ta zavzema le slaba 2% površin v občini. 1,24% površin odpade na infrastrukturo s pripadajočimi površinami. Pod infrastrukturo se štejejo v tem primeru le ceste in železnice. Ostala infrastruktura ni vključena. Vode s svojimi površinami zavzemajo 1,89% ozemlja. Od tega je 0,84% vodnih površin, ostalo pa odpade na sipine in prodišča. Poleg omenjenih rab je v občini tudi nekaj zaradi naravnih procesov močno degradiranih površin. Gre predvsem za erodirane površine na strmih pobočjih, kjer ni gozda, deloma pa tudi za kamnolome. Tovrstnih površin je v občini 1,03%.

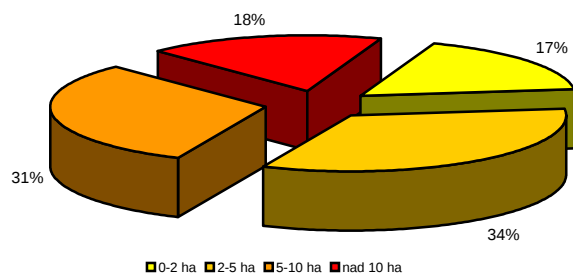

4. ZEMLJIŠKA RAZDROBLJENOST

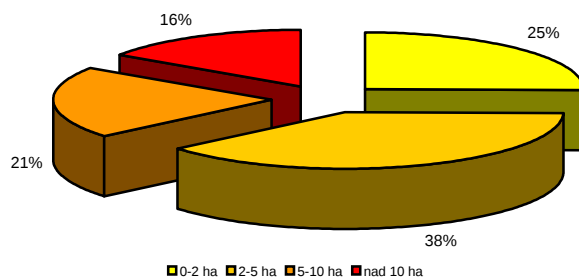
Graf št. 22: Kmetije po velikostnih razredih v Sloveniji (2000);

Graf št. 23: Kmetije po velikostnih razredih v Gorenjski regiji (2000);

Graf št. 24: Kmetije po velikostnih razredih v občini Jesenice (2000);

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Zemljiška razdrobljenost je eden izmed bistvenih zaviralnih dejavnikov, ki preprečujejo smotrnejšo rabo kmetijskih zemljišč. Onemogoča gospodarno izrabo sodobne kmetijske opreme, hkrati pa ne dopušča produktivnega izkoristka delovnih potencialov. Med vzroki za zemljiško razdrobljenost sta prav gotovo najpomembnejša razgibanost površja ter politika dedovanja.

V Sloveniji, v Gorenjski regiji in občini Jesenice prevladujejo majhne kmetije (0-5 ha, kar je lahko z vidika razmer, ki bodo nastale ob vključitvi Slovenije v EU neugodno (z vidika uspešnosti kmetovanja predstavlja »velikost naših kmetij« v primerjavi z velikostjo kmetij v večini drugih držav EU, izrazito negativen dejavnik).

Zaradi relativno majhne posestne strukture in neugodnih naravnih pogojev za kmetovanje (reliefne, podnebne razmere) kmetijstvo po vsej verjetnosti ne bo sposobno konkurirati na vedno »širšem« evropskem trgu. Zaradi velike konkurence med proizvajalci osnovnih kmetijskih pridelkov (mleko, surovo maslo, različne vrste mesa), lahko kmetje svojo priložnost iščejo v proizvodnji, pridelavi ter predelavi nekaterih proizvodov, ki so značilni za območje.

* **ZEMLJIŠKA RAZDROBLJENOST:** označuje razdeljenost kmetijskih zemljišč med različne lastnike in delitev kmečkih gospodarstev na prostorsko ločena zemljišča. Razlikujemo velikostni in prostorsko razdrobljenost. Pri prvi govorimo o velikosti parcel ali zemljiških kosov in o velikosti posesti, pri drugi o razporeditvi zemljiških kosov v prostoru. Obe vrsti sta pri nas izraziti in s svojimi značilnostmi določata videz podeželske pokrajine, izjemno pomembni pa so tudi njihovi učinki na gospodarnost kmetovanja.

Tabela št. 10: Družinske kmetije v občinah Gorenjske regije po številu in velikosti;

	Skupaj	0-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	nad 10 ha
Bled	298	47	113	89	49
Bohinj	436	95	188	119	34
Cerklje na Gorenjskem	407	75	141	136	55
Gorenja vas – Poljane	590	78	191	180	141
Jesenice	122	31	47	25	19
Jezerško	22				
Kranj	559	76	156	198	129
Kranjska Gora	190	26	58	45	61
Naklo	122	18			
Preddvor	133	15	45	51	22
Radovljica	453	95	189	129	40
Šenčur	274	68	78	68	60
Škofja Loka	496	85	149	172	90
Tržič	254	50	81	90	33
Železniki	361	59	99	145	58
Žiri	218	40	82	55	41
Žirovnica	97	22	20		
GORENJSKA REGIJA	5032	878	1697	1564	893
SLOVENIJA	86320	22997	30380	22053	10890

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

5. KMETIJSTVO

5.1 TIPI KMETIJSKE RABE ZEMLJIŠČ

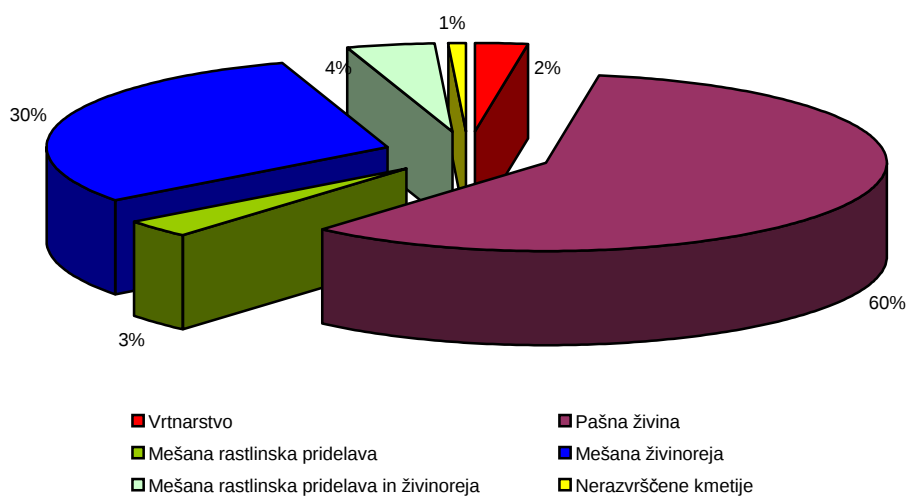
Tabela št. 11: Delež kmetijskih površin (po panogah) v občinah Gorenjske regije v hektarih (ha);

	Površina vseh zemljišč v uporabi	Površina kmetijskih zemljišč	Njive in vrtovi	Kmečki sadovnjaki	Travniki in pašniki
Gorenjska statistična regija	85916.62 (27%)	31622.28 (14.5%)	6133.52	620.64	24828.92
Bled	4881.76 (25.9%)	1935.58 (10.3%)	143.27	51.53	1736.28
Bohinj	5721.74 (17.1%)	2127.11 (6.4%)	56.70	35.54	2034.82
Cerklje na Gorenjskem	4987.90 (63.9%)	2512.89 (32.2%)	935.88	75.16	1501.56
Gorenja vas – Poljane	11028.16 (71.9%)	4151.76 (27.1%)	231.82	13.66	3906.27
Jesenice	1686.64 (22.2%)	686.63 (9.1%)	26.59	15.37	644.67
Kranj	8620.33 (58.2%)	3787.22 (25.6%)	1514.71	123.82	2137.30
Kranjska Gora	5347.93 (20.9%)	1640.79 (6.4%)	64.10	12.66	1562.66
Naklo	1786.85 (63.1%)	868.74 (30.7%)	419.34	28.16	416.15
Preddvor	3204.88 (36.8%)	884.10 (10.2%)	140.86	28.11	713.53
Radovljica	5380.62 (45.3%)	2262.37 (19.1%)	446.34	85.44	1722.91
Šenčur	3496.54 (80.9%)	1730.71 (40.1%)	1034.82	25.34	669.30
Škofja Loka	9545.04 (65.8%)	3117.27 (21.5%)	709.08	27.96	2378.78
Tržič	5127.55 (33%)	1433.05 (9.2%)	169.19	61.25	1202.50
Železniki	9163.45 (55.6%)	2300.24 (14%)	109.65	8.99	2179.10
Žiri	3325.32 (67.6%)	1358.38 (27.6%)	58.75	13.23	1285.66
Jezerško	1465.54 (21.3%)	293.64 (4.3%)	1.24	0.93	291.47
Žirovnica	1146.37 (26.9%)	531.80 (12.5%)	71.18	13.49	445.96
SLOVENIJA	918908 (45.4%)	456214.78 (22.5%)	150178.03	7813.16	280829.25

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Zaradi reliefnih značilnosti je delež površin v uporabi pri 10 od 17 občin manjši od slovenskega povprečja, ki znaša 45.4% (najmanjši, 17.1%, je v občini Bohinj, največji, 80.9%, pa v občini Šenčur). Največji delež kmetijskih površin izkazuje občine Šenčur 40.1%, Cerklje na Gorenjskem 32.2% ter Naklo 30.7% medtem ko zavzemajo kmetijske površine samo 4.3% ozemlja občine Jezersko in 6.4% ozemlja občin Bohinj in Kranjska Gora. Prevladujejo travniki in pašniki, ki v povprečju zavzemajo 50-90% vseh kmetijskih površin.

Graf št. 25: Kmetije po tipu kmetovanja v občini Jesenice (2000);

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Tabela št. 12: Usmerjenost in število kmetij v občinah Gorenjske statistične regije;

	Skupaj	Poljed.	Vrtnar.	Trajni nasadi	Pašna živina	Prašiči, perut.	Mešana rastlinska	Mešana živinoreja	Mešana rastl. in živinoreja	Nerazvrščene kmetije
Bled	298	1	1	3	192	1	10	64	26	0
Bohinj	436	1	0	0	278	0	6	107	44	0
Cerklje	407	9	1	0	273	4	17	66	37	0
Gorenja Vas	590	0	1	0	398	0	9	146	36	0
Jesenice	122	0	3	0	72	0	4	37	5	1
Jezersko	22	0	0	0	13	0	0	8	1	0
Kranj	559	11	2	9	373	1	20	85	58	0
Kranjska G.	190	1	1	1	105	0	4	61	17	0
Naklo	122	7	2	0	71	3	9	22	8	0
Preddvor	133	0	1	0	102	1	3	21	5	0
Radovljica	453	2	2	4	260	2	18	120	45	0
Šenčur	274	24	4	0	145	4	16	31	50	0
Škofja Loka	496	0	2	3	322	1	14	103	51	0
Tržič	254	1	8	0	139	1	9	79	17	0
Železniki	361	0	0	2	205	0	4	119	31	0
Žiri	218	0	1	1	136	0	8	51	21	0
Žirovnica	97	0	2	1	52	0	3	27	12	0
GORENJSKA	5032	57	31	24	3136	18	154	1147	464	1
SLOVENIJA	86467	2819	438	9920	22284	2028	10975			

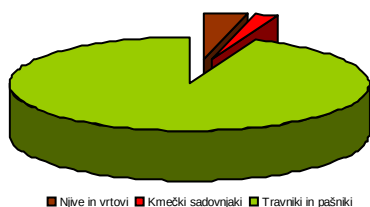
Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Glede na usmerjenost (tabela št. 12) se v Gorenjski regiji največ kmetij ukvarja s pašno živinorejo (62.3%), sledijo tiste z usmerjenostjo v mešano živinorejo (22.8%), z mešano rastlinsko pridelavo ter živinorejo se ukvarja 9.2% kmetij, v ostale dejavnosti pa je usmerjenih 6.7% kmetij.

V občini Jesenice je kmetijstvo relativno nepomembna gospodarska dejavnost, na kar kažejo številni kazalci (delež kmečkega prebivalstva, površina kmetijskih površin, kmetijska proizvodnja ipd.) Tako kot v regiji je prevladujoč tip kmetovanja pašna živinoreja, s katero se ukvarja 59% kmetij (72 kmetij), sledijo pa usmerjenost v mešano živinorejo (30.3%), v mešano rastlinsko pridelavo ter živinorejo (4.1%), v mešano rastlinsko pridelavo so usmerjene 4, v vrtnarstvo 3, 1 kmetija pa ni bila uvrščena v nobeno izmed teh kategorij. Delež kmetijskih površin v občini Jesenice ne dosega niti 10% in je tako pod regijskim (14.5%) kot tudi slovenskim povprečjem (22.5%). Prevladujejo travniki in pašniki, ki zavzemajo 94% vseh kmetijskih površin. Preostanek odpade na njive in vrtove ter kmečke sadovnjake.

5.2 NJIVSKE KULTURE

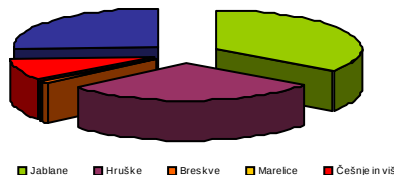
Graf št. 26: Deleži kmetijskih zemljišč v občini Jesenice (2000);

Graf št. 27: deleži kulturnih rastlin v občini Jesenice (2000);

Graf št. 28: Struktura sadovnjakov v občini Jesenice;

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Največji delež njiv (15.43 ha - 58%) je namenjen pridelavi krmnih rastlin med katerimi prevladuje silažna koruza (9.33 ha). Krompir pridelujejo na 4.75 ha površin (17.9%), žita za pridelavo zrnja na 3.8 ha površin (14.3%), najmanjši del pa odpade na pridelavo zelenjave (2.52 ha - 9.5%).

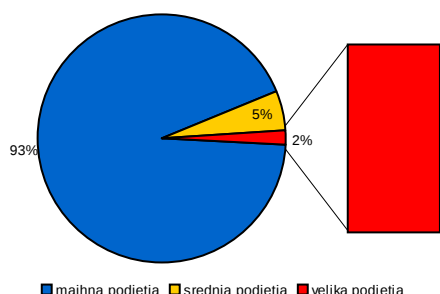
Sadovnjaki (kmečki - torej ne gre za intenzivno sadjarstvo) zavzemajo dobrih 15 ha (2.2%) od vseh kmetijskih površin. Med vrstami prevladujejo jablane (31.7%), hruške (26.5%), češnje in slive (24%), češnje in višnje (8.3%)...

6. GOSPODARSTVO

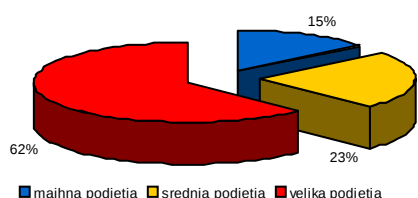
Za razliko od nekaterih drugih območij (statističnih regij) predstavlja gorenjska statistična regija enega izmed propulzivnejših tako gospodarsko kot turističnih delov Slovenije.

V regiji opravlja gospodarsko dejavnost ok. 9.100 gospodarskih subjektov, od tega 40% gospodarskih družb ter 60% samostojnih podjetnikov. 80% samostojnih podjetnikov se ukvarja z obrtnimi dejavnostmi, ostali pa s trgovino in ostalimi storitvami.

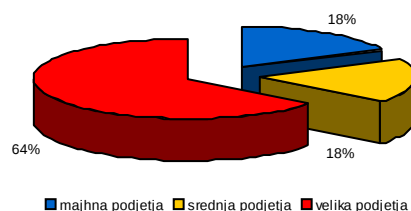
Graf št. 29: Velikostna struktura gospodarskih družb v gorenjski regiji;

Graf št. 30: Delež gospodarskih družb pri celotnem prihodku regije;

Graf št. 31: Delež gospodarskih družb pri celotnem prispevku regije;

Avtor grafov: Klemen Kotnik;

Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

»Gorenjsko« gospodarstvo predstavlja v slovenskem merilu (glede na prihodek) 8.6% delež. Po številu družb, številu zaposlenih, prihodkih ter bruto dodani vrednosti je gorenjska statistična regija, za osrednje slovensko in podravsko regijo, na tretjem mestu v Sloveniji. Po bruto dodani vrednosti na prebivalca ter bruto osnovi za dohodnino na prebivalca pa prav tako zaseda tretje mesto v Sloveniji (za osrednje slovensko in obalno kraško regijo). Oba kazalca sta zelo pomembna, saj kažeta na ekonomsko moč prebivalstva, ki je v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami relativno visoka (Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice).

Velikostna struktura gospodarskih družb je v regiji primerljiva tako s slovenskimi kot tudi evropskimi družbami (93% je malih, 5% srednjih in 2% velikih družb). K celotnemu prispevku regije so največ prispevale velike gospodarske družbe in sicer 64.1%, srednje 17.8% in male 18.1%. Primerjava deležev prihodkov družb s podatki iz preteklih let kaže, da so nekatera mala uspešna podjetja že prerasla v srednja. V malih gospodarskih družbah je zaposlenih nekaj manj kot 20% vseh zaposlenih v gospodarstvu, k skupnemu čistemu dobičku pa so prispevale 14.5% delež (srednje 23.1%, velike 62.4%). Ti podatki kažejo na vse večji pomen oz. učinkovitost malih podjetij in njihovo preobrazbo, rast v srednja podjetja. Z vidika prihodkov je v regiji najmočnejša predelovalna dejavnost z okrog 52% deležem, na drugem mestu je trgovina z 28% deležem itd. Po številu zaposlenih imata ti dve dejavnosti skoraj 75% delež (Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice).

6.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI GOSPODARSKIH DRUŽB V OBČINI JESENICE

V občini Jesenice je bilo konec leta 2001 registriranih 316 gospodarskih družb (94 manj kot leta 1999). V primerjavi s prejšnjimi leti se je zmanjšalo število majhnih gospodarskih družb. Razloge za zmanjšanje števila majhnih podjetij lahko po eni strani pripišemo slabemu poslovanju in posledično propadu nekaterih podjetij, po drugi strani pa se je zaradi zvečanja obsega poslovanja in premoženja nekaj podjetij uvrstilo med srednje velika; število srednje velikih gospodarskih družb se je od leta 1998 nekoliko povečalo. Prav tako so nekatere srednje velike gospodarske družbe prerasle v velike; število velikih se je v primerjavi z letom 1998 povečalo za 5. Zaskrbljujoč je podatek, da se število gospodarskih družb, ki so v roku predložile računovodski izkaz že tretje leto zapored zmanjšuje. Tako je do 28.2.2002 poročila o poslovnem izidu za leto 2001 predložilo 241 gospodarskih družb ali 72,1%. Na zmanjšanje števila poročil so poleg Zakona o finančnem poslovanju podjetij, v veliki meri vplivale vse bolj zaostrene razmere na trgu, zaradi katerih so se bile nekatere družbe prisiljene povezovati (prevzemi, pripojitve), za mnoge pa so bili uvedeni stečajni postopki (*Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice*).

Tabela št. 13: Število gospodarskih družb, število zaposlenih v občini Jesenice (kriterij lastnine);

LASTNINA oblika lastnine/leto	ŠTEVILO GOSPODARSKIH DRUŽB					ŠTEVILO ZAPOSLENIH				
	1999	2000	2001	00/99	01/00	1999	2000	2001	00/99	01/00
DRUŽBENA	6	1	0	16,7	0	148	71	0	48	0
ZASEBNA	241	233	209	96,7	89,7	1.063	1.219	1.143	114,7	93,8
ZADRUŽNA	1	1	1	100	100	0	0	0	0	0
MEŠANA	25	20	29	80	145	2.977	2.681	2.817	90	105,1
DRŽAVNA	1	3	2	300	66,7	129	141	143	109,3	101,4
SKUPAJ	274	258	241	94,2	93,4	4.317	4.112	4.103	95,3	99,8

Avtor tabele: Klemen Kotnik; Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

Od 241 gospodarskih družb, ki so do 28.2.2002 oddale poročila o poslovnem izidu, jih je bilo 209 (86,7%) v zasebni lasti, 29 (12%) v mešani lasti, 2 v državni in 1 v zadružni lasti. V primerjavi z letoma 1999 in 2000 se je nekoliko zmanjšal delež družb v zasebni lasti, povečal pa se je delež družb v mešani lasti.

V letu 2001 je bilo največ delavcev zaposlenih v gospodarskih družbah z mešanim lastništvom in sicer 68,7%, v zasebnih 27,9%, v državnih in družbenih pa 3,4% delavcev. Število zaposlenih se je v zadnjih treh letih nekoliko zmanjšalo (5% zmanjšanje) (*Vir: Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice*).

Tabela št. 14: Gospodarske družbe v občini Jesenice po številu in dejavnosti (1995-2001);

DEJAVNOST	ŠTEVILO VSEH PODJETIJ						PODJETJA S PREDLOŽENIMI POSLOVNIMI REZULTATI			
	1995	1996	1997	1998	1999	2001	1999	2000	2001	01/99
A. Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	4		4	4	4		2	1	0	0,0
B. Ribništvo	0		0	0	0		0	0	0	0,0
C. Rudarstvo	0		0	0	0		0	0	0	0,0
D. Predelovalne dejavnosti	86		91	94	73		51	42	41	80,4
E. Oskrba z elektriko, plinom, vodo	6		7	7	4		3	3	4	133,3
F. Gradbeništvo	24		27	29	30		25	24	23	92,0
G. Trgovina, popravila motor. vozil	172		179	180	147		87	85	80	92,0
H. Gostinstvo	25		27	28	28		14	13	11	78,6
I. Promet, skladiščenje, zveze	38		39	38	37		25	23	21	84,0
J. Finančno posredništvo	1		5	6	2		1	1	1	100,0
K. Nepremičnine, najem, poslovne storitve	73		74	76	63		50	47	44	88,0
L. Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	1		1	1	1		1	1	1	100,0
M. Izobraževanje	5		5	6	4		4	4	3	75,0
N. Zdravstvo, socialno varstvo	1		3	4	4		3	4	4	133,3
O. Druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti	10		12	14	13		8	10	8	100,0
SKUPAJ	446	458	474	487	410	316	274	258	241	88,0

Avtor tabele: Klemen Kotnik; **Vir:** Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

* V nadaljnji analizi smo uporabili podatke, ki so se nanašali zgolj na gospodarske družbe, ki so oddale poročila o poslovnem rezultatu;

* Glede na število gospodarskih družb (tako tistih z oddanimi poročili o poslovnem rezultatu kot tistih, ki poročila niso oddale) je bila po standardni klasifikaciji dejavnosti najštevilčnejša »trgovska dejavnost (trgovina, popravila vozil)«, v okviru katere je v letu 2001 delovalo 80 gospodarskih družb (33,2%). Sledile so »nepremičnine, najem, poslovne storitve«, v okviru katerih je delovalo 44 gospodarskih družb (18,3%), »predelovalne dejavnosti« (41 družb – 17%), »gradbeništvo« (23 družb – 9,5%), »promet, skladiščenje, zveze« (21 družb – 8,7%) itd. V primerjavi z letom 1999 se je število gospodarskih družb v prej omenjenih dejavnostih zmanjšalo. Zmanjševanje oz. stagniranje števila gospodarskih družb je značilno tudi za druge dejavnosti (**Vir:** Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice).

Tabela št. 15: Število zaposlenih v gospodarskih družbah – po posameznih dejavnostih;

DEJAVNOST	ŠTEVILO ZAPOSLENIH				
	1999	2000	2001	Indeks 00/99	Indeks 01/99
A. Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	2	0	0	0	0
B. Ribništvo	0	0	0	0	0
C. Rudarstvo	0	0	0	0	0
D. Predelovalne dejavnosti	2.436	2.363	2.329	97	95,6
E. Oskrba z elektriko, plinom, vodo	152	150	148	98,7	97,4
F. Gradbeništvo	444	442	452	99,6	101,8
G. Trgovina, popravila motor. vozil	378	229	218	60,6	57,7
H. Gostinstvo	21	26	34	123,8	161,9
I. Promet, skladiščenje, zveze	222	216	207	97,3	93,2
J. Finančno posredništvo	2	2	2	100,0	100,0
K. Nepremičnine, najem, poslovne storitve	224	244	267	108,9	119,2
L. Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	25	24	24	96,0	96,0
M. Izobraževanje	11	9	9	81,8	81,8
N. Zdravstvo, socialno varstvo	213	215	228	100,9	107,0
O. Druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti	187	192	185	102,7	98,9
SKUPAJ	4.317	4.112	4.103	95,3	95,0

Avtor tabele: Klemen Kotnik; **Vir:** Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

Več kot polovica delavcev, je bila zaposlenih v »predelovalni dejavnosti«, sledijo »gradbeništvo« (11%), »nepremičnine, najem, poslovne storitve« (6,5%), »trgovina, popravila motornih vozil« (5,3%) itd. V primerjavi z letom 1999 se je najbolj (za skoraj 62%) povečalo število zaposlenih v »gostinstvu«, najbolj pa se je zmanjšalo število zaposlenih v trgovski dejavnosti in sicer za več kot 40%. Število vseh zaposlenih je med letoma 1999 in 2001 upadlo za 5% (**Vir:** Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice).

6.2 ANALIZA POSLOVNIH REZULTATOV

Tabela št. 16: Podatki o izvozu in uvozu v občini Jesenice (v 1.000 \$ po tekočih tečajih);

	IZVOZ			Indeks 01/99	UVOZ			Indeks 01/99	POKRITOST IZ/U		
	1999	2000	2001		1999	2000	2001		1999	2000	2001
JESENICE	123.298	136.200	134.253	108,9	101.583	103.209	99.181	97,6	121,4	132,0	135,4
GORENJSKA	1.016.472	1.017.361	1.139.199	112,1	811.018	814.948	879.781	108,5	125,3	124,8	129,5
SLOVENIJA	8.545.849	8.732.158	9.251.749	108,3	10.083.000	10.115.817	10.144.547	100,6	84,7	86,3	91,2

Avtor tabele: Klemen Kotnik; **Vir:** Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

Skupni izvoz gospodarskih družb v občini Jesenice je bil v letu 2001 za 1,4% manjši kot v letu 2000 in za 8,9% večji kot leta 1999, medtem ko je bil uvoz v primerjavi z letom 2000 manjši za 2,4%, z letom 1999 pa za 3,9%. V letu 2001 je bil celotni izvoz za 35,3% večji kot celotni uvoz.

Tabela št. 17: Struktura prihodkov in odhodkov gospodarskih družb v občini Jesenice;

	ZNESEK V MIO SIT			INDEKS 01/99	STRUKTURA V %		
	1999	2000	2001		1999	2000	2001
PRIHODKI IZ POSLOVANJA	60.146	67.949	77.060	128,1	94,9	94,1	93,4
ODHODKI POSLOVANJA	60.239	65.856	76.289	126,6	94,6	93,5	91,2
PRIHODKI - ODHODKI	- 93	2.093	781				
PR. OD FINANCIRANJA	1.046	1.615	1.610	153,9	1,6	2,2	2,0
ODHODKI FINANCIRANJA	2.697	3.530	4.010	148,7	4,2	5,0	4,8
SKUPAJ	- 1.651	- 1.915	- 2.400				
IZREDNI PRIHODKI	2.215	2.636	3.879	175,1	3,5	3,7	4,7
IZREDNI ODHODKI	749	1.043	3.392	452,9	1,2	1,5	4,1
SKUPAJ	1.466	1.593	487				
SKUPAJ PRIHODKI	63.408	72.200	82.549	130,2	100	100	100
SKUPAJ ODHODKI	63.685	70.429	83.692	131,4	100	100	100
SKUPAJ	- 277	1.771	-1.143				

Avtor tabele: Klemen Kotnik; *Vir:* Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

V letu 2001 je bil poslovni izid gospodarskih družb v občini Jesenice negativen. Prihodki so bili za 1,4% (1.143 milijonov tolarjev) manjši od odhodkov.

V letu 2001 so podjetja obračunala 82.549 milijonov prihodkov, kar je bilo 14,3% več kot v letu 2000 in 30,2% več kot leta 1999. Porast je bil višji od globalnega povečanja cen v enakem obdobju. Največji delež obračunanih prihodkov (77.060 mio SIT oz. 93,4%) so predstavljali prihodki iz poslovanja. V primerjavi z letom 2000 so se ti povečali za 13,4%, z letom 1999 pa za 28,1%. Prihodki od financiranja so se v primerjavi z letom 2000 zmanjšali za 0,3% in so dosegli 1.619 mio SIT. Najbolj so narasli izredni prihodki saj so se glede na leto 2000 povečali za 47,2%, v primerjavi z letom 1999 pa kar za 75,1%. V letu 1999 so prihodki iz poslovanja predstavljali 94,9% skupnih prihodkov, v letu 2000 94,1% in v letu 2001 93,4%. V istem obdobju so se cene pri proizvajalcih povečale za 6,7%, cene na drobno pa za 0,7%.

7. PROMET

Občina Jesenice predstavlja pomembno središče mednarodnih železniških in cestnih koridorjev. Kljub dejstvu, da železniški promet zaradi hitre motorizacije in posledično pospešenega razvoja cestnega prometa ter vedno manjši konkurenčnosti izgublja na pomenu, ima na območju občine Jesenice še vedno zelo pomembno vlogo. Tako v potniškem kot tovornem prometu (prevoz blaga). Železniška povezava z Ljubljano in naprej z V oz. JV Evropo na eni ter Bohinjska proga proti Novi Gorici (povezava s pristanišči v Kopru in Trstu) na drugi strani, sta bili za to območje že v preteklosti velikega strateškega pomena (tako gospodarskega kot tudi političnega), danes pa skupaj z moderno avtocestno obvoznico (Avstrija – Karavanški predor – Kranj – Ljubljana) predstavljata pomemben (prometno infrastrukturni) dejavnik na območju, ki ima zaradi svoje lege in še nekaterih drugih značilnosti v prihodnosti veliko možnosti, da se razvije v enega izmed pomembnejših logistično - distribucijskih centrov na tem območju (z mednarodnim pomenom).

7.1 CESTNI PROMET

Slika št. 6: Cestno omrežje v občini Jesenice;

Vir: Ministrstvo za promet in zveze, Direkcija RS za ceste;

Z izgradnjo Karavanškega predora in moderne avtocestne obvoznice se je že tako velik pomen cestnega prometa na območju občine še okrepil. Kljub zmanjševanju tranzitnega prometa v smeri SZ – JV (v evropskem merilu), kateremu je bila izgradnja karavanškega predora tudi namenjena, je po številu prehodov avstrijsko – slovenske meje mejni prehod Karavanke na drugem mestu (za mejnim prehodom Šentilj). Poleg tranzitnega prometa je mejni prehod Karavanke zaradi svojih karakteristik (predor, lažji prehod) pomemben tudi z vidika tovarnega prometa.

Skupna dolžina cest (lokalne ceste in javne poti) v občini Jesenice presega 100 km (101.227 m). Po podatkih so ceste na območju občine relativno močno obremenjene. Dnevno je na cestah več kot 12.000 vozil od tega odpade ok. 10% na tovarna vozila.

Tabela št. 18: Število vozil v občini Jesenice (primerjava s Slovenijo) v letu 2002;

	Občina Jesenice		Slovenija	
	število	preb./ vozilo	število	preb./vozilo
Skupaj	9.154	2.4	1.117.384	1.78
Motorna koles	56	392.9	12.054	165.4
Kombinirana vozila	152	144.7	22.761	87.6
Osebna vozila	8.113	2.7	876.405	2.3
Avtobusi	32	687.5	2.201	906.0
Tovorna vozila	253	87.0	47.497	42.0
Osebna spec. vozila	18	1222.2	3.968	502.5
Tovorna spec. vozila	15	1466.7	6.054	329.4
Vlečna vozila	34	647.1	4.788	416.5
Traktorji	138	159.4	67.490	29.5
Delovna vozila	20	1100	2.983	668.5
Priklopna vozila	144	152.8	32.450	61.4
Kolesa z motorji	179	122.9	38.733	51.5

Avtor tabele: Klemen Kotnik; *Vir:* MNZ, Ministrstvo za notranje zadeve;

Po številu vozil na prebivalca (2.4) občina Jesenice zaostaja za slovenskim povprečjem (1.8). Slabše razmerje izkazuje tudi pri osebnih (2.7 : 2.3) in tovornih (87 : 42) vozilih.

7.2 ŽELEZNIŠKI PROMET

Prva železniška proga (Južna železnica: Dunaj – Trst) je čez naše ozemlje stekla 1857 leta. Z Južno železnico je bila tako uresničena dolgoletna gospodarska, strateška in politična želja Avstro – Ogrske monarhije po neposrednem dostopu do morja, Slovenija pa se je z njo, še bolj kot do takrat, pričela odpirati svetu.

K progi Dunaj – Trst je Avstro – Ogrska iz različnih gospodarskih in političnih razlogov dograjevala stranske železniške proge. V t.i. drugem obdobju širjenja železniškega omrežja (1869 – 1876), širjenju proti SZ (gorenjska železnica: Ljubljana – Kranj – Trbiž), so v ospredje vse bolj prihajali slovenski gospodarski interesi. Leta 1870 je bila tako zgrajena proga Ljubljana – Kranj – Jesenice – Trbiž.

Med velike medregionalne železnice, ki potekajo prek našega ozemlja je spadala tudi tursko – bohinjska proga (Področca - Jesenice - Bohinjska Bistrica - Gorica - Prvačina - Dutovlje - Opčine – Trst), ki je leta 1906 povezala Češko z Bavarsko in Trstom. Namenjena je bila razširitvi zaledja tržaškega pristanišča v srednjo Evropo, hkrati pa je imela pomemben vpliv na razvoj železarstva na Jesenicah.

Leta 1966 je bil ukinjen odsek proge med Jesenicami in Trbižem.

Danes je proga Jesenice – Ljubljana in naprej v V in JV Evropo del X. vse – evropskega prometnega koridorja.

Slika št. 7: V. in X. vse – evropski koridor v Republiki Sloveniji;

Vir: Ministrstvo za promet in zveze, Urad za železnice; www.sigov.si/mpz/4pod/3/1z.html;

Slika št. 8: Dolgoročna zasnova železniškega omrežja Slovenije;

Vir: Ministrstvo za promet in zveze, Urad za železnice; www.sigov.si/mpz/4pod/3/1z.html;

7.3 PROMET PREKO DRŽAVNE MEJE

Tabela št. 19: Promet prek mejnih prehodov na območju mejnega odseka PU Kranj;

MEJNI PREHOD	POTNIKI			VOZILA		
	2001	2002	%	2001	2002	%
Korensko sedlo	2.139.479	1.775.382	-17 %	701.142	581.902	-17 %
Rateče	2.827.664	2.375.403	-16 %	866.865	707.977	-18 %
Karavanke	6.706.060	7.121.688	6 %	1.917.975	2.002.998	4 %
Jesenice	586.622	620.437	6 %	16.866	17.685	5 %
Ljubelj	2.290.992	2.378.016	4 %	725.672	667.815	-8 %
Jezersko	195.348	182.624	-7 %	62.743	59.391	-5 %
Brnik	971.504	973.165	0 %	22.977	23.250	1 %
SKUPAJ	15.722.428	15.426.715	-2 %	4.274.397	4.020.083	-6 %

Poleg v tabeli naštetih mejnih prehodov ima mejni odsek PU Kranj še 13 planinskih mejnih prehodov, kjer prehajanje čez državno mejo ureja sporazum. V občino Jesenice spadata mejna prehoda Karavanke (največji mejni prehod na tem območju), preko katerega je v letu 2002 potovalo 7.121.688 potnikov (več kot 40% potnikov, ki so potovali prek »gorenjskih« mejnih prehodov) in 2.002.998 (50% vseh vozil) vozil ter železniški mejni prehod Jesenice, ki je po številu potnikov takoj za MP Jezersko drugi najmanjši (620.437 potnikov v letu 2002).

Skupni promet potnikov preko mejnih prehodov je bil nekoliko manjši od leta 2001, povečal se je le promet tranzitnih potnikov preko mejnega prehoda Karavanke in železniškega mejnega prehoda Jesenice in Ljubelj. Vzroki za to so v čedalje večjem tranzitnem prometu potnikov - delavcev na začasnem delu v državah EU prek Slovenije v balkanske in deloma države bližnjega vzhoda, deloma pa tudi v povečani prisotnosti bolgarskih in romunskih potnikov (ukinitve vizumov) ter povečanem zanimanju tujcev za turistična potovanja v Slovenijo in sosednjo Hrvaško. Zmanjšanje prometa na MP Jezersko, Rateče in Korensko sedlo je predvsem posledica manjšega obmejnega prometa potnikov zaradi zaprtja oz. preoblikovanja prosto-carinskih prodajaln, manjšega povpraševanja po motornih gorivih na naših črpalkah in vedno manjše cenovne privlačnosti za nakupe v tujini.

8. TELEKOMUNIKACIJE

V občini Jesenice je dobro urejeno tudi področje telekomunikacij. Intenziven razvoj telekomunikacij se je v občini začel z ustanovitvijo družbe Telesat d.o.o. Jesenice leta 1992. Takrat so s pomočjo kablanskega razvoda na kabelsko omrežje priključili 2500 uporabnikov (sprva je bilo na razpolago 16 televizijskih programov). Do danes se je število uporabnikov povečalo na 4500. Preko sistema pa je mogoče gledati 44 televizijskih in poslušati 18 radijskih programov. Leta 1997 je bil celoten sistem posodobljen tako, da je danes preko kablanskega omrežja omogočena tudi dvosmerna komunikacija. S tem so bili v občini Jesenice na področju posodobitve do takrat klasičnih enosmernih kabelskih razvodov eni prvih v Sloveniji. Leta 1998 je omenjeno podjetje s pomočjo Telekoma Slovenije pripeljalo v kabelski razvod še Internet.

Družba Telesat d.o.o. Jesenice s svojim omrežjem danes pokriva celotni zahodni del Jesenic ter vzhodni del Tomšičeve ceste, Ceste železarjev in Benedičičeve ulice, ter kraje Koroška Bela, Javornik, Podkočna, Plavž, Murova, Pejce, Zgornji in Spodnji Plavž. Omenjeni kraji so bili z optičnimi prenosnimi vodniki na omrežje povezani v letu 1999. Poleg internetnih storitev podjetje opravlja še druge storitve – prenos telemetrijskih podatkov in krmiljenje izmenjevalnih toplotnih postaj iz nadzornega centra. Sistem prenosa teh podatkov in krmiljenja je bil realiziran z domačim znanjem slovenskih strokovnjakov. Na osnovi tega projekta gradijo podoben prenos telemetrije na kabelskem razvodu na Koroškem.

Poleg kablanskega sistema je dobro razvito tudi telefonsko omrežje. V večini gre za analogne priključke. Postaje mobilnega omrežja so vzpostavljene. Omrežje pa je dosegljivo.

9. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Tabela št. 20: Število gospodinjstev, stanovanj, povprečno število članov na gospodinjstvo po popisih 1991 in 2002;

	Gospodinjstva		Stanovanja		Število članov na gospodinjstvo	
	1991	2002	1991	2002	1991	2002
Občina Jesenice	9.185*	7.983	9.261*	8.404	2.9	2.7
MO Celje	18.288	18.410	18.069	19.587	2.8	2.6
MO Ljubljana	100.227	104.385	101.351	112.317	2.7	2.5
MO Maribor	48.360	44.268	48.385	47.975	2.8	2.8
MO Koper	15.797	17.392	16.316	20.121	2.9	2.7
MO Velenje	10.402	11.554	10.263	11.625	3.2	2.9
Slovenija	640.198	688.733	652.422	775.131	3.1	2.8

Avtor tabele: Klemen Kotnik, *Vir podatkov:* Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

* podatki za leto 1991 (Občina Jesenice) veljajo za »staro« občino Jesenice

Tako število gospodinjstev kot število stanovanj v izbranih slovenskih občinah se v zadnjih desetih letih postopno povečuje. Med letoma 1991 in 2002 se je število gospodinjstev in stanovanj v občini Jesenice, zaradi razdelitve »stare« občine Jesenice zmanjšalo. Od leta 1999 do 2002 (sedanja občina Jesenice) pa se je tako število gospodinjstev kot stanovanj povečalo. Z večanjem števila gospodinjstev in relativno stagnacijo oz. počasnim upadanjem števila prebivalcev se zmanjšuje število članov na gospodinjstvo (v občini Jesenice z 2.9 na 2.7).

Tabela št. 21: Opremljenost stanovanj v nekaterih slovenskih občinah (31.12.1999);

	Skupaj	Centralno o.		Kanalizacija		Vodovod		Elektrika		Samo elektrika		Brez vsega	
		število	%	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%
O Jesenice	8168	5168	63.3	8120	99.4	8120	99.4	8168	100	48	0.6	0	0
MO Celje	19064	13922	73	18944	99.4	18944	99.4	19047	99.91	103	0.5	17	0.09
MO Ljubljana	104862	79987	76.3	104601	99.8	104601	99.8	104794	99.94	193	0.2	68	0.06
MO Maribor	46166	32577	70.6	45960	99.6	45960	99.6	46156	99.98	196	0.4	10	0.02
MO Koper	19865	10152	51.1	19424	97.8	19424	97.8	19819	99.77	395	2	46	0.23
MO Velenje	10899	10290	94.4	10823	99.3	10823	99.3	10879	99.82	56	0.5	20	0.18
Slovenija	706086	459795	65.1	689149	97.6	689149	97.6	703071	99.57	13922	1.9	3015	0.43

Avtor tabele: Klemen Kotnik, *Vir podatkov:* Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

V Sloveniji je na centralno ogrevanje priključenih nekaj več kot 65% vseh stanovanj, vodovod in kanalizacijo jih ima urejenih več kot 97.5%. Še ugodnejše stanje imajo obravnavane mestne občine. Glede opremljenosti stanovanj z vodovodom, kanalizacijo, elektriko in centralnim ogrevanjem izkazuje občina Jesenice z izjemo slednjega nadpovprečno stanje. Tako je bilo po podatkih z 31.12.1999 na centralno ogrevanje priključenih 63.3% stanovanj, vodovod in kanalizacijo jih je imelo urejeno 99.4%, električno napeljavo pa vsa stanovanja.

Tabela št. 22: Velikost stanovanj v nekaterih slovenskih občinah (31.12.1999);

	Skupaj	Eno-sobna število	%	Dvo-sobna število	%	Tri-sobna število	%	Štiri-sobna število	%	Pet in več sob število	%	Površina skupaj
Občina Jesenice	8.168	1.590	19.5	3.785	46.3	1.093	13.3	514	6.3	376	4.6	489.700 m ²
MO Celje	19.064	3.594	18.9	7.267	38.2	5.192	27.2	1.893	9.9	1.113	5.8	1.236.800 m ²
MO Ljubljana	104.862	22.100	21.1	35.438	33.8	29.239	27.9	11.974	11.4	6.102	5.8	6.739.600 m ²
MO Maribor	46.166	10.196	22.1	17.452	37.8	11.428	24.8	4.651	10.1	2.430	5.2	2.859.600 m ²
MO Koper	19.865	2.103	10.6	5.032	25.3	7.070	35.6	3.800	19.2	1.853	9.3	1.465.100 m ²
MO Velenje	10.899	1.697	15.6	3.594	33	3.168	29.1	1.300	11.9	1.139	10.4	773.700 m ²
Slovenija	706.086	109.482	15.5	227.070	32.2	204.703	29	101.120	14.3	63.550	9	50.339.700 m ²

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Glede na velikost prevladujejo 2-sobna stanovanja, sledijo 3-sobna, eno-sobna, 4-sobna ter 5 in več sobna stanovanja. V Občini Jesenice je bila skupna bivalna površina vseh stanovanj (1.12.1999) 489.700 m². Prevladovala so 2-sobna stanovanja (46.3%), kar je precej več od slovenskega povprečja. Večji od slovenskega povprečja je tudi delež 1-sobnih stanovanj (19.5%), medtem ko so deleži 3-sobnih, 4-sobnih ter 5 in več sobnih stanovanj izrazito nižji od slovenskega povprečja.

10. TURIZEM ŠPORT IN REKREACIJA

Tabela št. 23: Nastanitveni objekti, število turistov, število nočitev v občinah Gorenjske statistične regije (2001);

	Nastan. objekti	Sobe	Ležišča	Domači turisti	Tuji turisti	Turisti - skupaj	Nočitve- domači	Nočitve - tuji	Nočitve - skupaj
Bled	30	1779	4856	21377	134171	155548	46948	432222	479170
Bohinj	62	1480	5160	35861	46681	82542	106757	174865	281622
Cerklje na Gorenjskem	11	102	306	4066	7368	11434	12346	12107	24453
Gorenja vas – Poljane	3	33	161	334	147	481	872	529	1401
Jesenice	4	19	97	368	292	660	960	335	1295
Jezersko	6	86	302	3022	1528	4550	8143	4600	12743
Kranj	6	231	537	3636	12140	15776	8204	29258	37462
Kranjska Gora	73	1698	4968	49069	65491	114560	137588	238489	376077
Naklo	2	69	192	1285	1841	3126	2112	2612	4724
Preddvor	7	102	347	3548	3223	6771	5395	8102	13497
Radovljica	14	835	2547	3178	27713	30891	8151	74968	83119
Šenčur	1	8	26	228	223	451	829	493	1322
Škofja Loka	2	68	173	848	2755	3603	1248	8306	9554
Tržič	7	70	244	1050	724	1774	1248	962	2210
Železniki	3	28	98	614	4	618	2157	8	2165
Žiri	1	8	40	41	154	195	79	267	346
Žirovnica	4	28	117	528	179	707	583	271	854
GORENJSKA REGIJA	236	6644	20171	129053	304634	433687	343620	988394	1332014

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Turizem je prav gotovo ena izmed najpomembnejših dejavnosti Gorenjske regije. Glede na število in kapaciteto nastanitvenih objektov ter število turistov in prenočitev izstopajo občine Bled, Bohinj in Kranjska Gora. Občina Jesenice spada med turistično manj privlačna območja

Gorenjske regije. V letu 2001 je občino obiskalo 660 turistov, kar jo je uvrstilo na 12 mesto med vsemi občinami Gorenjske statistične regije. Glede na število in kapaciteto nastanitvenih objektov (sobe in ležišča) pa je povsem pri dnu; manjše število sob in ležišč imata samo občini Žiri in Šenčur.

Kljub železarski tradiciji, težki industriji ter posledično okoljskim problemom na eni strani, predstavljata pestrost naravnih habitatov ter bogata naravna in kulturna dediščina velik turistični in rekreativni potencial. V zadnjih letih sta gospodarski in z njim posredno povezani prostorski razvoj obravnavanega območja prinesla nove možnosti za še boljši razvoj omenjenih dejavnosti.

Jesenice predstavljajo izhodiščno točko za planinske izlete v Karavanke, na Golico, Struško, Belščico, Stol, v Triglavski narodni park itd.

Delo turističnih društev v občini usklajujejo Turistično informacijski center, katerega delovanje je v pristojnosti Razvojne agencije za Zgornjo Gorenjsko ter Turistični društvi Jesenice in Golica.

Občina Jesenice je v zadnjih nekaj letih naredila pomemben korak pri promociji naravnih znamenitosti, kulturne dediščine, pohodništva in izletniških točk. Izdala je turistični vodnik, zemljepisno karto območja Jesenic in turistični prospekt, skupaj s Centrom šolskih in obšolskih dejavnosti Trilobit v Javorniškem rovtu so predstavili Naravoslovno in rudarsko učno pot, člani Turističnega društva Golica so izdali razglednico narcisnih poljan, itd. Jesenice se v zadnjih letih lahko pohvalijo z več pomembnimi pridobitvami, ki vplivajo na prijetnejše življenje ljudi: postavitve igral in košarkarskih košev pri stolpnih za stavbo Gimnazije, ureditev sprehajalne poti in namestitve klopi od Jesenic proti Slovenskemu Javorniku (na trasi bivše ozkotirne železnice) itd.

Osrednji športno – rekreacijski objekt predstavlja športni park Podmežakla (z dobro razvito pripadajočo športno infrastrukturo - dvorana z drsališčem, fitnes, namizni tenis, zunanja igrišča za košarko ipd.), ki je predvsem v poletnih mesecih tudi pogosto središče najrazličnejših zabavnih prireditev, letno kopališče Ukova, balinišče Baza itd.

Tabela št. 24: Turistično - rekreacijski objekti v občini Jesenice;

	Število objektov
Planinski domovi	3
Planinske koče (z bivaki)	3
Turistične kmetije	1
Oddajanje sob	1
Nastanitev za krajši čas	1
Restavracije in gostilne	13
Okrepčevalnice, Pizzerije in samop. Rest.	20
Slaščičarne in kavarne	2
Kioski – premični gostinski obrati	1
Dnevni bari – točilnice	39
Nočni bari in diskoteke	2
Menze	4
Drugi lokali	2
Sejmi in zabavišni parki	2
Športni objekti	3
SKUPAJ	97

Podatki o turističnem prometu za leto 2001 kažejo, da je občino Jesenice v primerjavi z letoma 1999 in 2000 obiskalo za 28,2% oz. 54,9% več gostov, ki so ob sicer krajši povprečni dobi bivanja ustvarili za 4,8% več nočitev. Število domačih gostov in njihovih nočitev se je nekoliko zmanjšalo (za 1,9% oz. 6,6%), število tujih gostov in nočitev pa se je izrazito povečalo (za več kot 100%).

Tabela št. 25: Turistični promet v občini Jesenice (1999 – 2001);

GOSTI/LETO	1999	2000	2001	01/99
Skupaj	515	426	660	128,2
Domači gosti	375	283	368	98,1
Tuji gosti	140	143	292	208,6
Nočitve – skupaj	1236	853	1295	104,8
Nočitve – domači gostje	1028	677	960	93,4
Nočitve – tuji gostje	208	176	335	161,1
Doba bivanja - skupaj	2,4	2,0	2,0	81,8
Doba bivanja domačih gostov	2,7	2,4	2,6	95,2
Doba bivanja tujih gostov	1,5	1,2	1,1	77,2

Avtor tabele: Klemen Kotnik, *Vir podatkov:* Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

11. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Proces vzgoje in izobraževanja organizacijsko razdelimo na:

- predšolsko vzgojo, ki zajema otroke do starosti 6 oz. 7 let; posebej je organizirana predšolska vzgoja otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju,
- osnovnošolsko izobraževanje; to pomeni obvezno osemletno oz devetletno šolanje za otroke stare od 6 oz. 7 do 15 let (posebej je poskrbljeno za izobraževanje in usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v razvoju)
- glasbeno-baletno izobraževanje,
- srednješolsko izobraževanje, razdeljeno na več različnih oblik šolanja,
- višje in visokošolsko izobraževanje, univerza s podiplomskim študijem (specializacija, magisterij, doktorat)

V občini Jesenice zajema področje izobraževanja zajema naslednje oblike izobraževanja in vzgoje, ki so po področjih dela posameznega zavoda oz. organizacije razdeljena:

- Vrtci in predšolsko izobraževanje
- Osnovnošolsko izobraževanje
- Zavodi za izobraževanje otrok z motnjami v razvoju
- Srednje splošno izobraževanje
- Srednješolsko poklicno izobraževanje
- Avto-šole
- Glasbene šole
- Drugo izobraževanje

Tabela št. 26: Organizacija vzgoje in izobraževanja v občini Jesenice;

Predšolska vzgoja - VRTCI	Število otrok, učencev, dijakov
VVE Julka Pibernik, Jesenice	Po podatkih za leto 2001 je vrtce v občini Jesenice obiskovalo 624 otrok;
VVE Cilka Zupančič, Koroška Bela	
VVE Angelca Ocepek, Plavž	
VVE Angelca Ocepek, Plavž	
Dislocirani oddelek Ivanka Krničar, Blejska Dobrava	Zaposlenih je bilo 67 delavcev.
Dislocirani oddelek Mara Šivic, Podmežakla	
Dislocirani oddelek Frančiška Ambrožič, Hrušica	
Osnovnošolsko izobraževanje – OSNOVNE ŠOLE	
Osnovna šola Toneta Čufarja Jesenice	V letu 2001 je OŠ obiskovalo 1980 učencev. Število učencev postopno upada
Osnovna šola Prežihovega Voranca Jesenice	
Osnovna šola Koroška Bela, dislocirni oddelek Blejska Dobrava	

Osnovna šola Koroška Bela	
Izobraževanje otrok z motnjami v razvoju	
Osnovna šola Poldeta Stražišarja Jesenice	
Srednješolsko izobraževanje – splošno in poklicno	
Gimnazija Jesenice	V SŠ izobraževanje je bilo vključenih 1364 dijakov. Tudi število dijakov postopno upada.
Srednja šola Jesenice (strojna, zdravstvena, poslovna)	
Glasbena šola	
Glasbena šola Jesenice	
Vozniška – Avto šola	
Parežanin Dejan s.p., avto-šola demi	
A.Z.V. d.o.o.	
B & B d.o.o. , Kranj, Strokovna šola za izobraževanje in usposabljanje v cestnem prometu - avtošola	
Ljudska univerza	
Ljudska univerza Jesenice	
Ostalo	
Vernar VTC d.o.o. Kranj	
Petač Mateja s.p., sodno tolmačenje, prevajanje, poučevanje tujih jezikov	
Agilis d.o.o. Jesenice	
K & D d.o.o. Jesenice	
Vispa Vister in Pavlin, d.n.o. Jesenice	
ČSOD Ljubljana, Dom Trilobit	

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Uradna spletna stran občine Jesenice, www.jesenice.si ;

* glej tudi poglavje: 2.6 Izobrazbena sestava;

12. ZDRAVSTVO

Na zdravje ljudi pomembno vpliva tudi okolje v katerem ljudje živimo.

Področje zdravstva in sociale zajema vse dejavnosti, povezane z zdravjem ljudi in živali. Vključuje dejavnosti splošne, bolnišnične in alternativne medicine, organizacije in ustanove s področja socialnega varstva za starejše, invalidne in socialno ogrožene občane, lekarne ter trgovine z medicinskimi in ortopedskimi pripomočki. Področje zdravstva in sociale zajema: zdravstvo, socialno varstvo, lekarne in veterinarstvo.

Največji del slovenskega zdravstva je organiziran na primarni, sekundarni in terciarni ravni, izvaja pa se v zdravstvenih domovih, zdravstvenih postajah, bolnišnicah, lekarnah, socialno-varstvenih zavodih in zdraviliščih.

Zdravstveni domovi predstavljajo temelj zdravstvene dejavnosti na primarni ravni (lokalna raven). V njih so dispanzerske enote za nujno medicinsko pomoč, enote za predšolske in šolajoče otroke, mladino, ženske..., enota za splošno medicino, zobozdravstvo, laboratorijska in druga diagnostična dejavnost, patronažna služba, reševalna služba ter oskrba z zdravili.

Sekundarna (državna raven) zdravstvene oskrbe obsega bolnišnično in specialistično ambulantno dejavnost. Izvaja se v splošnih in specialnih (psihiatrija, ginekologija in porodništvo, ortopedija...) ustanovah.

Terciarna ali klinična raven zdravstvene dejavnosti zajema posebej določene storitve Kliničnega centra v Ljubljani, namenjene zahtevni diagnostični in terapevtski obravnavi bolnika. Klinični center povezuje sekundarno raven ljubljanskega območja ter terciarno raven za potrebe celotne države.

Pomembno vlogo med »zdravstvenimi« ustanovami imajo Inštitut za varovanje zdravja RS z devetimi območnimi zavodi za zdravstveno varstvo (spremljanje in evidentiranje zdravja in zdravstvenega varstva, izvajanje zdravstveno - ekološke dejavnosti ter epidemiologije nalezljivih bolezni), Zdravstveni inšpektorat RS, Inštitut RS za rehabilitacijo, Zavod RS za transfuzijo krvi, Zavod za farmacijo in preizkušanje zdravil ter Zavod RS za varstvo pri delu (*Geografski atlas Slovenije, 1998, str. 256*).

Na območju občine Jesenice se zdravstvena dejavnost odvija na več nivojih. V Zdravstvenem domu Jesenice in Železarskem zdravstvenem domu Ljubljana – podružnica Jesenice (splošna ambulanta Jesenice) zagotavljajo osnovno zdravstveno varstvo na primarni ravni vsem prebivalcem ne le Jeseniške ampak tudi sosednjih občin, specialistične in druge zdravstvene storitve pa nudijo tudi zavarovancem in samoplačnikom širšega območja.

Zdravstveno varstvo na sekundarni ravni zagotavljajo v Splošni bolnišnici Jesenice.

Osrednjo preventivno zdravstveno ustanovo v regiji predstavlja Zavod za zdravstveno varstvo Kranj (ZZZV) - izpostava Jesenice, čigar strokovne naloge so razdeljene na tri glavna področja:

- obvladovanje nalezljivih bolezni,
- socialna medicina, analitika, promocija zdravja,
- higiena in zdravstvena ekologija.

Organizacija zdravstvene službe na Gorenjskem se spremlja s pomočjo Baze podatkov izvajalcev zdravstvene dejavnosti (BPI), ki je temeljna nacionalna zbirka podatkov o izvajalcih zdravstvene dejavnosti, o zdravstvenem osebju in drugih zaposlitvah v zdravstvu. V okviru javnih zdravstvenih zavodov na Jesenicah delujejo:

- Javni zavodi
 - o Splošna Bolnišnica Jesenice
 - o OE Zdravstveni dom Jesenice, ki ima svoji enoti še v Kranjski gori in v Žirovnici
 - o Železniški zdravstveni dom Ljubljana, Splošna ambulanta Jesenice
 - o Lekarna Jesenice
- Zasebni izvajalci vključeni v javno mrežo
 - o zasebna specialistična ordinacija za zobne, ustne bolezni in paradontologijo (Janez Rojs), Jesenice
 - o Zasebna ordinacija za zobno in čeljustno ortopedijo (Špelca Južina Dowhyj)
 - o Zasebna ordinacija Jakelić (mag. Željko Kakelić), Jesenice
 - o Zasebna stomatološka ordinacija (Vladimir Lapčević), Jesenice
 - o Zobozdravstvo za odrasle (Alojz Smolej), Jesenice
 - o Privatna zobna ordinacija, zobozdravstvo za odrasle (Tanja Stražišar), Jesenice
 - o Zobna ordinacija, Amb. za odrasle in mladino (Domen Jensterle), Jesenice
 - o Zasebna stomatološka ordinacija-splošno zobozdravstvo (Rade Pavlović), Jesenice
 - o Zasebna stomatološka ordinacija (Biljana Oražem), Jesenice
 - o Lekarna Plavž (Lea Pogačnik), Jesenice
- Zasebni izvajalci, ki niso vključeni v javno mrežo
 - o Zasebna ordinacija (Branko Kokošinek), Jesenice
 - o Zobotehnični laboratorij (Leopold Brudar), Jesenice
 - o Zobotehnični laboratorij (Zdenko Tratnik), Jesenice
 - o Zobotehnični laboratorij (Zorislava Potočnik), Jesenice
 - o Zobotehnični laboratorij (Mitja Ravnik), Jesenice
 - o Zobni laboratorij (Bojan Erjavec), Jesenice
 - o Zobotehnični laboratorij (Peter Ocvirk), Jesenice
 - o Dotik Masaža – rentgen (Jože Fele), Jesenice

Med ostalimi ustanovami (javni zavodi, organizacije, društva) v občini Jesenice, ki delujejo na področju zdravstva in sociale je potrebno omeniti:

- izvajalce samostojnih zdravstvenih dejavnosti,
- lekarne (Gorenjske lekarne Kranj – Lekarna Jesenice, Lekarna plavž Jesenice),
- zavod RS za transfuzijsko medicino,
- območno združenje rdečega križa Jesenice,
- društvo diabetikov Jesenice,
- društvo za rehabilitacijo in preventivo Krma,
- društvo bolnikov z osteoporozo Jesenice,
- dom upokojencev,
- zavod RS za zaposlovanje – območna enota Kranj (Urad za delo Jesenice),
- medobčinsko društvo invalidov Jesenice,
- center za socialno delo Jesenice,
- Sanovet d.o.o. Jesenice (veterinarska dejavnost)
- itd.

13. KULTURA

Občino Jesenice zaznamuje zelo pestro kulturno dogajanje. Kulturno dejavnost lahko v osnovi razdelimo v pet sklopov. To so: kinematografska dejavnost, dejavnost knjižnic, dejavnost muzejev in društev za varstvo kulturne dediščine, umetniško dejavnosti in dejavnost amaterske kulture.

Kinematografska dejavnost ima na Jesenicah bogato tradicijo. S kinodvorano, ki je bila zgrajena v osemdesetih letih v novi stavbi (prizidku) Čufarjevega gledališča upravlja gledališče. Upravljalci v času sezone, od septembra do julija skrbijo za celoten filmski program. Filme predvajajo ob petkih, sobotah in nedeljah oziroma po naročilu za šole ali druge naročnike (društva, klube, itd.). V juliju in avgustu zaradi manjšega interesa filmskih predstav ni. V času sezone organizirajo tudi filmsko gledališče. Dvorana Kina Železar, ki ponuja kar 414 sedežev je primerna tudi za organizacijo drugih prireditev in najem.

Umetniška dejavnost neprekinjeno deluje vse od ustanovitve Slovenskega ljudskega gledališča Jesenice leta 1945. Imena gledališča so se skozi čas spreminjala. Danes Gledališče Toneta Čufarja vsako leto premierno uprizori 3 predstave za odrasle, 1 predstavo študentske skupine in 4 predstave za otroke. V Gledališču organizirajo tudi veliko gostovanj drugih poklicnih in nepoklicnih gledališč, matinee za otroke, ter gledališke krožke in gledališko šolo. V letošnjem letu prvič organizirajo tudi glasbeni abonma. V Gledališču vsako leto 14. novembra priredijo tudi tekmovanje gledaliških ljubiteljskih skupin Slovenije - Čufarjeve dneve. Od leta 2001 javni zavod opravlja tudi kino dejavnost v Kinu Železar.

Občinska knjižnica Jesenice opravlja dejavnost splošne javne knjižnice za tri gornjesavske občine: Jesenice, Kranjsko Goro in Žirovnico. Na celotnem teritoriju pa ima knjižnica 9 enost. V njih je skupno okrog 100.600 knjig, 200 zemljevidov, 1.100 zgoščenk, 550 cede romov in 260 najrazličnejših revij. V letu 2001 je knjižnico obiskalo 105.445 obiskovalcev, ki so si izposodili 309.469 enot različnega gradiva. Člansko izkaznico knjižnice ima 5.637 ljudi, od tega 1.671 otrok do 15. leta starosti. V knjižnici potekajo poleg izposoje knjig tudi različne dodatne dejavnosti za otroke: ure pravljič, igralne urice, angleške in nemške urice, klekljanje, knjižni kvizi in pogovori o knjigah ter različne delavnice. Knjižnica ima že enajst let računalniško podprto izposajo, od leta 1996 pa tudi dostop do interneta in vzajemnega kataloga slovenskih knjižnic.

V sklop *muzejske dejavnosti* so vključeni različni muzeji in posamezni objekti s katerimi upravlja Gornjesavski muzej Jesenice. Ta od leta 1992 deluje kot samostojni zavod, katerega osnovna naloga je varovanje kulturne dediščine na področju občin Jesenice, Kranjska Gora in Žirovnica, ki sta tudi ustanoviteljici javnega zavoda. Gornjesavski muzej Jesenice upravlja z dvema graščinama: Ruardovo graščino s stalno železarsko, rudarsko in paleontološko zbirko

ter Kosovo graščino s stalno zbirko novejših zgodovine in rekonstrukcijo zaporniške celice ter galerijo. Na področju občine Kranjska Gora muzej upravlja z Liznjekovo domačijo v Kranjski Gori in s Triglavsko muzejsko zbirko v Mojstrani. Na področju občine Žirovnica pa upravlja s Prešernovo rojstno hišo v Vrbi, Finžgarjevo rojstno hišo v Doslovčah in Čopovo spominsko zbirko v Žirovnici.

Tudi *amaterska kultura* je v občini zelo dobro razvita. V občini je 7 društev, ki se na različne načine ukvarjajo s kulturo. Med drugim sta tukaj tudi dve društvi tujih narodnih skupnosti. To sta Kulturno društvo muslimanov Biser in Kulturno društvo hrvaške izseljenske skupnosti Zovik in Boće (Kultura in narava..., 2003).

14. ZAPOSLOTIVENA SESTAVA

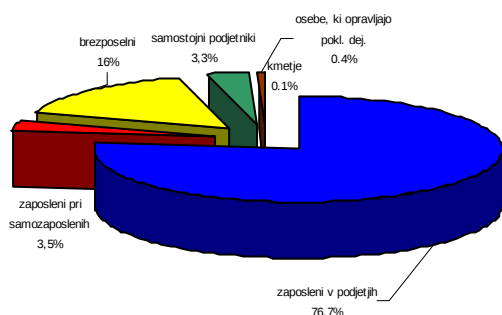
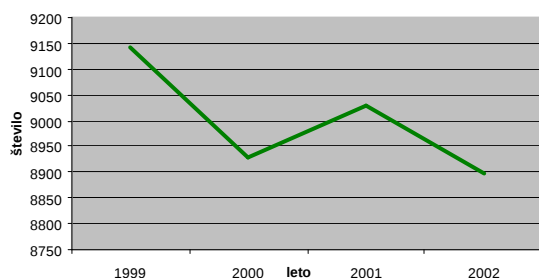
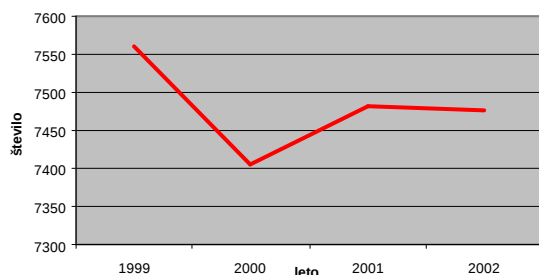
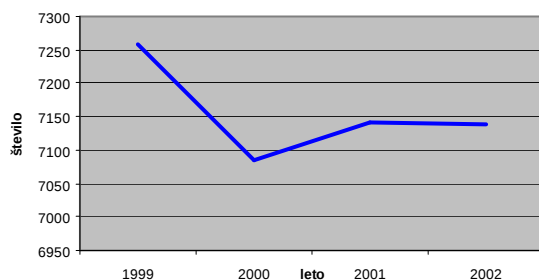
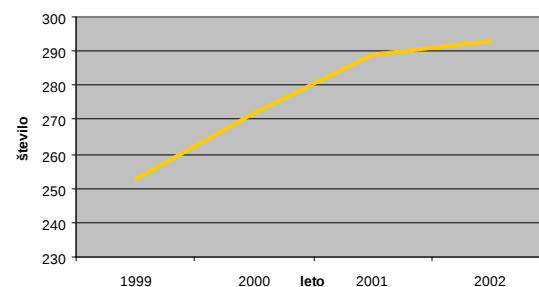
Tabela št. 27: Struktura aktivnega prebivalstva po občinah gorenjske statistične regije (december 2002);

OBČINA	AKTIVNI	DELOVNO AKTIVNI	Skupaj	Št. zaposlenih v podjet- jih, družbah in organ.	Število zaposlenih pri samozaposlenih osebah	Skupaj	Število samostojnih podjet- nikov posameznikov	Število oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost	Število kmetov
Bled	4.166	3.861	3.406	2.962	444	455	329	25	101
Bohinj	1.484	1.363	1.150	1.020	130	213	115	5	93
Cerklje na Gorenjskem	2.239	2.080	1.767	1.480	287	313	142	3	168
Gorenja vas - Poljane	1.286	1.183	853	703	150	330	112	6	212
Jesenice	8.899	7.477	7.137	6.829	308	340	293	39	8
Jezerško	169	146	132	119	13	14	7	-	7
Kranj	27.431	25.388	24.080	22.773	1.307	1.308	922	154	232
Kranjska Gora	1.570	1.355	1.229	1.076	153	126	97	7	22
Naklo	2.787	2.629	2.463	2.243	220	166	95	11	60
Preddvor	667	583	492	422	70	91	48	4	39
Radovljica	6.758	6.139	5.495	4.853	642	644	460	67	117
Šenčur	1.362	1.169	885	547	338	284	161	6	117
Škofja Loka	9.224	8.754	8.042	7.406	636	712	463	61	188
Tržič	4.421	3.619	3.173	2.736	437	446	345	16	85
Železniki	2.810	2.699	2.464	2.365	99	235	109	14	112
Žiri	2.091	2.014	1.868	1.743	125	146	77	9	60
Žirovnica	550	414	320	268	52	94	77	10	7
Gorenjska statist. regija	77.914	70.873	64.956	59.545	5.411	5.917	3.852	437	1.628
Slovenija	881.539	781.932	697.552	631.598	65.954	84.380	43.814	6.325	34.241

Tabela št. 28: Struktura aktivnega prebivalstva v občini Jesenice (1999 - 2002);

Vrsta aktivnosti/leto	Število				Indeks 02/99	Delež v %			
	Dec/99	Dec/00	Dec/01	Dec/02		Dec/99	Dec/00	Dec/01	Dec/02
Število zaposlenih v podjetjih, družbah in organizacijah	6.926	6.786	6.822	6.829	98,6	75,8	76,0	75,6	76,7
Število zaposlenih pri samozaposlenih osebah	332	299	318	308	92,8	3,6	3,3	3,5	3,5
SKUPAJ – Zaposlene osebe	7.258	7.085	7.140	7.137	98,3	79,4	79,4	79,1	80,2
Število samostojnih podjetnikov posameznikov	253	272	289	293	115,8	2,8	3,0	3,2	3,3
Število oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost	40	41	45	39	97,5	0,4	0,5	0,5	0,4
Število kmetov	9	7	8	8	88,9	0,1	0,1	0,1	0,1
SKUPAJ – Samozaposlene osebe	302	320	342	340	112,6	3,3	3,6	3,8	3,8
SKUPAJ – DELOVNO AKTIVNI PREBIVALCI	7.560	7.405	7.482	7.477	98,9	82,7	82,9	82,9	84,0
BREZPOSELNE OSEBE	1.581	1.523	1.546	1.422	89,9	17,3	17,1	17,1	16,0
AKTIVNI PREBIVALCI	9.141	8.928	9.028	8.899	97,3	100	100	100	100

Avtor tabel: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs/>;

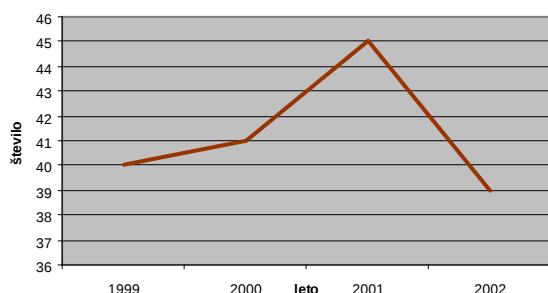
Graf št. 32: Struktura aktivnega prebivalstva (2002);

Graf št. 33: Aktivno prebivalstvo;

Graf št. 34: Delovno aktivno prebivalstvo;

Graf št. 35: Zaposleni;

Graf št. 36: Samostojni podjetniki posamezniki;

V občini Jesenice se število aktivnega prebivalstva v zadnjih nekaj letih postopno zmanjšuje. Decembra 2002 je bilo zabeleženih 8.899 aktivnih prebivalcev, kar je za 2,6% manj kot v enakem obdobju leta 1999. Delež aktivnega prebivalstva (40% od skupnega števila prebivalcev) je nekoliko višji od regijskega (39,6%) in nižji od slovenskega povprečja (44,2%).

Od 7.477 delovno aktivnih prebivalcev (34%), kar je manj tako od slovenskega (40%) kot tudi regijskega povprečja (36%), jih je bilo več kot 90% (6.829) zaposlenih v podjetjih, družbah in drugih organizacijah, 4% (308) pri samozaposlenih osebah, »samostojnih« podjetnikov posameznikov je bilo 293 (4%), 39 oseb je opravljalo poklicno dejavnost, s kmetijsko dejavnostjo pa se je ukvarjalo 8 oseb.

Občina Jesenice izkazuje v primerjavi s slovenskim in regijskim povprečjem nadpovprečen delež zaposlenih v podjetjih, družbah in organizacijah, delež zaposlenih v ostalih kategorijah pa je podpovprečen. Decembra leta 2002 je bilo v občini 340 samostojnih podjetnikov, posameznikov in oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost. V primerjavi z letoma 1999 in 2000 se je njihovo število povečalo (za 48 oz. 20), v primerjavi z letom 2001 pa nekoliko zmanjšalo (za 2).

Trend zmanjševanja števila aktivnega prebivalstva se odraža na zmanjševanju števila delovno aktivnega prebivalstva oz. števila zaposlenih v podjetjih,

Graf št. 37: Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost;

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

družbah in drugih organizacijah ter pri samozaposlenih osebah. V obdobju 1999 – 2002 se je število delovno aktivnih prebivalcev občine zmanjšalo za dober odstotek, število zaposlenih pa za 1,7%. Upad je bil nekoliko večji med zaposlenimi pri samozaposlenih osebah (7,2%), medtem ko je med zaposlenimi v podjetjih in drugih organizacijah dosegel 1,6%.

15. BREZPOSELNOST

Tabela št. 29: Število brezposelnih in indeks brezposelnosti v občinah gorenjske statistične regije (januar 2003);

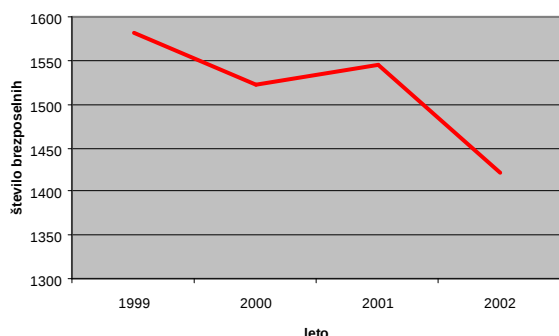
OBČINA	ŠTEVILO	ŠTEVILO PR. MESEC	MESEČNI INDEKS	ŠTEVILO PR. LETO	LETNI INDEKS	STOPNJA BREZ. 12/02
Bled	316	305	103,61	345	91,59	6,7
Bohinj	133	121	109,92	118	112,71	5,6
Cerklje na Gorenjskem	152	159	95,6	163	93,25	5,8
Gorenja vas - Poljane	99	103	96,12	107	92,52	3,8
Jesenice	1.370	1.422	96,34	1.520	90,13	14,5
Jezerško	20	23	86,96	19	105,26	8,6
Kranj	2.099	2.043	102,74	2.208	95,06	8,9
Kranjska Gora	210	215	97,67	206	101,94	9,4
Naklo	147	158	93,04	165	89,09	7,6
Preddvor	78	84	92,86	81	96,3	6,7
Radovljica	604	619	97,58	735	82,18	8,2
Šenčur	196	193	101,55	243	80,66	6,1
Škofja Loka	468	470	99,57	488	95,9	4,9
Tržič	798	802	99,5	832	95,91	11,9
Železniki	117	111	105,41	131	89,31	3,9
Žiri	78	77	101,3	94	82,98	3,8
Žirovnica	141	136	103,68	156	90,38	8,1
Gorenjska statist. regija	7.026	7.041	99,79	7.611	92,31	8,3
Slovenija	101.636	99.607	102,04	106.164	95,73	11,3

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

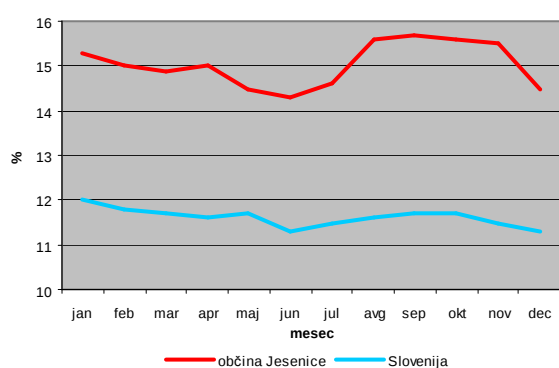
Gorenjska statistična regija izkazuje v slovenskem merilu podpovprečno stopnjo brezposelnosti. Po podatkih za december 2002 je bilo v regiji 7.026 brezposelnih prebivalcev, stopnja registrirane brezposelnosti pa je dosegla 8,3% (3% pod slovenskim povprečjem). Večina »gorenjskih« občin spada med tiste z najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti v Sloveniji. Iz

med 5 občin (Jesenice, Tržič, Kranjska Gora, Kranj, Jezersko) s stopnjo registrirane brezposelnosti, ki je nad regijskim povprečjem, samo Jesenice in Tržič presegata tudi slovensko povprečje (11,3%).

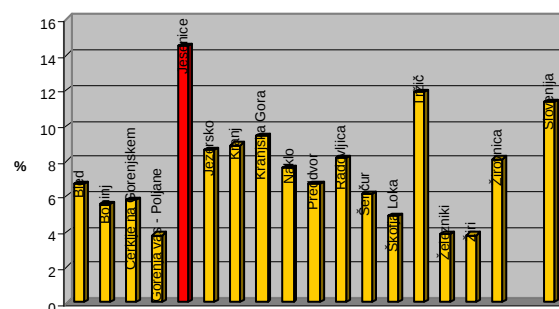
Graf št. 38: Gibanje registrirane brezposelnosti v občini Jesenice v letih 1999 – 2002;

Graf št. 39: Gibanje stopnje registrirane brezposelnosti v občini Jesenice (jan–dec 2002);

Graf št. 40: Stopnja registrirane brezposelnosti v občinah gorenjske statistične regije (dec. 2002);

Avtor grafov: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

V drugi polovici devetdesetih let se kljub gospodarskemu zagonu in gospodarski rasti zaposlenost ni bistveno povečala. Gospodarska rast je bolj kot na rast zaposlovanja vplivala na povečanje produktivnosti dela, zato sta se število registrirano brezposelnih oseb in stopnja registrirane brezposelnosti le počasi zmanjševala. Na trend povečanega zmanjševanja registrirane stopnje brezposelnosti, ki se je pričel v letu 1999, je poleg administrativnih razlogov (uveljavitev novele Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, s katero so osebe, vključene v javna dela, pridobile status zaposlene osebe) in učinkov ukrepov politike zaposlovanja pozitivno vplivala tudi rast zaposlenosti.

Trend zmanjševanja brezposelnosti se je z izjemo mesecev, v katerih je zaradi sezonskih vplivov prihajalo do visokega priliva nadaljeval tudi v letih 2000 in 2001. Ob koncu leta 1999 je bilo v občini Jesenice 1.581 registriranih brezposelnih oseb, leta 2000 1.523 (2,2% upad), ob koncu leta 2001 1.546 (1,5% rast glede na leto 2000).

Januarja 2002 je imela občina 15,3% stopnjo registrirane brezposelnosti, decembra istega leta pa 14,5% (0,8% zmanjšanje) oz. 1.422 brezposelnih (8% zmanjšanje glede na leto 2001). Kljub zmanjševanju brezposelnosti v zadnjih nekaj letih, izkazuje občina Jesenice najvišjo

stopnjo registrirane brezposelnosti med vsemi občinami gorenjske statistične regije. Decembra 2002 je imelo od 198 slovenskih občin »samo« 68 občin višjo stopnjo registrirane brezposelnosti.

Tabela št. 30: Brezposelnost v občini Jesenice po stopnji izobrazbe;

STOPNJA IZOBRAZBE	ŠTEVILO			DELEŽ V %		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
I. in II. stopnja	918	874	890	58,1	57,4	57,6
III. in IV. stopnja	382	395	399	24,2	25,9	25,8
V. stopnja	236	224	224	14,9	14,7	14,5
VI. stopnja	28	20	20	1,8	1,3	1,2
VII. stopnja	17	10	15	1,1	0,7	1,0
SKUPAJ	1.581	1.523	1.546	100	100	100

Avtor tabele: Klemen Kotnik; *Vir:* Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;

Po podatkih za leto 2001, da med brezposelnimi prevladujejo tisti z nižjo stopnjo izobrazbe. Od 1.546 brezposelnih (dec. 2001) jih je 890 (57,6%) imelo I. in II. stopnjo izobrazbe, brezposelnih s III. oz. IV. stopnjo izobrazbe je bilo 399 (25,8%), s V. stopnjo izobrazbe 224 (14,5%). Delež brezposelnih z višjo in visoko stopnjo izobrazbe je bil relativno nizek (35 oseb – 2,2%).

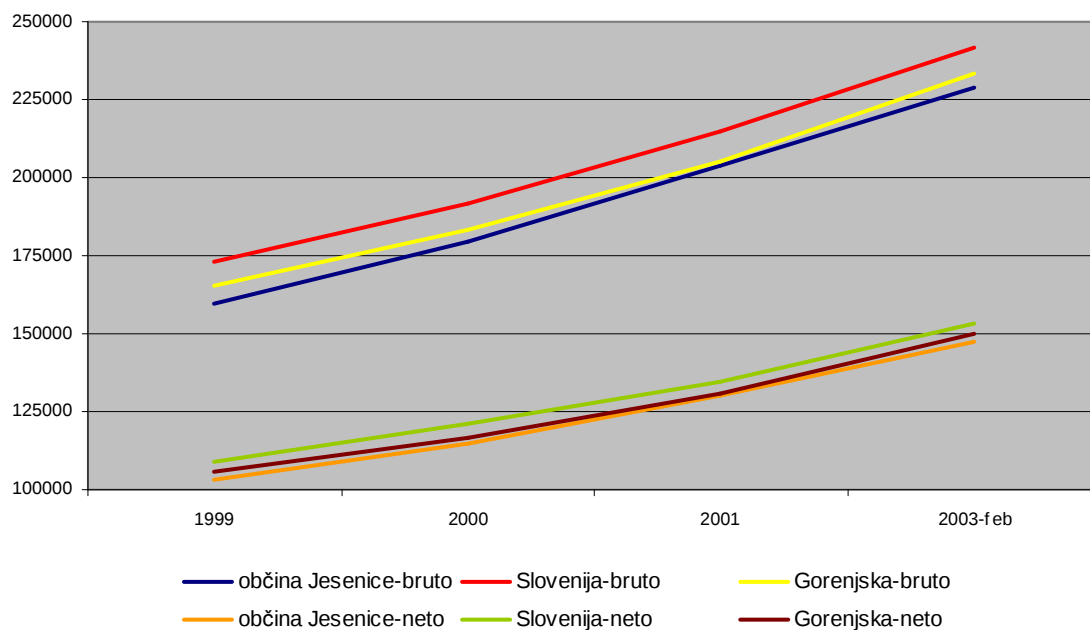
16. GOSPODARSKA MOČ PREBIVALSTVA

Tabela št. 31: Podatki o neto in bruto plačah po občinah Gorenjske statistične regije (februar 2003);

območje	Povprečna bruto plača v SIT	Povprečna neto plača v SIT
SLOVENIJA	241.505	153.521
BLED	220.204	140.988
BOHINJ	176.547	117.832
CERKLJE NA GORENJSKEM	348.143	208.063
GORENJA VAS-POLJANE	210.217	139.495
JESENICE	228.689	147.720
JEZERSKO	253.978	156.053
KRANJ	249.886	159.559
KRANJSKA GORA	250.472	159.544
NAKLO	229.615	147.323
PREDDVOR	199.005	132.287
RADOVLJICA	212.770	138.325
ŠENČUR	217.049	141.219
ŠKOFJA LOKA	215.829	140.926
TRŽIČ	191.378	125.651
ŽELEZNIKI	223.099	144.945
ŽIRI	199.619	132.000
ŽIROVNICA	241.073	154.848
GORENJSKA REGIJA	233.118	149.882

Avtor tabele: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Graf št. 41: Primerjava bruto in neto osebnih dohodkov med letoma 1999 in 2003(febr);

Avtor grafa: Klemen Kotnik, Vir podatkov: Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

V primerjavi s povprečjem bruto in neto osebnih dohodkov v Gorenjski statistični regiji in slovenskim povprečjem izkazuje občina Jesenice »podpovprečno« sliko. Povprečni neto dohodek občine se giblje ok. 95% povprečnega dohodka v državi, oz. med 97 in 99% povprečnega neto osebnega dohodka v Gorenjski statistični regiji. Glede na neto osebni dohodek je občina Jesenice na 6. mestu med gorenjskimi občinami ter na 49 mestu med vsemi slovenskimi občinami.

17. POSELITEV

17.1 ZNAČILNOSTI URBANIZACIJE

Urbanizacija je proces, ki ga označujeta rast mest ter širjenje mestnega načina življenja. Slovenska značilnost je velika razpršenost naselij, saj le dobra polovica prebivalstva živi v mestih.

Tabela št. 32: Funkcija, opremljenost naselij v občini Jesenice;

	Blejska Dobrava	Lipce	Hrušica	Planina podGolico	Javorniški Rovt	Plavški Rovt	Podkočna	Kočna	Potoki	Prihodi	Jesenice
Občinsko središče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Mestno naselje	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	+
Naselje z ulicami	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Železniška postaja	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+
Avtobusna postaja	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Policijska postaja	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Štiriletna OŠ	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Osemletna OŠ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Poklicna ali SŠ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Višja ali visoka Š	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Pošta	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Banka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Sodišče	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Zdravstveni dom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Trgovina s prehrano	+	+	+	+	+	-	-	+	-	-	+
Druge trgovine	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+
Bencinska črpalka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Gostilna s prehrano	+	-	+	-	+	-	-	+	-	-	+
Gostilna s prenočišči	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	+
Muzeji, galerija itd.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Sedež župnije	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+

Avtor tabele: Klemen Kotnik, *Vir podatkov:* Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

* URBANIZACIJA: V najširšem smislu pojem urbanizacija označuje zgoščanje gospodarskih in socialnih dejavnosti pod vplivom industrije, storitvenih dejavnosti, znanstveno-tehničnega napredka ali osebnih vzgibov, prostorsko in funkcijsko povezovanje sosednjih naselij, širitev mestnih prometnih sistemov in drugih dejavnosti v obmestja, povečevanje akcijskega radija zaradi razvoja prometne infrastrukture in prometnih sredstev ter zmanjševanje razlik v življenjski ravni in načinu življenja med mestnim in podeželskim prebivalstvom. Na značilnosti slovenske urbanizacije vplivajo raznolike naravne, zgodovinske, gospodarske, socialne, prometne, ekološke in upravno-politične razmere; te so povzročile pokrajinske značilnosti v stopnji urbaniziranosti. Zato merjenje urbanizacije s številom in z deležem mestnega prebivalstva pogosto ne odseva dejanskih razmer. Za popolnejši prikaz je bila razvita celovitejša metoda, s katero je ob upoštevanju naravnogeografskih, strukturnih in funkcijskih meril prikazano njihovo medsebojno prepletanje. Z uporabo te metode je mogoče naselja razvrstiti v osem značilnih skupin:

- mesta
- suburbanizirana obmestja
- urbanizirana obmestna naselja
- urbanizirana podeželska naselja
- polurbanizirana ali prehodna naselja
- stabilna podeželska naselja
- ogrožena podeželska naselja
- odmirajoča podeželska naselja

Tabela št. 33: *Delež mestnega prebivalstva na območju občine Jesenice 1869 – 2002;*

Prebivalstvo/leto	1869	1900	1931	1961	1971	1981	1991	2002
Mestno (Jesenice)	61.4	79.5%	78.6%	83.9%	87.5%	86.5%	83.4%	81%
Mestno + mestna naselja								95.%

Avtor tabele: Klemen Kotnik, **Vir podatkov:** Statistični urad RS, <http://surs.gov.si>; <http://www.gov.si/zrs>;

Za območje občine Jesenice je od nekdaj značilna relativno visoka stopnja urbanizacije, ki jo je pospešena industrializacija v šestdesetih in sedemdesetih letih še pospešila.

Neugodni naravni pogoji (geomorfološke, klimatske ... razmere), zaradi katerih kmetijstvo ni imelo takšne vloge kot v številnih drugih območjih Slovenije ter naravne danosti, ki so vplivale na zgođen industrijski razvoj območja, so povzročili, da je poselitev v veliki meri skoncentrirala na dno doline. Že leta 1869 je v »mestih (Jesenice)« živel več kot 60% prebivalcev. Delež mestnega prebivalstva se je postopoma večal in že leta 1931 dosegel skoraj 80%. Zaradi hitrega industrijskega ter prometnega razvoja so v 30-ih letih prejšnjega stoletja nastala »delavska« naselja Kočna, Podkočna ter Lipce. Še danes so prebivalci teh krajev povečini zaposleni v jeseniški industriji.

V času po drugi svetovni vojni je urbanizacija prešla več stopenj. Prvotnemu naseljevanju (zgoščanju) prebivalstva v Ljubljani (republiško središče) je pod vplivom koncepta policentriзма sledila najprej rast pokrajinskih, pozneje pa občinskih središč.

V primerjavi z letom 1931 se je število prebivalcev na Jesenicah (po podatkih za leto 1961) skoraj podvojilo, največ pa jih je bilo zabeleženih leta 1981 in sicer 19.650. Med ostalimi naselji v občini Jesenice se v zadnjih desetletjih najhitreje razvija Hrušica.

V zadnjih 20-ih letih je opazen pojav suburbanizirane pokrajine. Za suburbanizirano območje sta značilna močna dnevna migracija prebivalstva (ljudje hodijo na delo in v šolo na Jesenice), ki zajema velik delež zaposlenih in šolajočih, in prevladujoč način življenja, skoraj povsem enak tistemu na Jesenicah. Prebivalstvo okoliških naselij je torej v vsakodnevem stiku z Jesenicami, ki poleg zaposlitvenega predstavljajo tudi trgovsko, prometno, zdravstveno, kulturno in še kakšno središče območja.

18. ZELENI SISTEM MESTA

18.1 POMEN IN VLOGA ZELENEGA SISTEMA V MESTU

Zelene površine mesta (javne, pol javne in zasebne) so le deloma posledica načrtovanega razvoja v mestnem prostoru. Običajno so kombinacija načrtnega urejanja mestnih parkov, javnih zelenic, športno-rekreacijskih območij in drevorednih potez ter prisotnosti drugih običajno za dejavnosti neustreznih, nepriljubljenih (neustrezna tla, zamočvirjenost) »ostankov prostora« v mestu, ki se kažejo v obliki bolj ali manj urejenih zelenic brez vsebine. Tako je za večino zelenih površin v mestu značilna programska, ureditvena, oblikovalska in fizična nepovezanost in s tem tudi neenakomerna preskrbljenost mestnega prostora z ustrezno urejenimi in uporabnimi javnimi zelenimi površinami. To seveda pomeni, da zelene površine ne zmorejo zadovoljiti vseh potreb sodobnega prebivalstva.

Zeleni sistem je celovit načrtovalski pristop povezovanja posameznih zelenih površin in odprtih prostorov v smiselno, razpoznavno in organizacijsko celoto. Le s takšnim pristopom je namreč mogoče zagotoviti kvaliteto bivalnega okolja ljudi, živali in rastlin v mestu. Z ustreznim oblikovanjem zelenega sistema se namreč ustvarijo pogoji za varstvo naravnega, kulturnega in bivalnega okolja, hkrati pa se meščanom omogoči, preživljanje aktivnega in pasivnega prosti čas, druženje, doživljanje narave in zadovoljevanje še druge predvsem estetskih, funkcionalnih in socialnih potreb v urejenem in vzdrževanem okolje.

18.1.1 VREDNOTE

Prav iz tega razloga je zeleni sistem pomemben sestavni element mesta, saj kaže številne vrednote, ki jih ne gre zanemariti. Zeleni sistem ima zelo pomembno vlogo pri vzdrževanju kakovosti bivanja, saj zelene površine uravnavajo klimo v mestih, izravnavaajo temperaturne spremembe, pomagajo pri kroženju zraka in nenazadnje čistijo zrak. Poleg neposrednih pozitivnih učinkov se ti kažejo tudi posredno v doživljanju bivalnega okolja ter boljših življenjskih pogojih. Naslednja zelo pomembna vrednota zelenega sistema je, da je ta praviloma dostopen vsem uporabnikom mesta, kar z interakcijami ustvarja pozitivno družbeno in socialno klimo. Seveda je pri tem pomembno, da so posamezne sestavine sistema enakomerno razporejene. Če so te povezane še z zaledjem, potem se pomen zelenih površin še poveča. Naveza z okoliškim zaledjem (gozd, travniki, itd.) ima namreč pomembno ekološko in uporabno vlogo, saj dobi mesto s tem več možnosti za ustvarjanje kvalitetnega prostora kot bi ga to lah

ko imelo v pogojih izločitve zelenega sistema iz zaledja. Glede na to je mogoče reči, da zeleni sistem mesta opravlja tri zelo pomembne funkcije: ekološko (bivalni prostor živali, boljši pogoji za življenje ljudi), družbeno-funkcionalno (druženje, igra, športno udejstvovanje) in morfološko. Zlasti zadnja funkcija je pomembna predvsem z vidika sooblikovanja mestne podobe, ki odločilno prispeva k prepoznavnosti mesta oziroma njegovi identiteti. Naravne prvine namreč igrajo tradicionalno vlogo pri prepoznavanju mest. Še več. Urejenost mestnih zelenih površin govori o ekonomski moči in načelih ureditve mesta. Stanje urejenosti, »varnosti«, uporabnosti in prepoznavnosti mesta pa je odraz mentalne prestave mesta in njegovih prebivalcev o njihovem mestu in okolju v katerem živijo. Ta pa lahko bistveno pripomore k boljšemu »image-u« nekega kraja ali mestu.

18.1.2 TRENDI

V zadnjih desetletjih se kažejo na področju urejanja zelenega sistema v mestu številni novi trendi, kar je mogoče pripisati dejstvu, da se lokalne skupnosti in ljudje vse bolj zavedajo pomena, ki ga imajo zelene površine v mestu. K temu je bistveno pripomoglo prav večje zanimanje za okoljska vprašanja. Ker pridobivajo skrb za človekovo okolje, za zdravo življenje in kakovostno preživljanje prostega časa pridobiva vse večji pomen, postajajo tudi potrebe po neposrednem stiku in doživljanju narave v mestu vse bolj izrazite. S tem pa na pomenu pridobivajo tudi zelene površine. Te so vse bolj pomembne še zaradi enega dejstva. Zaradi načina sodobnega načina življenja se vse bolj spreminjajo tudi potrebe, želje in pričakovanja prebivalcev v mestu. Ljudje v svojem prostem času vse bolj težijo k ustvarjalnemu udejstvovanju, ki že presega zgolj rekreacijski vidik zelenih površin. Danes ni le pomembno kako ljudje preživijo svoj prosti čas ampak tudi v kako kvalitetnem okolju bivajo in delajo. To seveda zahteva novo vrednotenje vloge odprtega prostora v mestu. Iz tega je upravičeno mogoče sklepati, da ima odprti prostor danes drugačne funkcije kot jih je imel nekoč. Predvsem pa so te veliko bolj kompleksne in raznolike, kot si to običajno predstavljamo. Po drugi strani pa kljub naraščajočemu pomenu zelenih površin te zlasti v Sloveniji počasi in vztrajno izginjajo spričo slabe urejenosti, nedefiniranosti funkcij, ter vsebinske in strukturne nedoločenosti posameznih delov zelenega sistema. Zaradi tega prihaja tudi do navzkrižnih situacij predvsem tam, kjer so pritiski na pozidavo odprtih prostorov zelo veliki. S tega vidika so posebej problematične manjše površine (ostanek narave v mestu), ki v resnici predstavljajo največje ekološke in bivalne potenciale v mestu. Težnja po spremembi namembnosti predstavlja torej zelo pomembne trend, ki bi ga bilo potrebno nadzorovati. Če k temu prištejemo še problem lastništva zemljišč, je navzkrižje še toliko večje, saj je takoj zastavljeno vprašanje kako uskladiti lastništvo z javnim interesom za rabo prostora. Kljub vsemu pa je mogoče opaziti tudi pozitivne trende. Ti so opazni predvsem v strokovnih krogih, saj je v zadnjih letih opazna bistvena sprememba v na

činih razmišljanja pri urbanističnem načrtovanju. V urbanističnih krogih pridobiva zeleni sistem namreč vse večji pomen. Strokovnjaki vse bolj priznavajo, da imajo zelene površine pomembno vlogo v morfologiji mestnega tkiva. To pa še ni vse. Z novim razmišljanjem in drugačnimi pristopi se morfološka vloga razširja ne samo na uporabno vlogo omenjenih površin, pač pa v zelo veliki meri tudi na ekološko vlogo, ki se odraža v zagotavljanju kvalitetnih površin za bivanje rastlin, ljudi in živali.

18.1.3 PROBLEMI

S trendi so delno nakazani tudi splošni problemi, ki se pojavljajo v zvezi z zelenim sistemom. Prvi je, da v pri načrtovanju mest običajno ni jasne vizije o kvaliteti bivanja. Opaziti je namreč izrazito pomanjkanje kriterijev za določitev kvalitete bivanja v mestu v povezavi z odprtim prostorom in zelenimi površinami. Ta se kaže v izrivanju zelenih površin iz ožjega mestnega središča in degradaciji zelenih površin na obrobju mesta. To ima za posledico neusmerjeno in neučinkovito delovanje v smeri izboljšanja stanja ali celo izgubljanja pomembnih potencialov mesta. K temu vsekakor veliko prispeva pomenljiv sistem učinkovitega uveljavljanja načrtovalskih sprememb, kar je razvidno tudi iz prakse, saj se je v zadnjih letih uredilo le malo zelenih površin – ekonomski interesi večji od javnih. To seveda pomeni, da je obstoj in razvoj zelenih površin odvisen od političnega soglasja o njegovi vlogi, ter pripravljenosti za vzpostavitev učinkovitega sistema javnih investicij, ki bi omogočile nove ureditve. To bi se dalo izboljšati z jasnimi usmeritvami in obveznimi določili za urejanje s čimer bi bilo mogoče vplivati tudi na investitorje, ki bi morali ob izgradnji objekta ustrezno urediti tudi zunanji prostor v območju v katera posegajo. Tako bi se vsaj delno zmanjšal pritisk na zelene površine, ki vztrajno izginjajo. Z ustrezno vizijo urejanja in pravilnim načrtovanjem dejavnosti znotraj zelenega sistema, pa se je mogoče izogniti tudi navzkrižnemu prekrivanju določenih rab in vprašanju lastništva posameznih zemljišč. Tak problem se kaže tudi v Jesenicah, ki imajo zaradi lege mesta in razvojnih značilnosti urbanega tkiva specifično zgradbo.

18.2 PROSTORSKA ANALIZA OBSTOJEČEGA STANJA V OBČINI JESENICE

18.2.1 OSNOVNA IDENTIFIKACIJA ZNAČILNOSTI PROSTORA

18.2.1.1 ZNAČILNOSTI ZALEDJJA MESTA

Krajinski prostor kaže prav zaradi geografskih značilnosti (strme brežine pobočij) precej veliko naravno ohranjenost prostora, saj je gozdna matica v neposredni okolici skoraj v celoti ohranjena. Mesto tako leži v izraziti gozdnati krajini. Za gozdnato krajino je značilno, da več kot polovico vseh površin prekriva gozd. Gozd kot prevladujoči element se s svojimi robovi dotika mesta, kar je z vidika oblikovanja in zasnove mestnega zelenega sistema zelo pozitivno. Velike homogene, naravno ohranjene površine namreč predstavljajo velik potencial razvoj športno-rekreacijskih dejavnosti zlasti, v primeru da so te v neposredni bližini mesta. V primeru Jesenic je to sicer težje uresničljivo, saj so pobočja na obeh straneh doline precej strme in razen za sprehajanje in gorsko kolesarjenje niso primerne za nobene drugo obliko rekreativne dejavnosti. Ima pa naravni prostor v zaledju druge pomembne funkcije. Ena takih je ekološka.

18.2.1.2 POPIS ZELENIH POVRŠIN ZNOTRAJ MESTNEGA PROSTORA

Jesenice nimajo večjih javnih zelenih površin. Razen Spominskega parka, šolskih vrtov in različno velikih zelenih površin znotraj zaključenih stanovanjskih enot ni omembe vrednih odprtih prostorov. So pa znotraj mesta nekatera območja, ki imajo potencial, da postanejo zelo kvalitetne javne površine – koridor ob Savi Dolinki.

18.2.1.3 STANJE ZELENIH POVRŠIN V MESTU

SPLOŠNI OPIS

Mesto Jesenice ima zelo zanimivo zasnovo obstoječega zelenega sistema. Jesenice ležijo v ozki dolini med Karavankami na severni strani in Mežaklo na južni strani. Mesto ima zaradi geografskih značilnosti območja značilno vzdolžno strukturo, ki sledi osnovnim koridorjem v prostoru: avtocestni povezavi na pobočju Mežakle, železniški povezavi in Savi Dolinki v osrednjem delu doline, ter cesti skozi Jesenice na pobočju Karavank. Zanimivo je predvsem to, da mesto z vseh strani obdaja zeleno zaledje (gozd), ki se na določenih mestih zaje povsem v mestno tkivo in tako zlasti v mestnem središču tvori zelo zanimive vmesne prostore. Ti imajo

v večini primerov zelo velik potencial, da se iz njih razvijejo kvalitetne javne zelene površine. Žal je ta potencial popolnoma neizkoriščen. Osnovni strukturi grajenega tkiva, ki ga pogojuje vzdolžnost prostora sledi tudi zeleni sistem mesta. Ta od vzhoda, iz kmetijskega zaledja preko individualnih hiš zelo hitro pride v močno urbaniziran prostor z veliko gostoto poselitve na m² mestne površine. Vrtovi ob enodružinskih hišah na obrobju so v večini vzorno urejeni, kar je logična posledica dejstva, da zanje skrbijo posamezniki. Med posameznimi individualnimi hišami ni večjih zelenih površin, ki bi imele javni značaj. Individualna gradnja preko vila blokov hitro preide v blokovno gradnjo. S tem se postopoma med posameznimi objekti oblikujejo tudi večje oziroma manjše zelene površine. Na omenjenem prehodu so se med posameznimi objekti najverjetneje spontano oblikovale različno velike odprte površine. Te bodisi nimajo nobene uporabne vrednosti (so »prazne«) ali pa so na njih oblikovani posamezni vrtički. Vrtički so najverjetneje v lasti ljudi, ki živijo v okoliških blokkih.

Fotografija št. 1: Vrtički na prehodu iz individualne gradnje v blokovno gradnjo (Foto: Janžovnik, 2003);

Kot je razvidno iz fotografije gre tukaj za delno vzdrževane površine z večjimi posameznimi drevesi, ki so glede na prisotne vrste in razporeditev dreves najverjetneje ostanki gozdov, ki so v preteklosti poraščali te površine. Tudi v Jesenicah so vrtički podobno kot povsod drugod v Sloveniji rezultat nenačrtnega razvoja mestnega prostora in posledica težnje mestnega prebivalstva, da si znotraj mesta pridobijo svoj košček zemlje. Razporeditev parcel je zato kaotična, prostor pa je na pogled zelo neurejen. Zanimivo je, da zaradi močno degradiranega okolja v neposredni okolici vrtički niti niso videzno moteči. Imajo pa omenjeni vrtički oziroma vme-

sni prostor, kjer so ti vrtički zaradi zanimivega izgleda in položaja znotraj mestnega tkiva (blokova gradnja) potencial, da tu nastanejo kvalitetne površine. Samo mestno središče ima razen izjem namreč zelo malo odprtih, prostih površin, ki bi to omogočale. S strnitvijo pozidave se namreč zmanjšujejo tudi posamezni odprti prostori. Ti so praviloma oblikovani znotraj zaključenih stanovanjskih enot in razporejeni vzdolž glavne komunikacije v mestu. Ta je dokaj dobro urejena in upošteva različne ravni prometa v mestu (cestni, kolesarski, peš). S podhodi in semaforizirani prehodi so dobro rešeni tudi nekateri najbolj problematičnimi prehodi preko glavne mestne komunikacij, kar kaže na trud lokalne skupnosti, da bi zmanjšala navzkrižja med pešci in avtomobilisti ter tako povečala varnost občanov. Osrednja komunikacija je v primerjavi z ostalimi cestami in potmi znotraj mestnega tkiva zelo vzorno urejena na kar pričajo tudi posamezne urejene cvetne gredice in vzdrževane tratne ploskve. Nekoliko zanemarjena je vloga drevoreda, ki bi lahko imel ob pravilni ureditvi, glede na vzdolžno zgradbo mestnega prostora zelo pomembno vlogo v smislu povezovanja posameznih programskih enot zelenega sistema. S tem bi se bistveno povečala orientacija, izboljšala pa bi se tudi uporabnost obcestnega prostora, ki je danes slabo izkoriščena. Že omenjene odprte površine znotraj mestnega tkiva so dobro dostopne tako z avtomobili kot tudi peš. Žal so vse odprte površine nefunkcionalno urejene in vsaj za ljudi, ki bi potrebovali ustrezne površine za sprostitev tako rekoč nezanimive in neuporabne. Opazen je sicer trud, da bi se znotraj posameznih večjih površin ustvarili kotički za sproščeno posedanje in igro, vendar je zgolj naključna postavitve klopi in igral, za dosego takšnega cilja odločno premalo.

Fotografija št. 2: Ureditev prostora za posedanje (Foto: Janžovnik, 2003);

Fotografija št. 3: Postavitev igral (Foto: Janžovnik, 2003);

Vse zelene površine so sicer vzorno vzdrževane, sam prostor pa je kljub vsemu premalo zanimiv in privlačen, da bi bil tudi uporaben. V času, ko naj bi bilo na prostorih prikazanih na fotografijah največ ljudi, teh ni bilo opaziti, kar kaže na dejansko uporabno vrednost zelenega sistema. K temu, da je prostor manj zanimiv dodatno pripomore še ena stvar. To je parkiranje, ki v večini primerov z vseh strani obkroža sicer potencialno zanimivo in v nekaterih primerih solidno urejeno zeleno površino – igrišče, počivališče ali kaj podobnega.

Fotografija št. 4: Parkiranje v Jesenicah predstavlja velik problem (Foto: Janžovnik, 2003);

Prav zaradi tega vse odprte površine znotraj mesta kličejo po načrtni ureditvi, s katero bi prostor dobil karakter in uporabno vrednost kakršna mu pripada. S tem bi se bistveno izboljšala tudi kvaliteta bivanja znotraj zaključenih stanovanjskih sosesk, ki so danes vsaj na prvi pogled »mrtve«, brez pravega socialnega in družbenega vzdušja in življenja. Da je preureditev omenjenih odprtih prostorov/zelenih površin nujna pove še eno dejstvo. Jesenice razen manjšega žepnega parka v centru mesta (Spominski park) nima niti enega večjega parka, javnega otroškega igrišča, trga ali plaze, ki bi lahko pripomogel k še bolj kvalitetnemu življenju v mestu. Pomembne stavbe, objekti kot so šole, vrtci, trgovine, banke, pošta, kulturne in upravne ustanove imajo zelo različno urejene odprte prostore. Športna in druga igrišča so tam, kjer je to potrebno dokaj dobro urejena in vzdrževana. Nekoliko slabša je njihova opremljenost, zato je kakovostno izvajanje kakršnih koli dejavnosti (aktivnosti) vprašljivo.

Stanje pa vendarle ni tako slabo, saj se na celotnem območju pojavljajo prostori, ki kažejo velik razvojni potencial. To pomeni, da s lahko ob pravilnem pristopu urejanja v prihodnosti stanje bistveno izboljša. S propadom dela industrije v osrednjem delu doline, na prvi Savski terasi, se namreč odpirajo večje površine, ki bi jih bilo mogoče z ureditvijo usmeriti k razvoju športa in rekreacije. Potencial v osrednjem delu doline je toliko večji, saj se tukaj nahaja tudi Sava Dolinka. Ta je danes žal vzdolž celotnega mesta regulirana, z obeh strani betonirana, težko dostopna in vsaj za ljudi neuporabna.

Fotografija št. 5: Ureditev obrežja Save Dolinke (Foto: Janžovnik, 2003);

Zaradi ureditve je slabo stanje tudi z vidika ekologije. Na obrežju razen posameznih dreves ni vegetacije, ki bi nudila zavetje živalim. Izključenost vode iz koncepta ureditve mesta je v smislu zelenega sistema zelo slabo, saj je lahko reka v mestu eden ključnih elementov zasnove zelenega sistema ob katerem se lahko oblikujejo številne dejavnosti. To še posebej velja za

Savo na območju Jesenic, saj je reka z mesta relativno dobro dostopna, vzdolž njenega toka pa so številni trenutno še degradirani, zapuščeni, nedefinirani odprti prostori, ki jih je mogoče ustrezno preurediti. Pozitivno je tudi to, da ob Savi prevladuje večinoma individualna gradnja, ki prav zaradi večjih zelenih prostor okrog hiš kaže še en ureditveni potencial. Poleg tega je ob reki že oblikovan Športni park pod Mežaklo, ki že predstavlja središče športnega dogajanja na širšem območju. Zaradi ugodne lokacije in ustreznega prostora se kaže tudi možnost širitve in programske dopolnitve. Vzdolž toka Save je treba zlasti na zahodnem omeniti še območja ostankov vegetacije prvotnih nižinskih gozdov. Tudi ti namreč predstavljajo velik ureditveni potencial. Prav zanimiva struktura, razporeditev posameznih območij in neposredna bližina mestnega središča daje možnost osrednjemu delu, da se prestrukturira v ključni element zelenega sistema s športno-rekreacijsko in ekološko funkcijo, na katerega se preko prečnih povezav navezujejo ostali deli zelenega sistema v zaledju. S prečnimi povezavami, pa bi se osrednji del povezal tudi z gozdnim zaledjem.

Od osrednjega dela, centra mesta, se blokovna gradnja proti zahodu ponovno razrahlja in na pobočju postopoma preide preko individualnih hiš v gozdni prostor. Na dnu doline se mesto zaključi z industrijsko cono in špedicijskim platojem. Njegova lokacija je sicer glede na prostor logična in smiselna, je pa nekoliko problematična v smislu vzpostavitve vzdolžnega zelenega sistema ob reki, saj močno industrializiran prostor popolnoma loči osrednji del reke od preostalega dela in tako prekine zeleno potezo zaledja od ohranjenih ostankov prvotne vegetacije ob Savi.

PODROBEN OPIS POSAMEZNIH ELEMENTOV ZELENEGA SISTEMA

OŠ Prežihovega Voranca

Šola ima v primerjavi z njeno velikostjo zelo malo okoliškega prostora. Sama šola je dobro urejena in imam tudi svoj telovadnico. S telovadnice je preko servisnega dovoza možen direkten dostop na dobro urejeno športno igrišče prekrito z umetno maso. Igrišče je zaradi vandalizma zaščiteno z ograjo. Sicer pa je celotno območje okrog šole relativno dobro urejeno in vzdrževano. Moti le to, da ostajajo določene površine neizkoriščene in slabo izrabljene. Vhod v šolo je dobro označen, jasno viden in dovolj reprezentativen. Problematična so le parkirišča za delavce pred vhodom v šolo. Prav zaradi navzkrižja (promet:pešec), ki se pojavlja bi bilo smiselno razmišljati o reorganizaciji vstopnega dela v šolo. Glede na to, da je v neposredni bližini šole tudi urejeno parkirišče, pa se kaže možnost odstranitve parkiranja pred šolo. S tem bi se zagotovil dovolj velik zadrževani prostor, kjer bi se lahko ob ustrezni ureditvi odvijale tudi različne šolske dejavnosti.

Gimnazija Jesenice

Prenovljena spomeniško zaščitena stavba je dobro urejena in kot izgleda tudi ustrezno opremljena. Tudi gimnazija ima svojo telovadnico, kar je glede okolje v katerem se nahaja zelo pozitivno. Stavba gimnazije je ujeta med glavno cesto in blokovno gradnjo, zato tukaj tako rekoč ni večjega odprtega prostora. Manjši prostor je le pred vhodom v stavbo. Ta je žal zelo slabo urejen, nereprezentativen in neprimeren na posedanje in sproščen klepet med odmori. Da vhod ne bi imel zgolj prehodnega značaja, bi bilo smiselno razmišljati o preureditvi tega dela.

OŠ Toneta Čufarja

Šola se nahaja v ožjem središču mesta. Kljub vsemu je v okolici šole dovolj odprtega prostora, da je ob šoli večje urejeno športno igrišče. Sama okolica pa je podobno kot pri že opisani osnovi šoli slabo urejena in povsem neizkoriščena.

VVZ Julke Pibernik

Vrtec se nahaja v neposredni bližini OŠ Prežihovega Voranca. V primerjavi z drugimi podobnimi ustanovami ima ta vzgojno varstveni zavod, glede na njegovo velikost, v okolici na voljo zelo velik prostor, zato je tudi vrt ob vrtcu precej obsežen. Vrt je zaradi konfiguracije terena razdeljen na dva dela. Manjši vrt z posameznimi igrali je v atriju pri vhodu vrtca. Večji pa se razprostira južno od objekta. Celoten prostor je zelo zanimiv, a žal zelo slabo izkoriščen. Na celotni površini so postavljena posamezna skromna igrala, ki so vsaj na prvi pogled dobro vzdrževana. Poleg boljše organiziranosti prostora, ki kaže številne oblikovalske potenciale, se tukaj pogreša tudi večja pestrost igral – razvoj različnih motoričnih spretnosti otrok. Nekoliko problematična je tudi velika senčnost tega prostora, vendar je ta problem z ustrezno ureditvijo rešljiv. V splošnem pa je mogoče reči, da je prostor precej kvaliteten, saj je umaknjen v mirno okolje izven zelo prometnega središča.

Fotografija št. 6: Vrt pred vrtcem Julke Pibernik (Foto: Janžovnik, 2003);

Gledališče, Kino in Mestna knjižnica

Omenjene dejavnosti so locirane v istem objektu. Ta se nahaja v neposredni bližini gimnazije, na prostoru med prvim večjim križiščem in železniško progo. Kljub navidezni utesnjenosti ima objekt zelo veliko odprtega prostora. Prej vhodom je velika utrjena pohodna površina, ki funkcioniira kot nekakšen trg. Celoten prostor ima zelo zanimivo, nekoliko konkavno obliko, ki ustvarja videzno privlačen prostor in hkrati ponuja možnost, da se tukaj resnično oblikuje zanimiv družaben zadrževani prostor ne le za obiskovalce, ampak tudi za dijake bližnje gimnazije (ob gimnaziji namreč ni večjega odprtega prostora). »Trg« je trenutno delno urejen in utrjen z uvaljanim peskom. Robovi so reliefno nekoliko dvignjeni, kar ustvarja zanimiv, precej prijeten prostor delno ločen od okolice. S tem je delno zmanjšan tudi vpliv cest. Tukaj manjka le ustrezna razsvetljava in klopi.

Fotografija št. 7: Trg pred gledališčem Toneta Čufarja (Foto: Janžovnik, 2003);

Osrednja železniška postaja

Se nahaja v osrednjem delu Jesenic, stisnjena pa je med železniško progo in glavno cesto skozi mesto. Prostora ne tem delu je zelo malo. Vhod na postajo je sicer dobro nakazan. Manjka le večji dobro urejeni zadrževalni prostor pred vhodom. Tega trenutno predstavlja nekoliko razširjen pločnik

Zdravstveni dom in Občina Jesenice

Sta eni izmed osrednjih zgradb v Jesenicah. V okolici je zelo veliko odprtih površin, ki so večinoma namenjene parkiranju. Parkirišča so skozi ves dan v celoti zasedana, prometne razmere pa so nevzdržne. Sam prostor je zelo zanimiv, vendar preveč natrpan, zato bi bilo smiselno razmisliti o delni reorganizaciji prostora. S tem bi se bistveno izboljšala prehodnost in reprezentativnost vhoda, ki da občinska stavba vsekakor potrebuje.

Športni park pod Mežaklo

Leži ob severnem pobočju Mežakle, tik pod avtocestno povezavo. Kompleks je vpet v dokaj zanimiv prostor na prehodu individualne gradnje v nekoliko bolj industrializiran del mesta. S tem je oblikovan tudi zelo zanimiv prehod, ki fizično in videzno ločuje bivalni del od ostalega dela mesta ter tako zmanjšuje navzkrižni odnos. V celoten športni kompleks so poleg športne dvorane vključena še nogometna, košarkaška in teniška igrišča. Dostop do športnega parka je jasno označen in dobro urejen. Tudi vhod v območje je dobro čitljiv. Prometna ureditev znotraj območja je dobro urejena. Nekoliko problematično je parkiranje, saj je parkirnih mest vsekakor premalo. Okolica je delno urejena in redno vzdrževana, na kar pričajo nepolomljeni

koši na igriščih ter postavljene klopi in koši za smeti. Urejena je tudi razsvetljava. Nekoliko je problematična orientacija v prostoru, saj so vhodi in dostopa na posamezna območja športnega parka slabo označeni. Na splošno je mogoče prostor oceniti kot precej kvaliteten, saj leži v dokaj »naravnem« okolju, ki je odmaknjeno izven urbanega središča. To daje seveda možnost, da ob ustreznem nadaljnjem razvoju tu nastane zanimiv športno-rekreacijski center.

Fotografija št. 8: Hokejska dvorana Acroni Jesenice (Foto: Janžovnik, 2003);

Fotografija št. 9: Nogometna igrišča v Športnem parku pod Mežaklo (Foto: Janžovnik, 2003);

Fotografija št. 10: *Tenis igrišča v bližini hokejske dvorane (Foto: Janžovnik, 2003);*

Banka in pošta v bližini občine

Imata zelo zanimivo lokacijo in razporeditev, saj skupaj tvorita zanimiv vstopni atrij. Ta je asfaltiran in danes uporabljen kot parkirišče. Dostopi so pred parkiranjem varovani s koriti z rastlinami. Ker javne ustanove potrebujejo odprt prostor je smiselno razmišljati o zaprtju tega dela za promet (izgubi se le 10 parkirnih mest) in preureditvi celotnega območja v manjši prehodni trg.

Bolnišnica

Se nahaja na obrobju mesta, kjer prostor postopoma že prehaja v gozdni prostor. Kljub lokaciji tukaj ni veliko odprtega prostora. Ta je glede na razmere relativno dobro urejen. Manjka le večja parkovna površina.

Spominski park

Gre za najbolj kvalitetno zeleno površino v Jesenicah. Park je zaradi ureditve in umestitve, kljub lokaciji v strogem centru mesta, svet zase. Odmaknjen od mestnega trušča in hrupa žepni park ustvarja prijeten, miren prostor, kjer se je resnično mogoče odpočiti, sprostiti. Gosta zasaditev visokih dreves na robu ustvarja fizično, videzno in slušno bariero, ki v vseh pogledih prostorsko loči park od okolice in tako ustvari resnično privlačen prostor. Da je bil prostor načrtno oblikovan pričajo značilne parkovne drevesne veste, ki jih v mestnem prostoru običajno ne najdemo (*Fagus sylvatica 'Pendula'*, *Acer japonicum*, *Viburnum rhytidophyllum*).

Park je zasnovan v značilnem krajinskem slogu (18. stoletje – Anglija). Za omenjeni slog je značilna nepravilna razporeditev drevesnih mas na način, da te ustvarjajo večje sončne ali senčne odprte tratne ploskve. V osrednjem delu parka je postavljen tudi mavzolej. Celoten park je zelo dobro vzdrževan in vzorno urejen. V parku so postavljene tudi klopi in koši za smeti. Celotno območje je z vseh strani obdano z nižjim zidom. Vhod je možen le preko glavnega vhoda. Spominski park je tudi edina zelena odprta površina v mestu, ki ne potrebuje nikakršnih sprememb.

Fotografija št. 11: Spominski park (Foto: Janžovnik, 2003);

18.2.1.4 OPREDELITEV KVALITET IN POTENCIALOV PROSTORA ZA OBLIKOVANJA NOVIH ZELENIH POVRŠIN

Kljub slabemu stanju odprtih in zelenih površin v mestu, se znotraj grajenega tkiva pojavljajo posamezna območja, ki imajo potencial, da se z njih razvijejo kvalitetne in zelo uporabne zelene površine. V mislih imamo predvsem posamezne zaključene enote v sklopu stanovanjskih sosesk. Vsaj nekatere izmed njih že imajo dobro nastavke, ki bo jih bilo treba le še do konca razviti. Vsekakor največji potencial pa ima v smislu zasnove zelenega sistema že omenjeni koridor ob Savi Dolinki. S propadanjem dela industrije se v tem delu namreč odpirajo večje odprte površine, ki jih ne bi bilo smiselno ponovno pozidati ampak izkoristiti v druge namene. S tem bi dobila reka, ki je poleg gozda ključni naravni element tega prosta, večji pomen.

18.2.2 VZDRŽEVANJA IN UREJANJE JAVNIH ZELENIH POVRŠIN

V občini Jesenice sta za urejanje in vzdrževanje parkov, vrtov in zelenih športnih površin zadolženi dve podjetji: Jeko-in d.o.o., Jesenice (javno komunalno podjetje) in Ulčar Aljoša s.p. Največji delež površin ureja prvo podjetje, ki ima tudi veliko večje pristojnosti.

18.3 UGOTOVITVE

Zeleni sistem (odprte zelene površine v mestu) so pomembne del mestnega prostora, saj opravljajo številne funkcije. Med njimi je najpomembnejša ekološka, družbeno-socialna in morfološka. Vsaka od njih prispeva svoj del pri izboljševanju kakovosti življenja v mestu. Večino mest v naši državi še nima izoblikovanega koncepta zelenega sistema. To velja tudi za mesto Jesenice, ki se zaradi geografskih in prostorskih značilnosti v tem pogledu spopada še z nekoliko večjimi problemi. Zelenih površin v mestu je relativno malo, večjih parkov, trgov ali skupnih javnih zelenih površin pa razen izjem ni. Stanje posameznih elementov zelenega sistema je bilo ocenjeno direktno z ogledom mesta in pogovorom s posameznimi naključnimi sprehajalci v Jesenicah. Glede na opažanje na terenu je mogoče ugotoviti, da imajo Jesenice zelo zanimivo zasnovo zelenega sistema, ki se je v mestu razvil nenačrtno in potopoma z razvojem mesta. Posamezne sestavine (vrtovi, igrišča, počivališča, parki, atriiji) se vzdolžno niza-jo ob osrednji hrbtenici prostora, ki jo predstavljajo vzdolžni koridorji: cesti, železnica in reka Sava. To je v primerjavi z drugimi mesti v Sloveniji posebnost, ki jo je mogoče izkoristiti kot potencial za nadaljnjo ureditev in bodoči razvoj mesta. Žal so danes sestavine zelenega sistema povezane le v vzdolžni smeri. Prečnih povezav ni ali pa so izredno slabe. Na splošno so vse javne površine lepo vzdrževane. Nekoliko je problematična njihova programska/vsebinska nedefiniranost in slaba izraba, ki gre predvsem na račun slabe oziroma neustre-žne opremljenosti posameznih programskih sklopov. To je najverjetneje tudi razlog, da so omenjene površine manj privlačne za ljudi in zato z njihove stvari tudi manj uporabljene. To je pokazal tudi ogled, saj so bile v času obiska površine večinoma prazne. Škoda je, da so zlasti zelo zanimivi deli potencialnega zelenega sistema slabo izkoriščeni. To zlasti velja za osrednji del doline, kjer so vzdolž toka Save Dolinke številni neizkoriščeni prostori, ki so nastali s propadom dela industrije. Slabo je izkoriščen tudi potencial reke, ki je danes v celotnem toku regulirana. Ta prostor bi lahko imel veliko bolj pomembno vlogo kot jo ima, saj so tukaj že danes dobri nastavki za razvoj športa in rekreacije. Slabo izkoriščeni so tudi ostali potencialno zanimivimi predeli, ki jih znotraj mestnega ne manjka – »podivjani« vrtovi vrtničkarjev, vrtovi in neizkoriščene zelene površine znotraj zaključenih stanovanjskih območij. S smiselno povezavo in preureditvijo, bi ti lahko resnično začeli služiti svojemu namenu. Z vidika zelenega sistema je zelo pozitivno tudi to, da imajo vsi pomembni objekti: vrtci, šole, kulturni

objekti, itd. okoli sebe dovolj velike odprte površine. Čeprav so te v večini dobro vzdrževane pa je prostor žal slabo izkoriščen, običajno nefunkcionalno urejen in slabo opremljen z urbano opremo. Vse to priča, da bo po potrebnosti na področju urejanja in zagotavljanja kakovostih površin v mestu vložiti še veliko truda. To zlasti velja za promet, ki predstavlja v mestu z vidika urejanja zelenih površin največji problem.

19. VIRI IN LITERATURA

- 1) ASIO: <http://www.asio.net>;
- 2) HRIBSM: <http://hribsm.gov.si>;
- 3) SIGOV: <http://www.sigov.si>;
- 4) SURS: <http://surs.gov.si>;
- 5) URADNI LIST: <http://objave.uradni-list.si>;
- 6) GZS: <http://www.gzs.si>;
- 7) OBČINE: <http://www.obcine.net>;
- 8) ZAKONODAJA: <http://zakonodaja.gov.si>;
- 9) UVI: <http://www.uvi.si>;
- 10) DARS: <http://www.dars.si>;
- 11) DRSC: <http://www.drsc.si>;
- 12) RUMENE STRANI: <http://www.rumenestrani.com>;
- 13) OBČINA JESENICE: <http://www.jesenice.si>;
- 14) MPZ, URAD ZA ŽELEZNICE; www.sigov.si/mpz/4pod/3/1z.html;
- 15) Krajevni leksikon Slovenije, 1995, DZS. Ljubljana;
- 16) Geografski Atlas Slovenije, 1998, DZS. Ljubljana;
- 17) Informacija o gospodarskih gibanjih v občini Jesenice;